

I HAVE A DREAM

HOE BEÏNVLOEDT DEELNAME AAN HET EMPOWERMENTTRAJECT 'ONDERNEMEN IN JE EIGEN TOEKOMST' DE ZELFREDZAAMHEID EN HET TOEKOMSTPERSPECTIEF VAN JONGEREN EN JONGE MOEDERS, IN HET ASIELZOEKERSCENTRUM IN AMERSFOORT?

LEONIE DEKKER & EVY VAN EGMOND in samenwerking met

AFSTUDEERBEGELEIDER: ANJA VRIJMOETH

EERSTE BEOORDELAAR: WILFRED VOLLBEHR

STUDIE: MAATSCHAPPELIJK WERK EN DIENSTVERLENING

PUBLICATIE: MEI 2015

Colofon

Titel

I have a dream

Beschrijving onderzoek

Hoe beïnvloedt deelname aan het empowermenttraject 'Ondernemen in je Eigen Toekomst' de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van jongeren en jonge moeders, in het asielzoekerscentrum in Amersfoort?

Auteurs

Leonie Dekker (111172)
Evy van Egmond (100154)

Achtergrond

Bachelor scriptie voor de Christelijke Hogeschool Ede,
Opleiding Maatschappelijk Werk en Dienstverlening,
Uitstroomprofiel Relatie & Gezin.

Opdrachtgever

New Dutch Connections

Begeleiding vanuit opdrachtgever

Willeke Colenbrander

Afstudeerbegeleider

Anja Vrijmoeth

Eerste beoordelaar

Wilfred Vollbehr

Datum

mei 2015

Afbeelding voorpagina

Op de afbeelding van de voorpagina zijn een aantal jongeren en jonge moeders te zien, die hebben deelgenomen aan het empowermenttraject 'Ondernemen in je Eigen Toekomst' (OIET, 2015, 19 maart).

Geheimhoudingsclausule

© 2015 Christelijke Hogeschool Ede

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar worden gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs. Deze uitgave is gepubliceerd door Leonie Dekker en Evy van Egmond en is exclusief voorbehouden aan de examinator van de Christelijke Hogeschool Ede en medewerkers van New Dutch Connections.

Ik had geen droom. Ik dacht mijn toekomst is helemaal donker. Kon niet verder kijken. Ik durfde niet te dromen, want elke keer als ik wat dromen, dan gaat die niet gebeuren en kan ik niet bereiken.
Ik heb heel veel dromen nu.
- Milena, 19 jaar, uit Armenië

Voorwoord

Voor u ligt ons afstudeeronderzoeksverslag wat wij overhandigen aan New Dutch Connections. De afgelopen periode hebben wij, twee vierdejaarsstudenten Maatschappelijk Werk en Dienstverlening aan de Christelijke Hogeschool Ede, ons verdiept in het onderwerp:

“Hoe beïnvloedt deelname aan het empowermenttraject ‘Ondernemen in je Eigen Toekomst’ de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van jongeren en jonge moeders in het asielzoekerscentrum Amersfoort?”

Het onderzoek hebben we uitgevoerd in opdracht van New Dutch Connections. Wij werden enthousiast over het uitvoeren van een onderzoek rondom dit thema, aangezien de zorg voor vluchtelingen en asielzoekers een actueel thema is. Daarbij sprak de missie van het empowermenttraject ‘Ondernemen in je Eigen Toekomst’ van New Dutch Connections ons aan, omdat er gekeken wordt naar de mogelijkheden in plaats van de belemmeringen voor asielzoekers in de Nederlandse samenleving.

Ten aanzien van ons afstuderen, willen wij een aantal personen bedanken voor de feedback, de medewerking en coaching bij het uitvoeren van dit onderzoek. Allereerst willen wij Willeke Colenbrander, producent en Community Maker bij New Dutch Connections, bedanken voor haar input en enthousiasme tijdens het schrijven van dit onderzoek. Verder willen we alle jongeren en jonge moeders bedanken voor hun openheid, eerlijkheid en kwetsbaarheid tijdens deelname aan de interviews. Ook willen wij de coaches en maatjes bedanken voor de input vanuit hun rol als begeleider van een jongere of jonge moeder. Ten slotte willen we Anja Vrijmoeth, afstudeerbegeleider Christelijke Hogeschool Ede, bedanken voor de tips en feedback die zij ons gegeven heeft. Dit heeft ons geholpen om kritisch te blijven kijken naar het onderzoek.

Wij wensen u veel leesplezier toe.

Leonie Dekker & Evy van Egmond

Ede, Mei 2015

Leeswijzer: Om dit onderzoeksverslag goed leesbaar te maken, hebben wij een begrippenlijst (zie bijlage B) opgesteld. De *schuingedrukte* woorden vindt u terug in deze begrippenlijst.

Samenvatting

Onderzoeksvraag

In dit onderzoek, met de titel 'I have a dream', staat de vraag centraal hoe deelname aan het empowermenttraject 'Ondernemen in je Eigen Toekomst' de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van de jongeren en jonge moeders in asielzoekerscentrum Amersfoort heeft veranderd. Door meer zicht te krijgen op de toekomst, leren de jongeren om zelfstandig te ondernemen en meer stappen te zetten richting hun toekomstdroom. Het empowermenttraject, onderdeel van New Dutch Connections, heeft plaatsgevonden van december 2014 tot eind maart 2015. Dit onderzoek heeft toegevoegde waarde, omdat de beïnvloeding van het empowermenttraject nog niet eerder is onderzocht op een gezinslocatie (GLO).

Methode

Om de hoofdvraag te beantwoorden, is gebruik gemaakt van verschillende onderzoeksmethoden. Er is literatuuronderzoek gedaan naar het begrip zelfredzaamheid. De omstandigheden en belemmeringen in het leven van een asielzoeker, die invloed hebben op het ontplooiën van de zelfredzaamheid worden daarin besproken. Er is ook genoemd hoe de zelfredzaamheid bevorderd en gestimuleerd kan worden. Door middel van praktijkonderzoek zijn er dertien jongeren en jonge moeders geïnterviewd, die hebben deelgenomen aan het empowermenttraject 'Ondernemen in je Eigen Toekomst'. Daarbij zijn dertien coaches en maatjes geïnterviewd, die tijdens het traject ondersteuning hebben geboden aan de jongeren en jonge moeders. De resultaten vanuit het literatuuronderzoek en de verschillende interviews zijn vervolgens met elkaar vergeleken, waaruit conclusies zijn getrokken. Vanuit de conclusies van ons onderzoek doen wij aanbevelingen aan onze opdrachtgever New Dutch Connections.

Resultaten

Uit het onderzoek blijkt dat het traject zorgt voor persoonlijke veranderingen in het leven van de jongeren en jonge moeders. Jongeren en jonge moeders hebben een andere dagindeling gekregen, vertrouwen op eigen capaciteiten en durven weer te dromen. Het momenteel volgen van een opleiding (of stage) of het vooruitzicht op een opleiding wordt als bevorderend beschouwd. Coaches en maatjes geven aan dat de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van een groot aantal jongeren en jonge moeders gegroeid is. Door initiatief tonen laten ze zien dat hun zelfredzaamheid gegroeid is. Per individu is verschillend in hoeverre veranderingen hebben plaatsgevonden in de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief. Uit de interviews blijkt dat er naast de bevorderende factoren die genoemd worden er ook belemmeringen zijn, die de jongeren en jonge moeders tegenhouden te groeien in hun zelfredzaamheid en toekomstperspectief. Belemmeringen die onder andere genoemd worden zijn het niet hebben van een verblijfsvergunning en het niet goed beheersen van de Nederlandse taal.

Enkele conclusies en aanbevelingen

Naar aanleiding van het literatuuronderzoek en de interviews hebben wij aanbevelingen gedaan aan New Dutch Connections, die mogelijk de zelfredzaamheid en het zicht op de toekomst nog meer kunnen vergroten. Zo is één van onze aanbevelingen om belemmeringen en emoties bespreekbaar te maken en te blijven interveniëren in het positief leren denken en mogelijkheden te zien binnen de beperkingen die er zijn. Een andere aanbeveling is om met de jongeren en jonge moeders te bespreken wat ze vast willen houden voor de toekomst naar aanleiding van het traject, waar dan ook ter wereld hun toekomst zal plaatsvinden. In onze discussie beschrijven we een aanbeveling voor vervolgonderzoek, namelijk om te onderzoeken hoe het empowermenttraject de jongeren en jonge moeders op de lange termijn beïnvloedt. In ons onderzoek hebben we alleen de verwachtingen daarover kunnen beschrijven.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1. Methodologische Verantwoording

1.1 Aanleiding en probleembeschrijving	p. 9
1.1.1 Context en achtergrond	p. 9
1.1.2 Terminologie	p. 10
1.1.3 Betrokken organisaties	p. 11
1.1.4 New Dutch Connections	p. 11
1.1.5 Empowermenttraject 'Ondernemen in je Eigen Toekomst'	p. 12
1.1.6 'Ondernemen in je Eigen Toekomst' in AZC Amersfoort	p. 14
1.1.7 Onderzoek New Dutch Connections	p. 15
1.2 Vraagstelling en richtinggevende onderzoeksvragen	p. 15
1.2.1 Hoofdvraag	p. 15
1.2.2 Richtinggevende deelvragen	p. 15
1.3 Verantwoording onderzoeksmethoden	p. 16
1.3.1 Beschrijving onderzoeksmethoden	p. 16
1.3.2 Toepassing onderzoeksmethoden	p. 17
1.3.3 Beperkingen en risico's	p. 19
1.4 Doelstellingen, doelgroep en beoogde resultaten	p. 19
1.4.1 Doelstellingen	p. 19
1.4.2 Beoogde lezers en resultaten	p. 20
1.5 Middelen verantwoording en relatie met verdiepingsminor	p. 20
1.5.1 Middelen	p. 20
1.5.2 Verantwoording	p. 20
1.5.3 Relatie verdiepingsminor	p. 20
1.6 Opbouw en leeswijzer	p. 21

Hoofdstuk 2. Theoretisch kader

2.1 Inleiding	p. 22
2.2 Zelfredzaamheid	p. 22
2.2.1 Zelfredzaamheid en zelfregie	p. 23
2.2.2 Zelfredzaamheid en empowerment	p. 23
2.2.3 Samenvatting	p. 24
2.3 Omstandigheden die mogelijk invloed hebben de zelfredzaamheid	p. 24
2.3.1 Traumatische ervaringen verleden	p. 25
2.3.2 De asielprocedure	p. 25
2.3.3 De omstandigheden en verblijf in AZC	p. 25
2.3.4 Sociale en culturele ontworteling	p. 26
2.3.5 Taal- kennis en ervaringsgebreken	p. 26
2.3.6 Bevorderende omstandigheden zelfredzaamheid	p. 27
2.3.7 Samenvatting	p. 27
2.4 Belemmeringen zelfredzaamheid	p. 27
2.4.1 Obstakels zelfredzaamheid vluchtelingen	p. 27
2.4.2 Persoonlijke belemmeringen zelfredzaamheid	p. 28
2.4.3 Samenvatting	p. 29
2.5 Stimuleren zelfredzaamheid	p. 29
2.5.1 Beschermende factoren psychosociaal welbevinden	p. 29
2.5.2 Zelfredzaamheid en meetinstrumenten	p. 30
2.5.3 Vrijwilligers en zelfredzaamheid stimuleren	p. 31
2.5.4 Samenvatting	p. 32
2.6 Samenvatting en deelconclusie	p. 33

2.7 Aanloop naar hoofdstuk 3	p. 33
------------------------------	-------

Hoofdstuk 3. Verantwoording topiclijsten

3.1 Inleiding	p. 34
3.2 Overzicht topics interviews	p. 34
3.3 Verantwoording topics interviews	p. 34
3.3.1 Topic: 'Ondernemen in je Eigen Toekomst'	p. 34
3.3.2 Topic: Toekomstperspectief	p. 35
3.3.3 Topic: Zelfredzaamheid	p. 35
3.3.4 Topic: (Traject als) coach en maatje	p. 36
3.4 Aanloop naar hoofdstuk 4	p. 36

Hoofdstuk 4. Hoe beoordelen de jongeren en jonge moeders het empowermenttraject 'Ondernemen in je Eigen Toekomst', hoe heeft het hun toekomstperspectief en zelfredzaamheid veranderd en wat verwachten zij er in de toekomst mee te doen?

4.1 Inleiding	p. 37
4.2 Hoe beoordelen de jongeren en jonge moeders het empowermenttraject OIET?	p. 37
4.2.1 Inhoud traject OIET	p. 37
4.2.2 Antwoord: Hoe beoordelen de jongeren en jonge moeders het empowermenttraject OIET?	p. 38
4.3 Hoe heeft het traject het toekomstperspectief en zelfredzaamheid van de jongeren en jonge moeders veranderd?	p. 39
4.3.1 Persoonlijke verandering	p. 39
4.3.2 Belemmeringen toekomstperspectief en zelfredzaamheid	p. 40
4.3.3 Helpende factoren toekomstperspectief en zelfredzaamheid	p. 41
4.3.4 Antwoord: Hoe heeft het traject het toekomstperspectief en zelfredzaamheid van de jongeren en jonge moeders veranderd?	p. 42
4.4 Hoe verwachten de jongeren en jonge moeders in de toekomst verder te gaan?	p. 43
4.4.1 Zelfredzaamheid en netwerk	p. 43
4.4.2 Antwoord: Hoe verwachten de jongeren en jonge moeders in de toekomst verder te gaan?	p. 44
4.5 Netwerkanalyses	p. 44
4.6 Samenvatting en deelconclusie	p. 44
4.7 Aanloop naar hoofdstuk 5	p. 45

Hoofdstuk 5. Hoe beoordelen de coaches en maatjes de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van de jongeren en jonge moeders en hoe schatten zij het effect van het empowermenttraject 'Ondernemen in je Eigen Toekomst' op lange termijn in?

5.1 Inleiding	p. 46
5.2 Hoe beoordelen de coaches en maatjes de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van de jongeren en jonge moeders?	p. 46
5.2.1 Bevorderende factoren	p. 46
5.2.2 Belemmerende omstandigheden	p. 48
5.2.3 Belemmerende psychische factoren	p. 50
5.2.4 Antwoord: Hoe beoordelen de coaches en maatjes de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van de jongeren en jonge moeders?	p. 51
5.3 Hoe schatten de coaches en maatjes het effect van het empowermenttraject 'Ondernemen in je Eigen Toekomst' op de lange termijn in?	p. 51
5.3.1 Lange termijn beïnvloeding	p. 52

5.3.2 Antwoord: Hoe schatten coaches en maatjes het effect van het empowermenttraject 'Ondernemen in je Eigen Toekomst' op de lange termijn in?	p. 53
5.4 Samenvatting en deelconclusie	p. 53

Hoofdstuk 6. Wat betekenen de resultaten van ons onderzoek voor de uitvoering van het empowermenttraject 'Ondernemen in je Eigen Toekomst'?

6.1 Inleiding	p. 54
6.2 Interviews jongeren en jonge moeders en empowermenttraject	p. 54
6.3 Interviews coaches en maatjes en empowermenttraject	p. 56
6.4 Opmerkingen coaches en maatjes inhoud traject OIET	p. 58
6.5 Samenvatting en deelconclusie	p. 59
6.6 Aanloop naar hoofdstuk 7	p. 59

Hoofdstuk 7. Conclusies, aanbevelingen en discussie

7.1 Conclusies	p. 60
7.1.1 Aanloop naar aanbevelingen	p. 61
7.2 Aanbevelingen	p. 62
7.3 Discussie	p. 64
7.4 Product- en procesevaluatie	p. 65
7.4.1 Productevaluatie	p. 66
7.4.2 Procesevaluatie	p. 67

Bijlage A	Bronvermelding	p. 68
Bijlage B	Begrippenlijst	p. 73
Bijlage C	Zelfredzaamheidsmatrix	p. 76
Bijlage D	Topiclijst jongeren en jonge moeders (Nederlandse versie)	p. 78
Bijlage E	Topiclijst jongeren en jonge moeders (Engelse versie)	p. 80
Bijlage F	Topiclijst coaches en maatjes	p. 82
Bijlage G	Overzicht respondenten	p. 84
Bijlage H	Leeswijzer en definiëring kernlabels	p. 85
Bijlage I	Labelsysteem jongeren en jonge moeders	p. 87
Bijlage J	Labelsysteem coaches en maatjes	p. 89
Bijlage K	Uitwerking overige fragmenten	p. 91
Bijlage L	Netwerkanalyses jongeren en jonge moeders	p. 94
Bijlage M	Opdrachten groepstrainingen jongeren en jonge moeders	p. 96
Bijlage N	Weegschaal draagkracht-draaglast	p. 99
Bijlage O	Persbericht	p. 100

Hoofdstuk 1. Methodologische Verantwoording

1.1 Aanleiding en probleembeschrijving

1.1.1 Context en achtergrond

In 2013 waren er wereldwijd 51,2 miljoen mensen op de vlucht. Dit aantal is, volgens de internationale vluchtelingenorganisatie 'United Nations High Commissioner for Refugees' (UNHCR), sinds 1989 nog nooit zo hoog geweest. Onder dit aantal vallen vluchtelingen, asielzoekers en mensen die in het eigen land ontheemd raakten. Ongeveer de helft van dit genoemde aantal zijn kinderen (Coevert, 2014; UNHCR, z.d. A.). In 2014 ontving Europa 714.300 asielaanvragen, een stijging van 47% ten opzichte van 2013. Iedere vier seconden wordt er iemand gedwongen om te vluchten (UNHCR, 2015).

Wanneer we kijken naar het aantal asielaanvragen in Nederland, dan is het aantal aanvragen in 2014 met 75% toegenomen ten opzichte van 2013. In 2014 waren er 30.020 aanvragen, terwijl er in 2013 17.190 asielaanvragen werden ingediend (Van der Veen, 2015).

Syrië, Irak, Afghanistan, Servië en Kosovo en Eritrea staan volgens de UNHCR (2015) bovenaan in het aantal asielverzoeken in de 44 geïndustrialiseerde landen in 2014. Deze toestroom hangt onder andere samen met de (politieke) situatie in het land van herkomst. In 2014 verschenen regelmatig nieuwsberichten over de situatie in Syrië. Onder andere over de voortdurende burgeroorlog in Syrië, het toenemend aantal vluchtelingen en de ondervoeding van ontheemde kinderen. Het gevolg hiervan is dat er momenteel een explosief aantal aan Syrische vluchtelingen is (ANP, 2014A; ANP, 2014B; NU.nl, 2015A). Er verschijnen wekelijks nieuwsberichten over de noodsituatie rondom de bootvluchtelingen. Vluchtelingen betalen veel geld aan smokkelaars om vervolgens met te veel mensen op een klein bootje naar Europa te vertrekken. Er zijn in 2015 al ongeveer 36.000 bootvluchtelingen in Zuid-Europa aangekomen. Volgens de UNHCR zijn al zeker 1.800 vluchtelingen omgekomen door deze oversteek. Dit aantal is dertig keer meer dan in dezelfde periode in 2014 (Heijink, 2015).

De afgelopen weken stonden de kranten vol met artikelen over de bed, bad, brood- discussie. Deze discussie ging over de opvang van een groep uitgeprocedeerde asielzoekers in Nederland. De VVD wil alleen bed, bad en brood bieden als asielzoekers meewerken aan terugkeer naar het land van herkomst. De PvdA is van mening dat asielzoekers die niet in Nederland mogen blijven toch voorzien moeten worden van bed, bad en brood (NU.nl, 2015B). Op 22 april 2015 is besloten dat er alleen in Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht, Eindhoven en Ter Apel een bed-bad-broodvoorziening blijft, die door het Rijk wordt gefinancierd (Klompenhout & Van den Dool, 2015). De opvang is bedoeld voor een periode van een beperkt aantal weken waarin wordt gezocht naar mogelijkheden om terug te keren. Organisaties als VluchtelingenWerk Nederland, Amnesty International en de actiegroep 'Wij Zijn Hier' hebben kritiek op de uitvoerbaarheid van het plan en de basisvoorzieningen waar ieder mens volgens hen recht op heeft (Benschop, 2015). Via de Facebookpagina van de actiegroep 'Wij zijn hier' of 'We Are Here' is (een deel van) de groep uitgeprocedeerde asielzoekers te volgen. Op 30 april 2015 werd er een artikel geschreven op de Facebookpagina met uitleg waarom de asielzoekers van de actiegroep niet kunnen terugkeren. Er worden redenen genoemd als niet in het bezit zijn van documenten, geen functionerende ambassade en onduidelijkheid over naar welk land teruggekeerd moet worden (Wij Zijn Hier, 2015). Er zijn mensen die opkomen voor het vinden van woonruimte voor uitgeprocedeerde asielzoekers. Zo zoekt de stichting 'Vluchtelingen Welkom' particulieren die uitgeprocedeerde asielzoekers, maar ook statushouders die nog wachten op een woonruimte, woonruimte kunnen aanbieden (Van Beeten, 2015).

Het *asielzoekerscentrum* (AZC) in Amersfoort, waar dit onderzoek uitgevoerd wordt, heeft een opvangcapaciteit voor 301 asielzoekers (COA, z.d. A). Op deze gezinslocatie verblijven gezinnen, met

tenminste één minderjarig kind, van wie het asielverzoek is afgewezen. Maar wanneer worden deze asielzoekers nu uitgeprocedeerd, ongedocumenteerd, vluchteling of vreemdeling genoemd?

1.1.2 Terminologie

In de literatuur en praktijk worden termen als 'asielzoeker', 'vluchteling', 'uitgeprocedeerde asielzoeker', 'ongedocumenteerd' en 'vreemdeling' regelmatig met elkaar verward. Om deze verwarring te voorkomen, geven we hieronder een korte toelichting:

Asielzoeker

Een *asielzoeker* is iemand die zijn land van herkomst heeft verlaten en asiel (bescherming) heeft aangevraagd. De redenen om asiel aan te vragen kunnen uiteenlopend zijn. Op het moment van aanvraag is nog niet vastgesteld of er voldaan wordt aan de vereisten voor een verblijfsvergunning asiel (Ministerie van Veiligheid en Justitie, z.d. A.).

Vluchteling

Volgens het Vluchtelingenverdrag van Genève is een *vluchteling* iemand die 'met gegronde vrees voor vervolging' (VluchtelingenWerk Nederland, z.d. A.) niet mag worden teruggestuurd naar een land waarin zij vervolging te vrezen hebben. Vluchtelingen Werk Nederland en de Immigratie en Naturalisatie Dienst (IND) stellen als redenen voor vervolging: ras, godsdienst, nationaliteit, politieke overtuiging, het behoren tot een bepaalde sociale groep of seksuele voorkeur (Ministerie van Veiligheid en Justitie, z.d. B.). In Nederland is een vluchteling iemand die de asielprocedure met goed gevolg heeft doorlopen en die asiel verkregen heeft (en daarmee de status heeft van een vluchteling) (UNHCR, z.d. B.).

Uitgeprocedeerde asielzoeker

De internationale vluchtelingenorganisatie UNHCR verstaat onder een *uitgeprocedeerde asielzoeker*: Iemand die om asiel heeft gevraagd maar niet heeft gekregen omdat uit het onderzoek is gebleken dat hij geen risico op vervolging of ernstige schade loopt. Een uitgeprocedeerde asielzoeker verblijft niet langer legaal in het land en krijgt een bevel om het grondgebied te verlaten' (UNHCR, z.d. B.).

Een uitgeprocedeerde asielzoeker heeft de mogelijkheid om een beroep aan te tekenen bij de Hoge Raad tegen een negatieve beschikking of is in beroep gegaan tegen een negatieve beschikking bij een herhaalde aanvraag. De uitslag hiervan mag niet afgewacht worden in Nederland als er geen voorlopige voorziening is toegekend. Er is dus geen recht op voorzieningen als onderdak, uitkering of medische zorg, zolang deze procedure loopt. Wanneer een uitgeprocedeerde asielzoeker besluit om wel in Nederland te wachten op de uitslag, dan verblijven zij hier illegaal en lopen zij het risico om opgepakt te worden (Geurts & Al Salahi, 2013).

Ongedocumenteerden

Amnesty International noemt '*ongedocumenteerden*' ook wel 'illegalen'. Dit zijn personen zonder verblijfstitel, die onrechtmatig in Nederland verblijven (Mensinga et al, 2010). Verder vallen hieronder:

Personen, zonder verblijfstitel, onder wie vreemdelingen wiens verblijfsvergunning is verlopen, uitgeprocedeerde asielzoekers, buitenlandse vrouwen met kinderen die door hun (Nederlandse) partner zijn weggestuurd voordat ze recht kregen op een onafhankelijke verblijfsvergunning, slachtoffers van mensenhandel die geen aangifte hebben durven doen, staatlozen die niet kunnen terugkeren naar het land van geboorte, familieleden van migranten die zorg behoeven en die in het herkomstland niet kunnen krijgen. Ze hebben geen verblijfsvergunning gekregen, of zijn die weer kwijtgeraakt (Amnesty International, z.d.).

Vreemdeling

In veel documenten van *Dienst Terugkeer & Vertrek (DT&V)* en *Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA)* wordt er gesproken over de term 'vreemdeling'. Deze term houdt in: 'een juridische term voor een niet-Nederlander: iemand die niet de Nederlandse nationaliteit heeft' (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2012; VluchtelingenWerk Nederland, z.d. B.).

1.1.3 Betrokken organisaties

Om de context van een asielzoeker in Nederland duidelijk te maken, schetsen we een beeld van de meest voorkomende organisaties waar asielzoekers in Nederland mee te maken hebben.

Organisaties waar asielzoekers mee in aanraking komen zijn onder andere: Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA), Dienst Terugkeer & Vertrek (DT&V), de *Immigratie en Naturalisatie Dienst (IND)* en *VluchtelingenWerk Nederland (VWN)*.

COA is verantwoordelijk voor de opvang, begeleiding en uitstroom (uit de opvang) van asielzoekers in Nederland. Medewerkers van COA beheren dan ook alle asielzoekerscentra en zijn hier aanwezig. Daarnaast zorgt COA bijvoorbeeld voor de uitbetaling van weekgeld aan de asielzoekers en voor meubels voor inrichting van de kamers (COA, z.d. B.).

De IND geeft uitvoer aan het vreemdelingenbeleid dat wordt bepaald door de politiek. De IND beoordeelt de verblijfsaanvragen van mensen die in Nederland willen wonen of Nederlander willen worden. Dit betekent dat de IND, naast verzoeken van vluchtelingen die asiel aanvragen, bijvoorbeeld ook verzoeken beoordeelt van mensen die in Nederland willen werken of studeren (IND, z.d.).

DT&V kan in beeld komen nadat door de IND besloten is dat de asielzoeker geen recht meer heeft op verblijf in Nederland. De eerste verantwoordelijkheid voor terugkeer naar het land van herkomst ligt bij de asielzoeker. De begeleiding van DT&V is gericht op ondersteuning bij terugkeer. Als de terugkeer niet vrijwillig gaat, dan kan besloten worden dat Nederland gedwongen verlaten moet worden (DT&V, z.d.).

VWN behartigt belangen van vluchtelingen en asielzoekers in Nederland. Er wordt bijvoorbeeld persoonlijke begeleiding geboden bij de asielprocedure en bij de integratie in Nederland (VWN, z.d. C.).

1.1.4 New Dutch Connections

De opdrachtgever voor de uitvoering van dit onderzoek is *New Dutch Connections (NDC)*. NDC is opgericht in 2004 door Bright Omansa Richards en Margriet Stuurman (NDC, 2004). Bright Richards vluchtte vanwege de oorlog uit Liberia en kwam in Nederland terecht. In Nederland deed hij de Toneelacademie in Arnhem en verwerkte zijn ervaringen in toneel. Margriet Stuurman zette haar ervaring met ondernemerschap in bij het oprichten van NDC (NDC, 2015A).

Het aantal betaalde medewerkers van NDC is afhankelijk van het aantal trajecten dat in asielzoekerscentra uitgevoerd wordt. Onze opdrachtgever heeft benoemd dat er momenteel een vast team van vijf betaalde krachten werkzaam is, aangevuld met freelancers die op projectbasis werken of mensen met een variabel contract. Per traject zijn er ongeveer 80 à 100 vrijwilligers betrokken bij de uitvoering hiervan. Op 30 maart 2015 heeft NDC een Appeltje van Oranje gewonnen. Deze prijs van het Oranje Fonds is bedoeld om sociale initiatieven te ondersteunen en de aandacht te vestigen op mensen die moeilijk meekomen in de maatschappij (ANP, 2015C).

NDC werkt met jongeren in AZC's door heel Nederland, waaronder (uitgeprocedeerde) asielzoekers, vluchtelingen en ongedocumenteerden. De term 'vreemdelingen' wordt niet gebruikt bij NDC. NDC is werkzaam (geweest) in asielzoekerscentra in Oude Pekela, Drachten, Deventer, Burgum, Arnhem,

Utrecht, Overberg en Amersfoort. De locatie waar wij ons afstudeeronderzoek uitvoeren is het AZC in Amersfoort (Ondernemen in je Eigen Toekomst, 2015).

De missie van NDC luidt als volgt:

New Dutch Connections (NDC) inspireert en motiveert asielzoekers om opnieuw in zichzelf te gaan geloven en anderen te betrekken bij het realiseren van hun toekomstdromen. Dit doen we door mensen en bedrijven te mobiliseren en een community te creëren die de asielzoekers ondersteunt en empowert, zodat zij verder kunnen werken aan hun toekomst (NDC, 2015B).

Daarnaast legt NDC verbindingen tussen Nieuwe Nederlanders (de asielzoekers) en Betrokken Burgers (bijv. vrijwilligers, stagiaires en zakenmensen). Het doel hiervan is om:

Onverschilligheid over en angst voor de multiculturele en multireligieuze samenleving weg te nemen en echte betrokkenheid bij het leven en de kansen van de 'vreemde ander' te stimuleren en te faciliteren. NDC zet mensen in beweging voor een gezamenlijke toekomst, die gericht is op insluiting in plaats van uitsluiting. Belangrijke waarden zijn inspiratie, persoonlijk contact en talentontwikkeling (As I Left My Father's House, 2015A).

NDC geeft naast het empowermenttraject '*Ondernemen in je Eigen Toekomst*' (zie paragraaf 1.1.5) uitvoering aan het project '*As I Left My Father's House*' (AILMFH). AILMFH is een theatervoorstelling met vluchtverhalen. Bright Omansa Richards vertelt in deze voorstelling zijn eigen verhaal. NDC is een religieus neutrale organisatie. Wel wordt religie betrokken in deze voorstelling, omdat het voor veel asielzoekers een belangrijk onderdeel is van hun leven. Op de website van AILMFH wordt het volgende gezegd over religie: 'Het is een belangrijke kracht die een migrant overeind houdt in een voor hem niet altijd gemakkelijk te doorgronden samenleving' (AILMFH, 2015B). De theatervoorstelling wordt opgebouwd met verhalen vanuit de Tenach, Bijbel en Koran. Na de uitvoering van de voorstelling is er ruimte om in gesprek te gaan met het publiek (AILMFH, 2015B).

1.1.5 Empowermenttraject '*Ondernemen in je Eigen Toekomst*'

Het doel van het empowermenttraject '*Ondernemen in je Eigen Toekomst*' (OIET) is om asielzoekersjongeren op weg te helpen naar sociale participatie en economische zelfredzaamheid. De jongeren en jonge moeders worden gestimuleerd om na te denken over hun toekomstdromen, waar dan ook ter wereld hun toekomst zal plaatsvinden. Zo worden ze gestimuleerd om na te denken welke stappen ze zouden kunnen ondernemen om regie te nemen over hun eigen leven. Deze methodiek is in 2008 ontwikkeld door Bright Richards. OIET is onder andere gebaseerd op de Afrikaanse wijsheid 'It takes a village to raise a child'. Dit houdt in dat jongeren en jonge moeders een breed netwerk moeten krijgen waarop zij kunnen terugvallen (NDC, 2015C). In circa vier maanden worden de jongeren en jonge moeders gestimuleerd en geholpen om dit netwerk op te bouwen (Stuurman, Richards & Vroon, z.d.).

De opzet van het empowermenttraject OIET is gebaseerd op een aantal uitgangspunten. NDC gaat er vanuit dat empowerment vraagt om het zetten van drie stappen. Deze staan in het Coachhandboek '*Ondernemen in je Eigen Toekomst*' beschreven:

- De eerste stap is dat jongeren en jonge moeders (weer) durven uitspreken wat ze te bieden hebben en de motivatie (her)vinden om in zichzelf te investeren.
- De tweede stap is die van de reality check: jongeren worden aangemoedigd om zelf te gaan onderzoeken of hun beeld van hun droomberoep klopt en of ze er de kwaliteiten voor in huis hebben.
- De derde stap is dat jongeren een manier vinden om doelgericht aan de ontwikkeling van hun talenten, kwaliteiten en vaardigheden te gaan werken. Hierbij helpt het opstellen van een concreet, uitvoerbaar carrièreplan en het vinden van een plek voor zinvolle dagbesteding (Stuurman, Richards & Vroon, z.d., p. 15).

De jongeren en jonge moeders die deelnemen aan OIET in AZC Amersfoort nemen deel aan vier verschillende activiteiten, behorende bij het traject:

1. **Groepstrainingen;** de wekelijkse groepstrainingen vinden plaats op maandagmiddagen. De jonge moeders hebben op deze middag een groepsbijeenkomst van 13.00-15.00 uur. De jongeren hebben een bijeenkomst van 16.00 tot 18.00 uur. De jongeren en jonge moeders krijgen trainingen aan de hand van diverse thema's. Aan het begin van het traject gaan deze thema's vooral over het kennismaken met de organisatie NDC en het doel van het traject OIET. Daarnaast gaan de trainingen ook over wat het leven in het AZC met een jongere/jonge moeder doet. De jongeren en jonge moeders krijgen vaardigheden aangeleerd, bijvoorbeeld over hoe ze zichzelf kunnen presenteren. Aan het einde van iedere training krijgen de jonge moeders en jongeren een opdracht mee die ze kunnen uitvoeren vóór aanvang van de volgende training. Het doel van de training is om de jongeren en jonge moeders te laten snappen dat zij talenten hebben, die aangeboord en ontwikkelt kunnen worden en waarmee ze hun leven buiten het AZC kunnen gaan vormgeven (W. Colenbrander, persoonlijke communicatie, 12 mei 2015).
2. **Contact met een coach;** de jongeren en jonge moeders krijgen een coach toegewezen die ze individueel begeleidt. Coaches gaan met ze in gesprek en helpen te ontdekken wat ze graag willen in de toekomst. Ook wordt ondersteuning geboden in het vinden van een plek voor zinvolle dagbesteding en het opstellen van een carrièreplan. Het doel is om een jongere en jonge moeder te activeren en om actie te ondernemen in zaken als; 'Hoe ga je nieuwe contacten aan?' En: 'Welke eerste stappen zou je kunnen zetten in de richting van je dromen?' Daarnaast is het ook de bedoeling dat ze mensen ontmoeten met hetzelfde beroep als in hun dromen voor een zogenoemde 'reality check'. Door het ontmoeten van deze professionals kunnen de jongeren en jonge moeders toetsen of hun beeld overeenkomt met de werkelijkheid van het bestaan van bijvoorbeeld een verpleegkundige, monteur of advocaat.
3. **Contact met een maatje;** een maatje is een vrijwilliger of stagiaire die ongeveer dezelfde leeftijd heeft als de jongeren en jonge moeders. Maatjes zijn zelf ook bezig om zich te ontwikkelen tot professional. Daarin kunnen zij de jongere spiegelen en ondersteunen door samen op te trekken (W. Colenbrander, persoonlijke communicatie, 12 mei 2015). Maatjes ondernemen activiteiten binnen en buiten het AZC en werken daarnaast mee aan opdrachten die meegegeven worden in de trainingen of door de coaches. Denk hierbij aan het bezoeken van een bibliotheek of een open dag op een school en het bezoeken van bedrijven.
4. **Evenementen;** naast de drie bovengenoemde activiteiten worden verschillende evenementen georganiseerd: een matchingsbijeenkomst, een Meet & Greet en een slotavond/Toekomstdiner. Aan de start van een traject wordt een matchingsbijeenkomst georganiseerd. Hier vindt de eerste ontmoeting plaats tussen de jonge moeders/jongeren, coaches en maatjes. Tijdens de Meet & Greet worden bedrijven uitgenodigd om kennis te komen maken met NDC en de jongeren. Vaak wordt dan de voorstelling AILMFH opgevoerd. In Amersfoort heeft dit plaatsgevonden samen met de Veiling van Talenten. De jongeren en jonge moeders hebben de gelegenheid gekregen om hun talenten te veilen aan het publiek. Zo heeft een van de jonge moeders een workshop geveild hoe je een kindje in een doek op je rug draagt, zoals alle Afrikaanse vrouwen in het AZC de kinderen vervoeren. Eén van de jongeren veilde een Afrikaans meergangen diner. De opbrengsten van deze veiling komen ten goede aan de toekomstdromen van de jongeren en jonge moeders (OIET, 2015). Tijdens het toekomstdiner krijgen de jongeren en jonge moeders de kans om zichzelf te presenteren aan mensen uit verschillende takken in het bedrijfsleven. De presentaties vinden plaats door middel van een speech en een filmpje. Het filmpje wordt gemaakt op de gedroomde werkplek van jongeren en jonge moeders. Er is ruimte om in gesprek te gaan met de bezoekers en concrete hulp te vragen in het bereiken van hun dromen. Het doel is het aangaan van partnerschappen met mensen die ze kunnen helpen in het bereiken van hun

dromen en doelen voor de toekomst. Dit is tevens de slotavond, waar de maatjes, coaches, jongeren, jonge moeders en NDC-medewerkers samenkomen om het traject gezamenlijk af te sluiten (Stuurman, Richards & Vroon, z.d.).

Voor de coaches en maatjes worden tweewekelijkse intervisiebijeenkomsten georganiseerd, waar zij terecht kunnen met hun vragen. Daarnaast is er op deze avonden ruimte voor afstemming tussen de coach en het maatje die dezelfde jongere of jonge moeder ondersteunen. Na elke ontmoeting met de jonge moeder of jongere houden de coaches en maatjes een logboek bij, die zij naar elkaar en de producent van het traject toesturen.

Het traject OIET wat heeft plaatsgevonden in het asielzoekerscentrum in Amersfoort is begin december 2014 gestart en is eind maart 2015 beëindigd.

1.1.6 'Ondernemen in je Eigen Toekomst' in AZC Amersfoort

Sinds 1 september 2012 is het AZC Amersfoort één van de 8 gezinslocaties in Nederland geworden (Blokker, 2014). In een *gezinslocatie* (GLO) verblijven gezinnen met minderjarige kinderen van wie het asielverzoek is afgewezen. Een uitspraak van de Hoge Raad verbiedt dat minderjarige kinderen op straat mogen worden gezet. Met gezinslocaties kan dit worden voorkomen. Het verblijf in de gezinslocatie kan op twee manieren stopgezet worden: bij vertrek uit Nederland of wanneer het jongste kind in een gezin achttien geworden is. Dan is het moment dat het recht op opvang in een gezinslocatie vervalt. Gezinnen worden begeleid bij vertrek uit Nederland door onder andere DT&V (DT&V, z.d.).

Nu zou de vraag gesteld kunnen worden: waarom wordt OIET juist aangeboden aan deze groep 'uitgeprocedeerde asielzoekers', die Nederland zeer waarschijnlijk zullen moeten verlaten? Op korte termijn is een belangrijk doel van dit traject om een zinvolle dagbesteding te vinden; een plek waar asielzoekers hun talenten en vaardigheden verder kunnen ontwikkelen. Een plek waar ze geen asielzoeker zijn, maar vrijwilliger, stagiair of medewerker, om zo de stress even achter zich te laten en ze hun waardigheid weer terug te geven. Het indirecte doel van het traject OIET is dat asielzoekers weten hoe ze de (geleerde) kwaliteiten, mogelijk in het eigen land kunnen inzetten. Door in Nederland handvatten te bieden tijdens trainingen en krachten te vergroten in de praktijk, zijn asielzoekers mogelijk beter voorbereid op de toekomst (W. Colenbrander, persoonlijke communicatie, 8 januari 2015).

Voor uitgeprocedeerde gezinnen geldt voor de asielkinderen tot 18 jaar de leerplicht. Daarna geldt het *koppelingsbeginnsel*, wat inhoudt dat als je voor je 18^e levensjaar een vervolgopleiding bent gestart, je deze mag afmaken in Nederland (Pietersen, 2013). Minister Asscher (Sociale Zaken en Werkgelegenheid) heeft in juni 2014 toegezegd dat leerlingen uit het vmbo, voortgezet speciaal onderwijs of praktijkonderwijs die illegaal zijn in Nederland, mogen stage lopen. Iedere leerling heeft volgens hem immers recht op goed onderwijs en dient de kans te krijgen om een diploma te behalen (VO-Raad, 2014). Het is dus mogelijk om als asielzoeker stagiair te zijn. Stichting Robin Hood College, een organisatie die zich inzet voor asielzoekers van 18 jaar en ouder, beschrijven hierover het volgende:

In bepaalde gevallen mogen asielzoekers van 18 jaar en ouder niet naar school omdat de Nederlandse wet dat niet toestaat, of omdat ze de Nederlandse taal onvoldoende beheersen (ze mogen meestal ook geen taalles volgen) of omdat ze het schoolgeld of bijkomende kosten en/of reiskosten niet kunnen betalen (Stichting Robin Hood College, 2014, p.5).

Sinds 1 november 2013 worden (uitgeprocedeerde) asielzoekers vanuit gemeenten gestimuleerd om vrijwilligerswerk te doen. Dit vrijwilligerswerk moet wel gebeuren in de gemeenten waar ze worden opgevangen. Volgens Goet, directeur van COA, zijn plattelandsgemeenten enthousiast over de komst

van asielcentra: ‘omdat ze werkgelegenheid brengen en omzet voor bijvoorbeeld de lokale supermarkt of snackbar’ (Heijmans, 2013).

1.1.7 Onderzoek New Dutch Connections

Het empowermenttraject OIET wordt voor de eerste keer op een gezinslocatie uitgevoerd. Ook zijn de ‘jonge moeders’ een nieuwe doelgroep voor New Dutch Connections. Onze opdrachtgever heeft aangegeven dat het interessant zou zijn om duidelijk te krijgen wat het effect van OIET is op de jongeren en jonge moeders van de gezinslocatie in Amersfoort. Er is niet eerder onderzocht welke invloed het empowermenttraject OIET op de *zelfredzaamheid* en het *toekomstperspectief* heeft. Onder toekomstperspectief verstaan wij dat er (veel of weinig) uitzicht is op de toekomst. Zelfredzaamheid is het ‘vermogen om zelfstandig je leven te leiden en om je eigen problemen op te lossen’ (Kernerman Nederlands Leerderswoordenboek, 2014). Dit is echter een korte beschrijving van wat het begrip inhoudt. In het literatuuronderzoek (hoofdstuk 2) zullen wij hier nader uitleg over geven. Volgens het COA vergroot studeren of werken tijdens het verblijf in de opvang de zelfredzaamheid van de asielzoeker. Dit heeft ook een positief effect op de persoonlijke ontwikkeling, het toekomstperspectief en de leefomgeving van de asielzoeker (COA, z.d. C.). Naast het effect op de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van de jongeren en jonge moeders is NDC benieuwd of het behaalde effect ook beklijft. Concreet willen we na dit onderzoek antwoord kunnen geven op de onderstaande hoofdvraag en richtinggevende deelvragen.

Het traject OIET richt zich op de talentontwikkeling van jonge en uitgeprocedeerde asielzoekers in de leeftijd van 15-25 jaar (Lechanteur, Richards, Stuurman, Verlaan & Vroon, z.d.). In het asielzoekerscentrum in Amersfoort wonen alleen uitgeprocedeerde asielzoekers. Dit is de reden dat we ons in dit onderzoek zullen beperken tot de jongeren en jonge moeders uit het asielzoekerscentrum in Amersfoort, die deelnemen aan het empowermenttraject OIET, in de leeftijd van 15-25 jaar.

1.2 Vraagstelling en richtinggevende onderzoeksvragen

1.2.1 Hoofdvraag

Hoe beïnvloedt deelname aan het empowermenttraject ‘Ondernemen in je Eigen Toekomst’ de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van jongeren en jonge moeders in het asielzoekerscentrum Amersfoort?

1.2.2 Richtinggevende deelvragen

1. Welke omstandigheden in het leven van een asielzoeker in Nederland hebben invloed op de zelfredzaamheid en hoe kan zelfredzaamheid gestimuleerd worden?
2. Hoe beoordelen de jongeren en jonge moeders het empowermenttraject OIET, hoe heeft het traject hun toekomstperspectief en zelfredzaamheid veranderd en wat verwachten zij er in de toekomst mee te doen?
3. Hoe beoordelen de coaches en maatjes de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van de jongeren en jonge moeders en hoe schatten zij het effect van het empowermenttraject OIET op lange termijn in?
4. Wat betekenen de resultaten van ons onderzoek voor de uitvoering van het empowermenttraject ‘Ondernemen in je Eigen Toekomst’?

1.3 Verantwoording onderzoeksmethoden

Om de betrouwbaarheid van ons onderzoek te bewaken hebben wij gebruik gemaakt van de multimethode-aanpak (Baarda, et al., 2009, p. 182). Vanuit verschillende perspectieven hebben we het leven van een asielzoeker belicht en in verband gebracht met het empowermenttraject 'Ondernemen in je Eigen Toekomst'. Dit houdt in dat verschillende databronnen zijn gebruikt, namelijk; een (gedeeltelijk) netwerkanalyse, literatuuronderzoek over de zelfredzaamheid in het leven van een asielzoeker en hoe dit gestimuleerd kan worden, interviews met de jongeren en jonge moeders, interviews met coaches en maatjes en documenten van New Dutch Connections.

1.3.1 Beschrijving onderzoeksmethoden

Ons onderzoek is een kwalitatief onderzoek (Baarda, De Goede & Teunissen, 2009, p.180). Dit houdt in dat we ons gericht hebben op de inhoud en verdieping. Het onderzoek is waarnemend en beschrijvend (Baarda et al., 2009, p. 93-94). Waarnemend onderzoek uit zich in het bijwonen van de trainingen, de intervisiebijeenkomsten en het afnemen van de interviews. Door de verworven informatie te beschrijven en te baseren op betrouwbare bronnen, kunnen wij tot aanbevelingen komen.

In dit onderzoek zijn de volgende methoden toegepast:

- Literatuuronderzoek
- Documentenonderzoek
- Interviews

Een onderdeel van de interviews die we uitvoerden waren vier netwerkanalyses. Rond februari 2015 hebben er vier netwerkanalyses plaatsgevonden met twee jongeren en twee jonge moeders. Er is in kaart gebracht hoe het netwerk van de jongeren en jonge moeders eruit zag voor deelname aan het traject OIET. Het plan was om na afloop van het traject in april 2015 opnieuw een meting te doen, om daar vervolgens conclusies uit te trekken. In verband met gebrek aan tijd is het ons niet gelukt om aan dit voornemen te voldoen. Hier zullen we op terugkomen in de deelvragen en de aanbevelingen.

In het literatuuronderzoek hebben we het begrip 'zelfredzaamheid' vanuit de theorie onderbouwd. In veel geschreven literatuur bleek veel verwarring te zijn over de betekenis van dit begrip, waardoor we keuzes hebben moeten maken in de definiëring van het begrip. Ten tweede hebben we beschreven welke belemmerende en bevorderende omstandigheden in het leven van een asielzoeker van invloed kunnen zijn op de zelfredzaamheid. Ten derde is beschreven hoe de zelfredzaamheid gestimuleerd kan worden. Vanuit het theoretisch kader hebben we geïnventariseerd welke topics terug moesten komen in de interviews.

In het opstellen van de topiclijsten hebben we gebruik gemaakt van een kwalitatief survey, waardoor we open stonden voor nieuwe onverwachte informatie. Dit is de reden dat we voornamelijk open vragen hebben opgesteld (Baarda et al., 2009, p. 125-126).

Door het afnemen van interviews hebben we geïnventariseerd hoe de jongeren en jonge moeders, die in het AZC Amersfoort wonen, het empowermenttraject beoordelen en hoe het traject van invloed is geweest op hun toekomstperspectief en zelfredzaamheid. Om de antwoorden van jongeren en jonge moeders te kunnen begrijpen, hebben we documentenonderzoek gedaan, zodat we meer achtergrondinformatie hebben over het traject dat zij hebben gevolgd en welke ontwikkelingen zij doormaken. Dit hebben we gedaan door ons te verdiepen in de verslagen van de eerste trainingen die in december 2014 en januari 2015 hebben plaatsgevonden. Vanaf halverwege januari hebben we de wekelijkse groepstrainingen bijgewoond, zodat we op de hoogte bleven van de ontwikkelingen rondom de toekomstdromen van de jongeren en jonge moeders.

Naast het afnemen van de interviews bij de jongeren en jonge moeders en het documentenonderzoek, waren wij benieuwd hoe de coaches en maatjes de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van de jongeren en jonge moeders beoordelen. Door vanuit verschillende perspectieven vragen te stellen, hebben wij een zo compleet mogelijk beeld gekregen van de effecten op de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van de jongeren en jonge moeders. Daarbij hebben wij ook gevraagd hoe zij het effect van het empowermenttraject op lange termijn inschatten. In beide gevallen hebben we ervoor gekozen om de informatie te verzamelen door een beredenerende steekproef (Baarda, et al., 2009, p. 154).

1.3.2 Toepassing onderzoeksmethoden

Literatuuronderzoek

In het literatuuronderzoek is voornamelijk gefocust op de zelfredzaamheid van een asielzoeker in Nederland. Er is beschreven welke positieve en belemmerende omstandigheden invloed hebben op de zelfredzaamheid in het leven van een asielzoeker. Daarna hebben we ons verdiept in hoe de zelfredzaamheid gestimuleerd zou kunnen worden.

We hebben gebruik gemaakt van zowel Engelstalige als Nederlandstalige literatuur. De reden hiervoor is dat er weinig Nederlandse literatuur- en praktijkonderzoek is gedaan naar de zelfredzaamheid onder asielzoekers in Nederland. Vaak wordt er in de tekst gesproken over vluchtelingen of asielzoekers, terwijl in het AZC in Amersfoort alleen uitgeprocedeerde asielzoekers wonen. Toch zijn de omstandigheden van asielzoekers en vluchtelingen in veel gevallen hetzelfde, wanneer bijvoorbeeld naar het traumatisch verleden van asielzoekers wordt gekeken. Hierdoor hebben we ervoor gekozen om beide termen mee te nemen in ons literatuuronderzoek, om zo toch een beeld te kunnen schetsen hoe zelfredzaamheid in verband staat met het leven als asielzoeker/vluchteling.

Een groot deel van de bronnen is geraadpleegd via: BOLAS, Google (Books), Picarta, opgevraagde literatuurstudies via Centrum45 met betrekking tot het thema, opgevraagde documenten van New Dutch Connections (o.a. Coachhandboek en Maatjeshandboek), de mediatheek CHE, de bibliotheek Krimpenerwaard en de bibliotheek Eemland.

Kwalitatieve interviews met jongeren en jonge moeders

Om het onderzoek zo betrouwbaar mogelijk te maken, hebben we ervoor gekozen om alle jongeren en jonge moeders te benaderen die hebben deelgenomen aan het traject OIET, in de leeftijd van 15-25 jaar. Een uitzondering hierop is één jonge moeder die in de laatste maand van het traject OIET is ingestroomd, waardoor het niet betrouwbaar was om haar ervaringen mee te nemen in de onderzoeksresultaten. Dit betekent dat we in totaal tien jongeren en acht jonge moeders hebben benaderd. Zes jongeren en zeven jonge moeders hebben aangegeven mee te willen werken aan het onderzoek. Redenen om niet mee te willen werken aan het onderzoek waren: gebrek aan tijd (1), geen interesse (1), geen contact kunnen krijgen met de betreffende persoon (1) en niet mogelijk vanwege moeilijkheden en stress rondom asielprocedure (2). Het aantal dat vermeld staat betekent hoeveel jongeren en/of jonge moeders deze reden tot het niet mee willen werken hebben aangegeven.

Om in contact te komen met de jongeren en jonge moeders hebben wij de nodige obstakels moeten overwinnen om uiteindelijk tot voldoende respons te komen, om deelvraag 2 te kunnen beantwoorden. Een deel van de jongeren en jonge moeders hebben wij leren kennen door het bijwonen van de wekelijkse groepstrainingen. Hier hadden wij de mogelijkheid om de jongeren en moeders aan te spreken, uitleg te geven over ons onderzoek en een afspraak te maken voor een interview. Niet alle jongeren en jonge moeders waren (wekelijks) bij de training aanwezig. Deze jongeren en moeders hebben we benaderd door persoonlijk bij hun kamer op het AZC langs te gaan, door contact te zoeken via bellen, sms en WhatsApp en door via andere jongeren en jonge moeders

contact met de betreffende jongere of jonge moeder te zoeken. We hebben de jongeren en moeders gevraagd wat voor hen een prettige plek was om geïnterviewd te worden. Veel van hen gaven aan dat dit bij hun op de eigen kamer het beste afgenomen kon worden. Daarnaast hebben wij enkele keren op een rustig moment in de gezamenlijke huiskamer of in een lokaal in het AZC de interviews afgenomen. We vonden het belangrijk dat de jongeren en jonge moeders zich vrij voelden om te vertellen. Het interview moest niet gaan lijken op een vraag-antwoord gesprek wat zij veelal ervaren in contact met de IND. We hebben gezocht naar een manier waarop we de benodigde informatie kregen en dat toch de jongeren en jonge moeders er een goed gevoel aan over zouden houden. Bij vier interviews gaven de jongeren en jonge moeders aan dat ze liever niet wilden dat er een geluidsopname werd gemaakt. Bij het afnemen van deze interviews hebben we intensief aantekeningen gemaakt. We hebben met de jongeren en jonge moeders afgesproken dat we hun namen zullen anonimiseren voor in het onderzoeksverslag.

Vanuit het literatuuronderzoek hebben wij een voorlopige topiclijst samengesteld. Nadat we drie interviews hadden afgenomen hebben we één vraag aan de topiclijst toegevoegd, die in het geval van de jonge moeders nodig was om extra informatie te verwerven over welke rol het hebben van een kind van invloed is op de toekomst. De vraag die we hebben toegevoegd was: 'Hoe is het hebben van een kind van invloed op je toekomst en je toekomstdromen?'.

Kwalitatieve interviews met coaches en maatjes

Naar aanleiding van ons literatuuronderzoek is er een topiclijst opgesteld voor de interviews met de coaches en de maatjes. Hierin kwam naar voren dat het belangrijk is om ons te verdiepen in de omstandigheden waarin de jongeren en jonge moeders momenteel leven. Daarnaast wilden we ook weten welke belemmerende en bevorderende factoren zichtbaar waren met betrekking tot de ontplooiing van de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief. Naast het effect van het traject op de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van de jongeren en jonge moeders was NDC benieuwd of het behaalde effect ook beklijft. Deze vragen hebben we ook opgenomen in onze topiclijst.

Om aan de betrouwbaarheid te voldoen, hebben we ervoor gekozen om naast de jongeren en jonge moeders per jongere of jonge moeder één coach of één maatje te interviewen. We hebben hiervoor in totaal zestien coaches en maatjes benaderd, waarvan we uiteindelijk zeven coaches en zes maatjes hebben geïnterviewd. Twee coaches hebben aangegeven geen tijd te hebben om mee te werken aan het onderzoek. In plaats daarvan hebben de maatjes van de betreffende jongeren aangegeven om mee te willen werken aan het onderzoek. Een andere coach heeft nooit gereageerd op onze e-mail en telefonisch contact.

Tijdens de tweewekelijkse intervisiebijeenkomsten hebben we afspraken weten te maken met een aantal coaches en maatjes. De overige coaches en maatjes hebben we telefonisch benaderd, via de e-mail of via WhatsApp. Het was lastig om een geschikte locatie te vinden om de interviews af te nemen, omdat wij beiden niet in Amersfoort wonen. We hebben de coaches en maatjes daarom voorgesteld om de interviews bij hen thuis af te nemen. Door privéomstandigheden van een coach en maatje zijn twee interviews via Skype afgenomen.

Documentenonderzoek

Meerdere keren hebben wij de logboeken van de jongeren en jonge moeders bij een stagiaire van NDC opgevraagd. Deze logboeken, waarin de ontwikkeling van de jongeren en jonge moeders staat beschreven, moeten wekelijks worden aangeleverd door de coaches en maatjes aan een stagiaire. De stagiaire heeft ons deze logboeken echter nooit toegezonden en hierdoor hebben we deze uiteindelijk niet kunnen gebruiken voor het onderzoek. De reden hiervoor was ook dat de logboeken niet compleet waren.

De verslagen van alle trainingen hebben we wel gebruikt om de topiclijsten samen te stellen. Dit gaf ons achtergrondinformatie over hoe het traject verloopt bij de individuele jongeren en jonge moeders. Dit heeft ons geholpen om de jongeren en jonge moeders beter te begrijpen tijdens de interviews. In dit onderzoek geven we geen beschrijving van deze documenten, omdat dit geen toegevoegde waarde heeft voor ons onderzoeksverslag.

1.3.3 Beperkingen en risico's

Bij de start van ieder interview hebben we de jongeren, jonge moeders, coaches en maatjes gevraagd of zij openstaan voor het maken van een geluidsopname. Daarbij hebben we erop gewezen dat de gegevens geanonimiseerd worden en dat de geluidsopnames na afloop van het onderzoek zullen worden vernietigd. Het risico dat daarmee samenhangt is dat sommige van de jongeren en jonge moeders niet openstaan voor het maken van een geluidsopname. In het onderzoeksverslag van Verlaan (2013, p.21), naar het effect van OIET onder Alleenstaande Minderjarige Asielzoekers (AMA's) en ex-AMA's, hadden we gelezen dat het gebruiken van geluidsopnames door haar opdrachtgever werd afgeraden. Dit om de mogelijk nadelige gevolgen, van het niet hebben van een gevoel van veiligheid, te voorkomen.

Ons uitgangspunt tijdens het afnemen van de interviews is dat de jongeren en jonge moeders hun verhalen en belevingen durven te vertellen. Vier van de dertien jongeren en jonge moeders hebben aangegeven dat ze liever niet wilden dat er een geluidsopname werd gemaakt. Door hen een gevoel van veiligheid te geven, heeft de één de vragen gesteld en de ander intensief aantekeningen gemaakt. Dit betekent dat we alleen de hoofdlijnen hebben meegeschreven en misschien onze meningen, gedachten en gevoelens hebben meegenomen in het uitwerken van deze interviews. Het risico daarbij is dat er mogelijk belangrijke informatie verloren is gegaan, omdat het niet mogelijk was om alle informatie op te schrijven.

Een ander risico bij het afnemen van de interviews met de jongeren en jonge moeders heeft te maken met het gebrekkig Engels / Nederlands spreken van de ondervraagden of een combinatie daarvan. Dit heeft ervoor gezorgd dat sommige fragmenten uit de interviews niet correct geschreven zijn. Dit zorgt er tegelijkertijd voor dat er een risico bestaat dat wij interpretaties koppelen aan deze fragmenten, terwijl dit zo niet bedoeld zou kunnen worden.

We hebben geprobeerd de risico's zoveel mogelijk in te perken door alle interviews gezamenlijk af te nemen. Hierdoor konden we elkaar aanvullen waar nodig was en konden we kritisch naar elkaar toe zijn. Hiermee hebben we geprobeerd te voorkomen dat we informatie zouden gaan interpreteren. Het heeft ons geholpen om na ieder interview feedback aan elkaar te geven.

1.4 Doelstellingen, doelgroep en beoogde resultaten

1.4.1 Doelstellingen

Het onderzoek dat wij voor New Dutch Connections (NDC) zullen uitvoeren heeft de volgende doelstellingen:

- Aan het einde van mei 2015 evalueren wij hoe het empowermenttraject 'Ondernemen in je Eigen Toekomst' door coaches, maatjes, jongeren en jonge moeders beoordeeld wordt en welke invloed het traject heeft op de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van jongeren en jonge moeders in het asielzoekerscentrum Amersfoort.

Na het behalen van de eerste doelstelling kunnen wij tot aanbevelingen komen voor de medewerkers van NDC:

- Begin juni 2015 is het mogelijk om, aan de hand van de uitkomsten van ons onderzoek naar de beïnvloeding van het empowermenttraject 'Ondernemen in je Eigen Toekomst' op de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van jongeren en jonge moeders, tot

aanbevelingen te komen en medewerkers van New Dutch Connections hiervan op de hoogte te stellen

1.4.2 Beoogde lezers en resultaten

Aan de hand van de verworven onderzoeksresultaten uit de literatuur en de interviews is dit onderzoeksverslag geschreven. In dit verslag worden aanbevelingen beschreven aan de medewerkers van NDC. Dit verslag kan gebruikt worden om in de toekomst eventuele veranderingen aan te brengen in het empowermenttraject OIET of om bepaalde werkzame elementen meer in te zetten. Ook kan NDC dit verslag gebruiken om aan toekomstige samenwerkingspartners duidelijk te maken waarom het interessant zou zijn om samen te werken. Daarnaast kunnen de uitkomsten van het verslag gepresenteerd worden aan fondsen die NDC financieren.

1.5 Middelen, verantwoording en relatie met verdiepingsminor

1.5.1 Middelen

In overleg met onze opdrachtgever is afgesproken dat we beschikking krijgen over alle verslagen van de groepstrainingen. We zullen tijdens de interviews gebruikmaken van eigen opnameapparatuur om de interviews vast te leggen. Uiteraard met toestemming van de betreffende jongere, jonge moeder, coach of maatje.

1.5.2 Verantwoording

Voor het onderzoek hebben we een taakverdeling gemaakt. Deze taakverdeling is als volgt: Evy is hoofdverantwoordelijk voor hoofdstuk 3 (verantwoording topiclijsten), hoofdstuk 4 (beantwoording deelvraag 2) en hoofdstuk 6 (beantwoording deelvraag 4). Daarnaast is Evy hoofdverantwoordelijk voor het contact met de opdrachtgever, de jongeren en de jonge moeders. Leonie is hoofdverantwoordelijk voor hoofdstuk 1 (methodologische verantwoording), hoofdstuk 2 (beantwoording deelvraag 1) hoofdstuk 5 (beantwoording deelvraag 3). Verder is Leonie verantwoordelijk voor het contact met de afstudeerbegeleider, coaches en maatjes. Verder zijn we beiden verantwoordelijk voor het schrijven van hoofdstuk 7 (conclusies, aanbevelingen en discussie).

1.5.3 Relatie verdiepingsminor

De afgelopen jaren hebben we beiden de verdiepingsminor 'Relatie & Gezin' gevolgd. In deze minor gaat het over het werken met verschillende soorten gezinnen en het werken met individuele gezinsleden van verschillende leeftijden. Het gaat over het herkennen van krachten en mogelijkheden binnen relaties, om vervolgens van daaruit ondersteuning te bieden. Ons onderzoek is uitgevoerd op de gezinslocatie in Amersfoort, waar gezinnen verblijven met minderjarige kinderen, waarvan het asielverzoek is afgewezen. We zullen in contact komen met de jongeren en jonge moeders door middel van de interviews en hun ervaringen meenemen in onze eindconclusie.

1.6 Opbouw en leeswijzer

Het onderzoeksverslag dat wij zullen beschrijven zal bestaan uit zeven hoofdstukken. In het eerste hoofdstuk beschrijven wij het verloop van het onderzoek, welke onderzoeksmethoden we gebruikt hebben, wat de vraagstelling is, wat onze richtinggevende onderzoeksvragen zijn en welke doelstellingen hiermee samenhangen.

Het tweede hoofdstuk bestaat uit de beantwoording van de eerste deelvraag. We beschrijven hier welke omstandigheden invloed hebben op de zelfredzaamheid van een asielzoeker in Nederland. Daarnaast zullen wij in de literatuur onderzoeken hoe zelfredzaamheid gestimuleerd kan worden.

Het derde hoofdstuk bestaat uit de verantwoording van de topiclijsten van de interviews met de jongeren, jonge moeders, coaches en maatjes. De topiclijst verantwoorden we aan de hand van het gedane literatuuronderzoek.

Het vierde hoofdstuk bestaat uit de beantwoording van de tweede deelvraag. Naar aanleiding van de interviews met de jongeren en jonge moeders, zullen we beschrijven hoe deelname aan het empowermenttraject 'Ondernemen in je Eigen Toekomst' (OIET) het toekomstperspectief en de zelfredzaamheid heeft veranderd. Daarnaast zullen wij beschrijven hoe de jongeren en jonge moeders hier in de toekomst verwachten mee verder te gaan.

Het vijfde hoofdstuk bestaat uit de beantwoording op de derde deelvraag. Naar aanleiding van de interviews met de coaches en maatjes zullen wij beantwoorden hoe de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van de jongeren en jonge moeders door hen beoordeeld wordt. Daarnaast zullen wij beschrijven hoe zij het effect van het traject OIET inschatten op de lange termijn.

Het zesde hoofdstuk bestaat uit de beantwoording op de vierde deelvraag. We zullen beschrijven wat de resultaten van de eerste drie deelvragen zijn en wat dit zou kunnen betekenen voor de uitvoering van 'Ondernemen in je Eigen Toekomst' voor jonge moeders en jongeren, wonende op een gezinslocatie.

Tot slot bestaat het zevende hoofdstuk uit onze conclusies, aanbevelingen en discussie. In dit hoofdstuk zullen wij antwoord geven op de hoofdvraag. Daarnaast zullen wij beschrijven welke aanbevelingen voor eventueel vervolgonderzoek of aanvullingen op het OIET traject wij aan New Dutch Connections willen meegeven.

Aan dit onderzoeksverslag voegen wij enkele bijlagen toe, zoals een begrippenlijst, de topiclijsten, de interviewvragen en een de bronvermelding. Naast dit onderzoeksverslag leveren wij een geïndividualiseerd onderzoeksprocesverslag in en plaatsen wij op een cd-rom de uitwerkingen en analyses van de interviews.

Hoofdstuk 2. Theoretisch kader

2.1 Inleiding

Wanneer een asielzoeker tijdens de asielprocedure in Nederland verblijft, dan zijn er omstandigheden die van invloed kunnen zijn op de zelfredzaamheid.

In dit hoofdstuk beschrijven wij wat de definitie is van 'zelfredzaamheid'. Ook beschrijven wij welke omstandigheden invloed hebben op de zelfredzaamheid, in het leven van een asielzoeker in Nederland. Dit zijn zowel de positieve factoren als de belemmerende factoren. Vervolgens zullen we beschrijven hoe zelfredzaamheid gestimuleerd kan worden. De vraag die hierbij centraal zal staan is deelvraag 1:

“Welke omstandigheden in het leven van een asielzoeker in Nederland hebben invloed op de zelfredzaamheid en hoe kan zelfredzaamheid gestimuleerd worden?”

2.2 Zelfredzaamheid

Sinds de invoering van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) in 2008, zijn 'zelfredzaamheid' en 'participatie' begrippen geworden in de Nederlandse samenleving, die steeds meer centraal zijn komen te staan. Naast het kostenaspect is de gedachte dat mensen hier het beste mee geholpen zijn (invoeringwmo.nl, z.d.; Brink, 2013). Van Dalen (2014) schrijft in zijn onderzoek dat het begrip 'zelfredzaamheid' een niet op zichzelf staand begrip is. Iedere organisatie binnen het domein 'zorg en veiligheid' lijkt een eigen definitie te formuleren. Om die reden is onze eerste vraag: wat wordt er vanuit de literatuur gezegd over 'zelfredzaamheid'?

Albert Bandura, een Canadese psycholoog en bedenker van de sociale leertheorie, introduceerde vanaf de jaren '80 de term 'self-efficacy', wat staat voor de overtuiging dat je iets aan gedrag kunt veranderen (Heuvelman, Gutteling & Drossaert, 2008). In een artikel uit 1999 omschrijft Bandura 'self-efficacy' als volgt:

The capacity to exercise self-influence by personal challenge through goal setting and evaluative reaction to one's own performances provides a major cognitive mechanism of motivation and self-directedness. Goal adoption enlists self-investment in the activity. Once people commit themselves to valued goals, they seek self-satisfaction from fulfilling them and intensify their efforts by discontent with substandard performances. The motivational effects do not stem from the goals themselves, but from the self-evaluation that made conditional on their fulfillment (Bandura, 1999, p.28).

Oosterbaan (2014) noemt in haar scriptie een aanvulling op de definitie van zelfredzaamheid, gebaseerd op de denkwijze van Bandura. Hierin beschrijft ze dat zelfredzaamheid bestaat uit sociale en algemene zelfredzaamheid. Bij sociale zelfredzaamheid gaat het om de bereidheid om sociale interacties aan te gaan. Onder algemene zelfredzaamheid wordt het volgende verstaan:

De overtuiging die iemand heeft om succesvol bepaalde problemen op te lossen. Het gaat hierbij om de grip die iemand heeft op zijn eigen acties en gedragingen in bepaalde situaties en/of bij bepaalde gebeurtenissen. Begrippen als controle en zelfstandigheid vallen onder zelfredzaamheid (...) Problemen worden gezien als uitdaging, in plaats van bedreiging. Zelfredzame mensen zijn gemotiveerd en wijzen positieve gebeurtenissen toe aan eigen handelen en negatieve gebeurtenissen aan externe factoren (Oosterbaan, 2014, p.12).

Het kennis- en informatiecentrum 'Infopunt Veiligheid' beschrijft in de publicatie over "Zelfredzaamheid en crisissituaties" het volgende over zelfredzaamheid:

Zelfredzaamheid omvat de vermogens en handelingen van burgers om incidenten, en de nasleep ervan, zelfstandig dan wel met behulp van anderen zoveel mogelijk te voorkomen en/of te beheersen (Kolasinac, Holsappel & Brake, 2012, p.3).

De definitie over zelfredzaamheid van Kolasinac et al. (2012) vult die van Oosterbaan (2014) aan, doordat er aan de ene kant wordt benadrukt dat er sprake is van preventief handelen. De negatieve impact van gebeurtenissen wordt zoveel mogelijk voorkomen. Aan de andere kant is er ook aandacht voor hoe de zelfredzaamheid, zelfstandig of met behulp van anderen, beheerst kan worden. Hierdoor wordt de eigen kracht van de persoon vergroot.

In de literatuur wordt zelfredzaamheid vaak verward met het begrip 'zelfregie' en 'empowerment'. Hieronder beschrijven we eerst de definities van deze begrippen. Vervolgens geven we aan wat deze begrippen verschillend maakt ten opzichte van zelfredzaamheid.

2.2.1 Zelfredzaamheid en zelfregie

Brink (2013) omschrijft 'zelfregie' als volgt: 'Zelfregie gaat dus om zelf beslissen over het leven en eventuele ondersteuning daarbinnen. Het gaat om het zelf bepalen, niet om zelf doen' (Brink, 2013, p.5). Daarbij beslist de cliënt en heeft de leiding. De eigen kracht, motivatie en contacten zijn daarbij belangrijk om te bepalen wat een goede keuze is.

Zelfredzaamheid is volgens de WMO 'het lichamelijke, verstandelijke, geestelijke en financiële vermogen om zelf voorzieningen te treffen die deelname aan het normale maatschappelijke verkeer mogelijk maken' (Brink, 2013, p.7), wat gekoppeld is aan de compensatieplicht. De compensatieplicht houdt in dat er in iedere individuele situatie de meest adequate voorzieningen worden getroffen. Beperkingen van de burger worden daarbij zoveel mogelijk gecompenseerd. Wanneer iemand verminderd zelfredzaam is, kan deze met behulp van eigen netwerk, lotgenoten en andere vormen van informele zorg toch, zonder de hulp van de overheid, meedoen in de samenleving.

Kort samengevat betekent dit dat bij 'zelfregie' het individu de leiding heeft en zelf bepaalt. Bij 'zelfredzaamheid' gaat het meer om het zelfstandig mee kunnen doen, eventueel met behulp van andere partijen.

2.2.2 Zelfredzaamheid en empowerment

In het boek 'Empowerment en participatie', dat geschreven is onder redactie van Van Regenmortel, wordt de definitie van *empowerment* als volgt beschreven:

Empowerment is een proces van versterking, waarbij individuen, organisaties en gemeenschappen greep krijgen op de eigen situatie en hun omgeving en dit via het verwerven van controle, het aanscherpen van kritisch bewustzijn en het stimuleren van participatie (Van Regenmortel, red., 2002, p. 76).

Daarbij worden drie processen onderscheiden. Allereerst gaat het om de krachten van mensen, waardoor het geloof en vertrouwen in eigen mogelijkheden om invloed uit te oefenen wordt versterkt (het controleaspect). Ten tweede gaat het om zicht te krijgen op zichtbare steun- en hulpbronnen. Benodigde vaardigheden worden getraind om deze bronnen te kunnen gebruiken (de kritische bewustwording). Als derde wordt het begrip 'participatie' genoemd. Hiermee wordt bedoeld dat er daadwerkelijk gestreefd wordt naar het meer greep hebben op de eigen situatie, zonder dat dit ten koste gaat van jezelf of van anderen (Meijer, 2010).

In het Coachboek van New Dutch Connections (NDC) wordt aangesloten op de definitie van empowerment, gericht op het empowermenttraject 'Ondernemen in je Eigen Toekomst' (OIET):

Dat jongeren (weer) durven uitspreken wat ze te bieden hebben en de motivatie hervinden om in zichzelf te investeren (...) dat jongeren worden aangemoedigd om zelf te gaan onderzoeken of hun beeld van hun droomberoep klopt en of ze er de kwaliteiten voor in huis hebben (...) dat jongeren een manier vinden om doelgericht aan hun ontwikkeling van hun talenten, kwaliteiten en vaardigheden te gaan werken (Stuurman, Richards & Vroon, z.d., p.15).

Scheffers onderschrijft deze gedachte in haar boek 'Sterk met een vitaal netwerk' en benadrukt daarbij dat de mens zelf (weer) regie over zijn leven moet kunnen voeren, omdat deze dan actief kan participeren in de samenleving (Scheffers, 2002).

Wat is nu het verschil tussen zelfredzaamheid en empowerment? Van Regenmortel beschrijft dat empowerment met zelfredzaamheid verschilt, door één aspect. Empowerment staat in relatie tot de 'verbondenheid met en ondersteuning van anderen en de bredere samenleving' (Van Regenmortel, 2008). Empowerment is dus een breder concept en staat volgens Van Regenmortel niet los van sociale verbanden, terwijl dit bij zelfredzaamheid wel het geval is. Het Nederlands Jeugd Instituut (NJI) vult deze gedachte aan, door te zeggen dat 'empoweren niet alleen afhangt van het vermogen van het gezin of individu, maar ook van de mogelijkheden en kansen die de omgeving biedt' (NJI, z.d.).

2.2.3 Samenvatting

In deze paragraaf hebben wij beschreven hoe het begrip zelfredzaamheid gedefinieerd kan worden. Zelfredzaamheid is een breed begrip en wordt in de literatuur regelmatig verward met zelfregie en empowerment. Zelfredzaamheid gaat in het algemeen over de overtuiging zelfstandig mee te kunnen doen, de grip die iemand heeft op eigen gedragingen en acties in bepaalde situaties. Waar zelfregie meer gericht is op het zelf bepalen, is empowerment meer gericht op het vermogen van een individu in samenwerking met de ondersteuning van anderen en de bredere samenleving.

Met de beschreven kennis over het begrip 'zelfredzaamheid' in ons achterhoofd, komen wij zelf tot de volgende definiëring van het begrip:

"Zelfredzaamheid is de grip die iemand heeft op eigen acties en gedragingen in bepaalde situaties en/of gebeurtenissen. Het is de overtuiging die iemand heeft om problemen succesvol op te lossen. Het gaat erom dat iemand zichzelf op alle levensgebieden kan redden en weet hoe hij indien nodig een beroep kan doen op de ander."

Nu is de vraag: hoe staat zelfredzaamheid in verhouding tot het leven van een asielzoeker? In de volgende paragraaf beschrijven wij welke omstandigheden in het leven van een asielzoeker van invloed kunnen zijn op het ontplooien van de zelfredzaamheid.

2.3 Omstandigheden die mogelijk invloed hebben de zelfredzaamheid

In het leven van een asielzoeker zijn er verschillende omstandigheden die van invloed kunnen zijn op de ontplooiing van de zelfredzaamheid. Van Schayk & Vloeberghs (2011) benoemen vijf risicofactoren die invloed hebben op het leven van een asielzoeker in Nederland. Mogelijk dat deze ook invloed hebben op de zelfredzaamheid van een asielzoeker. Hieronder zullen we deze factoren verder uitwerken: (1) traumatische gebeurtenissen in het land van herkomst en tijdens de vlucht, (2) de asielprocedure, (3) de omstandigheden en verblijf in asielzoekerscentra (AZC), (4) sociale en culturele ontworteling en (5) taal-, kennis- en ervaringsgebreken.

2.3.1 Traumatische ervaringen verleden

De ervaringen van iedere asielzoeker zijn anders. Zo kan er sprake zijn geweest van geweld, mishandeling, etc. Vaak is de vlucht een reis van onzekerheid en angst: de vluchteling weet niet precies waar hij zal terechtkomen en is overgeleverd aan anderen of in handen van mensensmokkelaars. Een vlucht kan iemand lichamelijk en/of psychisch uitputten. Met deze gevoelens van uitputting, start een asielzoeker zijn verblijf in een AZC (Van Schayk & Vloeberghs, 2011).

2.3.2 De asielprocedure

De meeste asielzoekers zijn onzeker over het verloop van hun procedure (Van Schayk & Vloeberghs, 2011). Vanuit een onderzoeksrapport van de Nationale Ombudsman blijkt dat deze wachttijd, tijdens het verblijf in een AZC, als problematisch wordt ervaren. Het verwerken van de ingrijpende gebeurtenissen in het land van herkomst en de reis naar Nederland spelen hierbij een grote rol (Bijl et al, 2013).

2.3.3 De omstandigheden en verblijf in AZC

Van Schayk & Vloeberghs (2011) beschrijven het begrip 'mortificatie', ook wel 'hospitalisatie' genoemd, kan een rol spelen in het leven van een asielzoekers. Hiermee wordt het volgende bedoeld:

Men verliest zijn eigenheid, de drang om iets aan zijn omgeving te veranderen, en uiteindelijk wordt men lusteloos, besluiteloos en initiatiefloos (...) de asielzoeker noch de samenleving is gebaat bij dit proces. Het is immers voor zowel de eventuele integratie in Nederland maar ook indien hij terug moet naar het land van herkomst van groot belang dat een asielzoeker zichzelf, actief en gezond blijft, in staat is nieuwe sociale contacten op te bouwen en kan terugvallen op zijn eigen kracht. De asielzoeker heeft beperkte invloed op de situatie in het azc, de regelgeving en de tijd die hij daar doorbrengt (Van Schayk & Vloeberghs, 2011, p. 11-12).

De asielzoekers gaan, na een tijd in een AZC verbleven te hebben, steeds minder activiteiten ondernemen. De asielzoekers verliezen de eigen regie over het leven. Hoe langer een inactieve periode in een AZC duurt, hoe moeilijker het zal zijn om weer in beweging te komen en activiteiten te ondernemen. In een zogenoemde Gezinslocatie (GLO) worden minder activiteiten aangeboden. De geboden begeleiding is vooral gericht op terugkeer naar het land van herkomst. Doordat de asielzoekers steeds minder gaan ondernemen, draagt dit niet bij aan het actief meewerken aan het terugkeerproces met de Dienst Terugkeer & Vertrek (DT&V). De eventuele herintegratie in het land van herkomst of de integratie in Nederland zal moeizamer kunnen gaan verlopen (ACVZ, 2013).

Vaak zijn AZC's afgelegen, wat het welbevinden van asielzoekers kan belemmeren wanneer er geen sociale contacten of connecties zijn met de Nederlandse samenleving. Asielzoekers worden vaak van het ene AZC naar het andere AZC verplaatst en krijgen niet de tijd om te wortelen. Dit betekent dat het na de vlucht nog voor veel onrust en onzekerheid kan zorgen (W. Colenbrander, persoonlijke communicatie, 21 april 2015). Ondanks dat er vanuit gegaan wordt dat asielzoekers kort in het AZC zullen verblijven, blijkt in de praktijk dat veel asielzoekers jarenlang in de opvang verblijven, voordat er een definitieve uitspraak is op de (vervolg)asielaanvraag. Dit betekent leven op een kleine oppervlakte en gebrek aan privacy, wat weer spanningen met zich mee kan brengen (Abukar et al, 2014, p. 5).

In een GLO wordt de vrijheid van asielzoekers ingeperkt door het opleggen van een vrijheidsbeperkende maatregel, benoemd in artikel 56, eerste lid van de Vreemdelingenwet 2000. Hiermee is de bewegingsvrijheid van gezinnen beperkt tot de grenzen van de gemeente, waar de gezinslocatie is gevestigd. Asielzoekers die zich niet houden aan de vrijheidsbeperkende maatregel,

die kunnen gestraft worden met zes maanden hechtenis of een geldboete (art. 108 Vreemdelingenwet) (Abukar et al, 2014, p.10).

Daarnaast is er doordeweeks een dagelijkse registratieplicht, het zogenoemde *stempelen*, voor volwassenen op een gezinslocatie. Kinderen die naar school gaan moeten één keer per week stempelen (W. Colenbrander, persoonlijke communicatie, 5 maart 2015). Sinds februari 2014 is de zaterdagregistratieplicht afgeschaft. Wanneer bewoners zich niet dagelijks melden, kan het Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers (COA) een deel van het leefgeld inhouden. Dit is zes euro per dag. Er kan ontheffing aangevraagd worden bij COA of DT&V. Vanuit het onderzoek 'Onderzoek naar het welzijn en perspectief van kinderen en jongeren in gezinslocaties' (Abukar et al, 2014) blijkt dat kinderen op een gezinslocatie de meldplicht ervaren als een gevangenis. De meldplicht betekent dat zij zelden een dagje weg kunnen, terwijl dit voor klasgenoten vanzelfsprekend is.

2.3.4 Sociale en culturele ontworteling

Asielzoekers zijn gevlucht en laten vaak de rest van hun familie achter. Dit wordt 'culturele ontworteling' genoemd. Dit kan geassocieerd worden met: 'gevoelens van rouw, spijt, schuld, verlies van verbondenheid, sociale cohesie, de band met land en voorouders, cultuur en tradities' (Van Schayk & Vloeberghs, 2011). Vaak zorgt dit bij aankomst in Nederland voor eenzaamheid. Het speelt voor een aantal mee dat er in Nederland vanuit gegaan wordt dat je voor jezelf kan opkomen, terwijl ze in het land van herkomst hebben geleerd om zich aan te passen aan de groepsnormen en de wensen van anderen. Dit kan voor vertwijfeling en rolverwarring zorgen. Met 'rolverwarring' wordt bedoeld welke positie zij in de Nederlandse samenleving 'moeten' innemen. De rol van de vrouw of de rol die de religie inneemt kan heel verschillend zijn ten opzichte van het land van herkomst. De verschillen onder asielzoekers (religie, cultuur, normen en waarden) zorgen ervoor dat asielzoekers zich onwennig voelen in het contact met anderen en ook situaties en contacten mijden (Kramer & Cense, 2004).

New Dutch Connections probeert hier met het empowermenttraject 'Ondernemen in je Eigen Toekomst' op in te spelen. Er staat er in het 'Coachhandboek' van NDC het volgende: 'We stimuleren hen om weer te gaan dromen over de rollen die zij willen spelen en maken hen zo bewust van een belangrijke theaterwet: hoe anderen je benaderen, kun je sturen door de rol die je kiest' (Stuurman, Richards & Vroon, z.d., p.9). NDC wil de jongeren leren dat ze niet veroordeeld zijn tot de rol van asielzoeker, als slachtoffer van het verleden en de huidige omstandigheden, maar wil hen juist stimuleren hoe ze zelfstandig een leven op kunnen bouwen (Stuurman, Richards & Vroon, z.d.).

2.3.5 Taal-, kennis en ervaringsgebreken

Er zijn beperkte mogelijkheden voor een zinvolle dagbesteding voor volwassenen. Kinderen hebben recht op onderwijs, maar volwassen asielzoekers mogen niet tot nauwelijks betaald werk doen, omdat ze geen verblijfsvergunning hebben. Het COA zegt hierover: 'Asielzoekers mogen maximaal 24 weken per jaar betaald werken. Eventuele inkomsten worden ingehouden op leef- en kledinggeld. (...) Bewoners mogen ook buiten het azc vrijwilligerswerk doen' (COA, z.d. A.). Vrijwilligerswerk in de eigen gemeente is toegestaan, maar vaak is het onvoldoende spreken van de Nederlandse taal een belemmering. Ravelijn, een vrijwilligersorganisatie in Amersfoort, heeft de producent van New Dutch Connections verteld dat de mensen op de gezinslocatie in Amersfoort, als bewoners van Amersfoort zijn geregistreerd (W. Colenbrander, persoonlijke communicatie, 5 maart 2015). Al deze bewoners vallen onder de vrijwilligersverzekering. Een eis om vrijwilligerswerk te mogen doen, is dat de Nederlandse taal op niveau 2 gesproken moet worden. In het volgen van een opleiding (waaronder een inburgeringscursus) voor volwassenen wordt niet voorzien, voordat men verblijfsrecht toegewezen heeft gekregen (Bijl et al, 2013).

Hoewel gezegd wordt dat vrijwilligerswerk wordt toegestaan, blijkt dat dit in de praktijk niet altijd mogelijk is voor uitgeprocedeerde asielzoekers. Zo is het bijvoorbeeld lastig om vrijwilligerswerk te regelen voor asielzoekers in verband met verzekeringen en het niet kunnen aantonen van een

Verklaring Omtrent Gedrag (Onderwijs, stages, vrijwilligerswerk voor jongeren in Utrecht, Amersfoort en Burgum, z.d.). Uit het onderzoeksrapport 'Zonder papieren, maar niet zonder rechten. Basisrechten van mensen zonder papieren in Rotterdam' (2012) blijkt dat wanneer je als particulier of als werkgever een asielzoeker zonder verblijfsvergunning laat werken een boete kan riskeren. De boete voor een particulier bedraagt €4000,- per werknemer. Voor bedrijven is dit €8000,- per werknemer zonder verblijfsvergunning (Stichting ROS, 2012).

2.3.6 Bevorderende omstandigheden zelfredzaamheid

In de literatuur worden veel belemmeringen en risicofactoren genoemd voor de ontplooiing van zelfredzaamheid. Uit een publicatie van de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (ACVZ) blijkt dat er ook positieve factoren onder asielzoekers in asielzoekerscentra zijn, die de zelfredzaamheid bevorderden (2013). In deze publicatie wordt er een relatie gelegd tussen het verblijf in de opvang, de dagbesteding en de gezondheid. De respondenten uit dit onderzoek, dit zijn asielzoekers uit verschillende asielzoekerscentra in Nederland, geven aan dat hun gezondheidssituatie is verbeterd, nadat zij activiteiten zijn gaan ondernemen. Er wordt afleiding gezocht om niet aan de eigen situatie te hoeven denken. Zo wordt er gesproken over vrijwilligerswerk, geven van kooklessen, zich beschikbaar stellen als tolk binnen het AZC, optreden als DJ etc. Ook de 'jobshop' van het COA blijkt populair te zijn: 'Het betreft hier doorgaans simpele klusjes, die weliswaar tot activering (kunnen) leiden' (ACVZ, 2013, p. 51). Dit zijn bijvoorbeeld klusjes als het beheren van de computerruimte en het toezicht houden in de vrouwenhuiskamer op het AZC. Het bijwonen van activiteiten zorgt ervoor dat er kennis gemaakt wordt met andere asielzoekers en het netwerk wordt verbreed. Het gaat er daarbij niet om wat er georganiseerd wordt, als er maar een activiteit te doen is.

2.3.7 Samenvatting

In de deze paragraaf hebben we weergegeven welke omstandigheden in het leven van een asielzoeker in verband staan met de zelfredzaamheid. Er zijn verschillende risicofactoren genoemd die invloed hebben op het leven van een asielzoeker, namelijk traumatische ervaringen uit het verleden, de asielprocedure, de omstandigheden en het verblijf in het AZC, sociale en culturele ontworteling en taal-, kennis en ervaringsgebreken. Naast deze risicofactoren zijn er positieve factoren die de ontplooiing van de zelfredzaamheid bevorderen. Deze factoren zijn gericht op activering, het verbreden van het netwerk en het niet hoeven denken aan de eigen situatie. In volgende paragraaf gaan we een stapje verder en beschrijven we welke soorten belemmeringen de ontwikkeling tot zelfredzaamheid kunnen tegenhouden.

2.4 Belemmeringen zelfredzaamheid

2.4.1 Obstakels zelfredzaamheid vluchtelingen

Vluchtelingen-Organisaties Nederland (VON) is een koepelorganisatie die gericht is op het behartigen van de belangen van vluchtelingen in Nederland. Het is een landelijk platform van verschillende organisaties die vluchtelingen vertegenwoordigen. Sinds 2008 wordt er gewerkt met het programma 'Changemakers'. In dit programma wordt de verantwoordelijkheid en de eigen kracht van vluchtelingen gestimuleerd, om zo deel te nemen in de maatschappij (VON, z.d.). De visie op integratie van VON is; mensen zijn: 'sociaal, educatief en economisch zelfredzaam genoeg om op basis van eigen kracht mee te draaien in diverse sociale netwerken, aan te sluiten op bestaand onderwijs en te participeren op de arbeidsmarkt' (VON, 2013).

VON noemt twee belemmeringen die een obstakel zijn voor de zelfredzaamheid van vluchtelingen: cultuur gerelateerde belemmeringen en externe belemmeringen.

De *cultuur gerelateerde belemmeringen* bestaan uit de persoonlijke culturele bagage van mensen, die hen beperkt om zich verder te ontwikkelen. Dit zijn bijvoorbeeld bepaalde gebruiken en tradities vanuit het land van herkomst, zoals vaststaande rolpatronen tussen man en vrouw of tussen ouder

en kind. Dit kan belemmerend werken op de individuele ontwikkeling van een persoon in Nederland. Daarnaast speelt ook individualisering in Nederland een grote rol. Vanuit het land van herkomst hebben vluchtelingen vaak meegekregen dat het lot niet in eigen handen ligt, maar in de handen van God, de familie of de gemeenschap. Het maken van eigen keuzes en het nemen van eigen initiatieven wordt door de gemeenschap niet altijd toegestaan. Voorbeelden van cultuur gerelateerde belemmeringen zijn uithuwelijking, vrouwelijke genitale verminking, homofobie en eengerelateerd geweld. Deze belemmeringen hebben invloed op de zelfredzaamheid van een individu, doordat er weinig ruimte is om eigen keuzes te maken (VON, 2013).

De externe belemmeringen voor de zelfredzaamheid van vluchtelingen zijn een niet relevant of beperkt aanbod aan inburgeringsprogramma's, taalprogramma's, hulp- en zorgverlening of niet voldoende toegankelijke overheidsinstanties. Dit zijn externe belemmeringen, omdat deze instanties en instellingen onvoldoende aansluiten bij de ondersteuning die de vluchteling nodig heeft. Het inzetten van de eigen kracht van de vluchteling wordt te weinig gestimuleerd. Vluchtelingen worden afhankelijk van de ondersteuning en verliezen het vertrouwen in hun eigen kracht. Zij worden behandeld als slachtoffers in plaats van zelfredzame individuen (VON, 2013).

2.4.2 Persoonlijke belemmeringen zelfredzaamheid

Naast de bovengenoemde belemmeringen, kunnen ook persoonlijke factoren en persoonlijkheid een rol spelen in de zelfredzaamheid van een asielzoeker. Scholte benoemt in haar masterscriptie dat er een belangrijk verschil bestaat tussen zelfredzaam 'willen' en zelfredzaam 'kunnen' zijn. Onder zelfredzaamheid verstaat zij het 'daadwerkelijk effectief handelen (kunnen)' (Scholte, 2014, p.5). Het willen, de motivatie, wordt gezien als 'de bereidheid tot acties en het gevoel deze effectief uit te kunnen voeren' (Scholte, 2014, p.5). Scholte (2014) veronderstelt dat zelfredzaam 'willen' zijn voorafgaat aan zelfredzaam 'kunnen' zijn, aangezien motivatie acties kan versterken of verzwakken. Het zelfredzaam kunnen zijn wordt beïnvloed door twee vaardigheden: het probleemoplossend vermogen (coping) en veerkrachtigheid. *Coping* is het 'gedrag waarmee iemand zich aanpast aan een stressvolle situatie' (Lely & Van den Heuvel-Wellens, 2002, p.24). *Veerkrachtigheid* is 'de vaardigheid om te herstellen van een ontwrichtende, stressvolle gebeurtenis' (Scholte, 2014, p.10). De begrippen coping en veerkracht kunnen met elkaar worden verward. Het verschil is echter dat veerkracht zorgt voor het herstelproces na een stressvolle gebeurtenis, nadat is gebleken dat de coping van een persoon onvoldoende effectief is (Scholte, 2014).

Er zijn verschillende copingstrategieën die gehanteerd kunnen worden. Brinkman en Van den Berg (2010) onderscheiden de actieve probleemgerichte benadering, de actieve en de passieve emotiegerichte benadering. Bij de actieve probleemgerichte benadering gaat een persoon actief aan de slag om het probleem aan te pakken. Bij de actieve emotiegerichte benadering zoekt iemand ondersteuning of zorgt dat de spanning verminderd wordt. Bij de passieve emotiegerichte benadering is er sprake van een passieve opstelling en van vermijding van het probleem.

Het 'willen', oftewel de motivatie, kan in verband gebracht worden met de term *attributie*: 'het toeschrijven van gebeurtenissen aan bepaalde oorzaken' (Van Dam & Mulder, 2008, p. 16). Deze attributies kunnen ingedeeld worden op drie manieren, namelijk: 'naar plaats (ligt de oorzaak bij mijzelf of bij een ander?), stabiliteit (komt het geregeld voor of sporadisch?) en beheersbaarheid (is er controle mogelijk of is het onbeheersbaar?)'. Er is met name weinig motivatie tot gedragsverandering als mensen de oorzaak van het probleem buiten zichzelf leggen. Het kan ook voorkomen dat mensen succes toeschrijven aan toeval, terwijl mislukking aan zichzelf wordt toegewezen (Van Dam & Mulder, 2008, pp.16-17). Vanuit iemands attributiestijl worden vaak problemen verklaard. Door duidelijk te krijgen welke attributiestijl iemand toepast, kan gezocht worden naar mogelijkheden om gedrag en gedachten over een bepaalde situatie te veranderen. Op die manier krijgt iemand persoonlijke controle over zijn of haar gedrag, wat ervoor zorgt dat gevoelens van veiligheid en eigenwaarde worden verhoogd (Lely & Van den Heuvel-Wellens, 2002).

Mogelijk wordt de zelfredzaamheid van een individu voor de helft door de persoonlijkheid bepaald. Er bestaan verschillende opvattingen over de mate waarin persoonlijkheid aangeboren is (nature) en in hoeverre de omgeving daar invloed op heeft (nurture) (Scholte, 2014). Dat betekent dat de meningen over, in hoeverre het stimuleren van de zelfredzaamheid invloed heeft, ook zullen verschillen.

2.4.3 Samenvatting

Samenvattend kan gezegd worden dat cultuurgerelateerde en culturele belemmeringen, obstakels door het verblijf in het AZC en persoonlijke belemmeringen een rol spelen in de zelfredzaamheid van een asielzoeker. De veerkracht, copingstrategie en motivatie van een asielzoeker hebben invloed op hoe de zelfredzaamheid eruit ziet. Als duidelijk wordt welke copingstijl en attributiestijl een asielzoeker hanteert, kan gezocht worden naar mogelijkheden om anders te gaan denken en handelen. De belemmeringen die een rol spelen kunnen mogelijk worden omgebogen naar kansen. Maar welke beschermende factoren zijn er die de zelfredzaamheid van een asielzoeker stimuleren? Hoe kan zelfredzaamheid gemeten worden? En hoe kunnen coaches en maatjes de zelfredzaamheid stimuleren? Deze vragen zullen aan bod komen in de volgende paragraaf.

2.5 Stimuleren zelfredzaamheid

2.5.1 Beschermende factoren psychosociaal welbevinden

In het onderzoek 'Podium voor Preventie' (Van Schayk & Vloeberghs, 2011) worden factoren genoemd, die een beschermende invloed blijken te hebben op het psychosociaal welbevinden van asielzoekers. De beschermende factoren, die we hieronder verder zullen toelichten, zorgen ervoor dat de draagkracht van een asielzoeker bevorderd wordt. Deze factoren kunnen versterkt worden door empowerment, (fysieke en sociale) activering en het hebben van een constructieve copingstrategie. Als mensen het idee hebben dat hun draagkracht en draaglast niet in evenwicht zijn, worden gebeurtenissen als stressvol ervaren (Lely & Van den Heuvel-Wellens, 2002).

Eén van de beschermende factoren is het hebben van 'een zinvolle dagbesteding'. Als asielzoekers een zinvolle dagbesteding hebben, wordt er aanspraak gemaakt op hun zelfredzaamheid en veerkracht. Het is de bedoeling dat de (veer)kracht en competenties van de asielzoeker worden aangesproken en dat men in plaats van naar de problematiek, gaat kijken naar de mogelijkheden. Het is daarbij van belang dat de asielzoeker zich beter en krachtiger gaat voelen. Er moet worden aangesloten bij waar iemand goed in is en plezier aan beleeft, zodat er sprake is van empowerment. Van belang is dat asielzoekers volwaardig kunnen participeren in de dagbestedingactiviteiten. Om volwaardig te kunnen participeren is het belangrijk dat asielzoekers meedenken hoe de dagbesteding er uit komt te zien. Als dit vooraf bedacht wordt, kan het nemen van eigen initiatieven en de eigenheid van de asielzoekers in het geding komen. Het proces van mortificatie, ook genoemd onder 2.2, kan een rol spelen. Tegelijkertijd is het van belang om structuur aan te bieden, omdat dit kan helpen weer gevoelens van veiligheid te ontwikkelen (Van Schayk & Vloeberghs, 2011).

Momenteel zijn er projecten, waarbij gezocht wordt naar mogelijkheden voor asielzoekers om vrijwilligerswerk te gaan doen. Eén voorbeeld is het project 'Aan de slag', wat in september 2013 is gestart door Pharos, in samenwerking met vrijwilligerscentrales, lokale maatschappelijke organisaties en COA. De pilot wordt uitgevoerd in de gemeente Nijmegen en Utrecht. Er worden, door medewerkers van vrijwilligerscentra, asielzoekers geworven die vrijwilligerswerk willen gaan doen buiten het AZC. Door het hebben van een dagbesteding kunnen psychosociale problemen worden voorkomen of worden aangepakt door de activering en de participatie in zinvolle activiteiten. Vrijwilligerswerk kan een positieve invloed hebben op de balans in het dag- nachtritme, het opbouwen van nieuwe contacten en afleiding van de omstandigheden en het verblijf in het AZC. Er wordt een identiteit vormgegeven, die meer is dan alleen een asielzoeker (Pharos, z.d. A.). De directeur van COA, Jan-Kees Goet, benadrukt dat het van belang is om asielzoekers te stimuleren om

vrijwilligerswerk te gaan doen: 'Je moet ze zo actief mogelijk maken, zodat ze weer krachtig worden en de volgende stap kunnen maken. In Nederland, of als ze terug moeten, in hun eigen land' (Heijmans, 2013).

Een andere beschermende factor voor het psychosociaal welbevinden van een asielzoeker, naast 'een zinvolle dagbesteding', is het hebben van sociale steun en contacten. Een sociaal netwerk kan beschermen tegen het ontwikkelen van psychische klachten of kan helpen om te herstellen (Pharos, z.d. B.). Van Schayk en Vloeberghs (2011) benoemen dat asielzoekers het sociale netwerk soms niet uit (willen) breiden en daar hulp bij kunnen gebruiken. Het beschikken over een sociaal netwerk is namelijk essentieel voor het herstel van het psychosociaal welbevinden van asielzoekers die te maken hebben gehad met geweld. De sociale contacten kunnen bestaan uit eigen land- of taalgenoten en Nederlandse burgers die betrokken willen zijn en ondersteuning kunnen bieden bij het leren kennen van Nederland. De sociale activering van asielzoekers vindt vaak plaats in groepen, zodat deelnemers onderlinge steun kunnen bieden aan elkaar en ervaringen kunnen uitwisselen. Door het opbouwen van een nieuw netwerk, ook buiten het AZC, krijgt een asielzoeker de kans om nieuw gedrag uit te proberen en leren ze meer mensen kennen waar ze op terug kunnen vallen.

Lichamelijke beweging wordt één van de meest effectieve preventiemaatregelen genoemd voor het psychosociaal welbevinden van een asielzoeker. Deze beschermende factor zorgt ervoor dat fysieke stressklachten en depressieve gevoelens worden verminderd. Bij het aanbieden van bewegingsactiviteiten in een groep, wordt daarnaast ook het aangaan van nieuwe sociale contacten gestimuleerd (Van Schayk & Vloeberghs, 2011).

Tot slot wordt psycho-educatie als beschermende factor genoemd. Psycho-educatie houdt in dat er uitleg wordt gegeven over een bepaald thema. Dit kan bijvoorbeeld gaan over gezondheidsrisico's en hoe dit te voorkomen of uitleg over psychische problemen. Ook wordt er vaak de mogelijkheid gegeven om te oefenen met het in de praktijk brengen van de gekregen adviezen (Van Schayk & Vloeberghs, 2011). Een voorbeeld van psycho-educatie is het programma 'De Voorzorggroep', dat is ontwikkeld door Centrum '45/De Vonk. Het uitgangspunt van dit programma is dat kennis macht geeft. Er wordt informatie gegeven over psychische en lichamelijke klachten en over hoe de hulpverlening in Nederland werkt. Het model dat gebruikt wordt tijdens dit programma gaat er van uit dat interventies die aansluiten bij het vergroten van zelfvertrouwen en daadkracht, daadwerkelijk leiden tot verbetering van de (psychische) gezondheid (Mooren & Schoorl, z.d.).

Naast de bovengenoemde beschermende factoren benoemen Lely en Van den Heuvel-Wellens (2002) persoonlijkheidskenmerken die bijdragen aan een goede balans tussen draagkracht en draaglast. Persoonlijkheidskenmerken als weerbaarheid, optimisme en de manier waarop wordt omgegaan met prikkels hebben invloed op de coping-vaardigheden. Intelligentie wordt gezien als aanpassingsvermogen doordat men leert van eerder opgedane ervaring. De aanwezigheid of juist afwezigheid van factoren als tijd, geld en sociale steun kunnen zowel als beschermende factor of als risicofactor voor het copingproces worden gezien.

Voor vluchtelingen die met of in afwachting zijn van een status is het vaak gemakkelijker om te participeren in projecten en programma's. Voor uitgeprocedeerde asielzoekers worden er weinig tot geen programma's aangeboden, terwijl het juist van belang is dat deze mensen actief blijven om na te kunnen denken over terugkeer naar het land van herkomst.

2.5.2 Zelfredzaamheid en meetinstrumenten

Vluchtelingenwerk Nederland (VWN) monitort de zelfredzaamheid van vluchtelingen. Dit doen zij door gebruik te maken van de zelfredzaamheidsladder en de participatieladder. De zelfredzaamheid wordt bekeken op de volgende thema's: huisvesting, financiën, opleiding, werk en kennis over gezondheidszorg en reguliere instanties. De mate van zelfredzaamheid, van de individuele

vluchteling, wordt aangegeven op een schaal van één tot vijf. Eén is daarbij het laagste niveau van zelfredzaamheid, waarbij een vluchteling door een gebrek aan taal en/of kennis van de Nederlandse samenleving, afhankelijk is van de medewerker van VWN. Vijf is het hoogste niveau van zelfredzaamheid waarbij de vluchteling de handeling zelf kan uitvoeren of gebruik weet te maken van reguliere instanties.

In het werken met de participatieladder wordt gekeken naar de participatie in de samenleving van de vluchteling en het hebben van een sociaal netwerk. De participatieladder loopt van één tot zes, waarbij de vluchteling op niveau één een geïsoleerd leven leidt en bij zes de vluchteling betaald werk heeft. Andere stappen in de participatieladder zijn; sociale contacten buitenshuis, deelname aan georganiseerde activiteiten, onbetaald werk en werk met ondersteuning. In de begeleiding wordt ernaar gestreefd om iedere vluchteling minimaal één trede hoger op de participatieladder te helpen. Dit houdt in dat een vluchteling bijvoorbeeld begeleidt wordt van niveau één; een geïsoleerd leven, naar niveau twee; sociale contacten buitenshuis (VluchtelingenWerk Noord-Nederland, 2012/2013).

De organisatie Vilans, die werkt aan maatschappelijke vraagstukken en actuele thema's in de langdurende zorg, heeft een Zelfredzaamheidsmeter ontwikkeld. Ook hebben zij diverse instrumenten in kaart gebracht die de zelfredzaamheid meten en monitoren, namelijk; de Zelfredzaamheidsmatrix, de Zelfredzaamheidsmonitor, de Zelfredzaamheidsradar, de Zelfredzaamheidsmeter, de Zelfstandigheidslijst en de Effecten Ster. Alle instrumenten meten de zelfredzaamheid op verschillende levensgebieden als; dagelijkse activiteiten, sociaal netwerk en geestelijke gezondheid. Momenteel is er een onderzoek gaande naar de werkzaamheid van de verschillende instrumenten. De Zelfredzaamheidsmatrix is op dit moment het meest valide. De genoemde instrumenten waren of zijn (oorspronkelijk) bedoeld voor ouderen of GGZ-cliënten. De Zelfredzaamheidsmonitor en Zelfredzaamheidsmatrix zijn verbreed naar de doelgroep 'kwetsbare mensen' (Mast, Wijenberg & Minkman, 2014).

In bijlage C staat de Zelfredzaamheidsmatrix van Lauriks et al. (2013). De levensgebieden waarop de zelfredzaamheid gemeten wordt is niet toegespitst op de situatie van de jongeren en jonge moeders in de Gezinslocatie (GLO) Amersfoort. In het levensgebied 'dagbesteding' lijkt het voor een uitgeprocedeerde asielzoeker niet mogelijk om zelfredzaam te zijn, aangezien ze geen betaald werk mogen verrichten. Voor volledige zelfredzaamheid is het in het levensgebied 'huisvesting' van belang om een toereikende en autonome huisvesting te hebben. Om veranderingen in de zelfredzaamheid aan te kunnen tonen is het van belang dat aan de start van een (hulpverlenings-)traject één van de instrumenten samen met de cliënt wordt ingevuld en dat dit op een later moment herhaald wordt. Op die manier wordt duidelijk of er vooruitgang in de zelfredzaamheid heeft plaatsgevonden (Van Dommelen, 2013).

2.5.3 Vrijwilligers en zelfredzaamheid stimuleren

De coaches en maatjes, die de jongeren en jonge moeders in GLO Amersfoort begeleiden, doen dit op vrijwillige basis. Daarnaast zijn er ook maatjes die één of meerdere jongeren en/of jonge moeders begeleiden voor hun stage. In een artikel van Movisie (2013) wordt genoemd dat er naast professionals, nu ook van vrijwilligers gevraagd wordt om zelfregie versterkend te gaan werken. *Zelfregie versterkend werken* neemt de eigen kracht van mensen als uitgangspunt. Door zelfregie versterkend te werken kan de zelfredzaamheid bevorderd worden. Er worden geen zaken uit handen genomen die mensen zelf ook kunnen doen. De visie en de houding van de professional en/of vrijwilliger in het versterken van de zelfregie speelt hierin een belangrijke rol. Het is van belang dat er kennis is over hoe zelfregie versterkend gewerkt kan worden en dat dit in de praktijk uitgevoerd kan worden door de vaardigheden die een vrijwilliger heeft.

In het zelfregie versterkend werken zijn de elementen eigenaarschap, eigen kracht, motivatie en contacten van invloed. In het werken met eigenaarschap zorg je ervoor dat de cliënt zoveel mogelijk de ruimte heeft om eigen keuzes te maken. Hierbij is het van belang dat de cliënt op de hoogte is wat

de desbetreffende organisatie en vrijwilliger te bieden heeft. Zo ontstaat er duidelijkheid over waar de cliënt aan toe is en wordt de afhankelijkheid minder groot. Je zorgt er ook voor dat de tijd genomen wordt om doelen te formuleren, indien mogelijk laat je dit doen door de cliënt en zijn of haar netwerk. Het element eigen kracht kan benadrukt worden door aandacht te geven aan successen uit het verleden en de mogelijkheden die iemand heeft. Het is van belang dat iemand zijn mogelijkheden en talenten leert zien door kleine nieuwe succeservaringen op te doen. De nadruk moet liggen op dat de cliënt iets te bieden heeft en niet alleen zelf hulp nodig heeft. Het element motivatie en de drijfveren die iemand heeft hebben grote invloed op iemands gedrag. Als je iemand ondersteunt is het belangrijk om te letten op in welke fase van verandering iemand zich bevindt en hoe gemotiveerd iemand is. Als iemand bijvoorbeeld nog niet gemotiveerd is tot gedragsverandering dan heeft het geen zin om als vrijwilliger of professional verder met het proces aan de slag te gaan. Sluit je aan en ga op zoek naar de drijfveren die iemand heeft. Contacten is het laatste element van zelfregie. In de begeleiding aan een cliënt zijn er vaak ook andere contacten die kunnen ondersteunen in het vinden van een blijvende oplossing. Onderzoek welke contacten er al zijn en welke netwerkleiden ingeschakeld kunnen worden (Poll, 2012).

De elementen eigenaarschap, eigen kracht, motivatie en contacten zijn ook toe te passen in het werken met jongeren en jonge moeders in GLO Amersfoort. Het is van belang om een tussenweg te vinden in zaken overnemen en alles door de jongere of jonge moeder zelf te laten doen. In het Coachhandboek van NDC, die alle coaches uitgereikt krijgen aan de start van een traject staat het volgende bij de veelgestelde vragen: 'Wat doe ik zelf en wat laat ik de jongere doen?'. Het traject was niet nodig geweest als de jongere alles zelf al kon. Tegelijkertijd bevestig je, als je alles overneemt, dat die persoon het zelf niet kan (Stuurman, Richards & Vroon, z.d.). Bij 'Ondernemen in je Eigen Toekomst' is ondernemerschap een belangrijk element. Ondernemerschap is het proces van het zien en realiseren van kansen (De Jong, Bodewes & Braaksma, 2009). In ondernemerschap zit ook het hebben van een actieve blik naar buiten en kijken naar wat er nog niet is. Ondernemen kan ervoor zorgen dat iemand zich veel meer thuis voelt met zichzelf en in zijn of haar eigen omgeving (W. Colenbrander, persoonlijke communicatie, 21 april 2015).

Er zijn verschillende instrumenten en methoden die gebruikt kunnen worden om zelfregieversterkend te werken. Eén van die methoden is de draagkracht-draaglast analyse. Door het maken van een draagkracht-draaglast analyse krijgt de cliënt inzicht in welke factoren hem of haar kracht geven en welke factoren belastend zijn. Door dit inzichtelijk te krijgen kan duidelijk worden waar extra ondersteuning nodig is en waar de cliënt zelf mee verder kan. Een methode die gebruikt kan worden is oplossingsgericht werken. In het oplossingsgericht werken ligt de focus op de sterke kanten en hulpbronnen van de cliënt. Er wordt gezocht naar het maken van kleine, haalbare stappen om zo succeservaringen op te doen (Poll, Middelaar, Lucassen & Brink, 2012).

2.5.4 Samenvatting

Om zelfredzaamheid te kunnen stimuleren is het van belang dat het psychosociaal welbevinden van een asielzoeker beschermd wordt. Het hebben van een zinvolle dagbesteding, sociale steun, beweging en psycho-educatie zijn beschermende factoren voor het psychosociaal welbevinden van een asielzoeker. Persoonlijkheidskenmerken als weerbaarheid, optimisme en de manier waarop wordt omgegaan met prikkels kunnen bijdragen aan een goede balans tussen de draagkracht en draaglast. De zelfredzaamheid van een individu kan gemeten worden door gebruik te maken van verschillende meetinstrumenten. Het is van belang dat aan de start van een traject en op een later moment hetzelfde instrument wordt ingevuld, zodat duidelijk wordt of de zelfredzaamheid vergroot is. Naast de vele meetinstrumenten voor zelfredzaamheid, is de draagkracht-draaglast analyse een methode die ingezet kan worden, waardoor inzichtelijk gemaakt kan worden waar extra ondersteuning nodig is en waar de asielzoeker zelf verder mee kan. Daarnaast kan gewerkt worden vanuit de methode oplossingsgericht werken. Hierbij wordt door middel van het zetten van kleine, haalbare stappen gefocust op het op doen van succeservaringen.

Er wordt momenteel steeds meer van professionals en vrijwilligers gevraagd om zelfregie versterkend te gaan werken. In zelfregie versterkend werken staan de elementen eigenaarschap, eigen kracht, motivatie en contacten centraal. Bij OIET is daarnaast het 'ondernemerschap' belangrijk, omdat daarbij wordt gefocust op het zien en realiseren van kansen.

2.6 Samenvatting en deelconclusie

In dit hoofdstuk staat beschreven dat de begrippen zelfredzaamheid, zelfregie en empowerment regelmatig met elkaar worden verward. Hoewel deze begrippen veel met elkaar samenhangen, hebben wij geprobeerd om, met behulp van diverse bronnen, een beter beeld te schetsen hoe deze begrippen gedefinieerd kunnen worden. Wanneer wij het in het vervolg over zelfredzaamheid hebben, dan bedoelen wij hiermee:

'Zelfredzaamheid is de grip die iemand heeft op eigen acties en gedragingen in bepaalde situaties en/of gebeurtenissen. Het is de overtuiging die iemand heeft om problemen succesvol op te lossen. Het gaat erom dat iemand zichzelf op alle levensgebieden kan redden en weet hoe hij indien nodig een beroep kan doen op de ander.'

In de literatuur kwam aan bod welke omstandigheden mogelijk invloed hebben op de zelfredzaamheid. Risicofactoren die genoemd zijn voor de ontwikkeling van zelfredzaamheid bij een asielzoeker zijn: traumatische ervaringen, de asielprocedure, omstandigheden en verblijf in het AZC, sociale en culturele ontworteling en taal-, kennis en ervaringsgebreken. De bevorderende factoren voor het stimuleren van zelfredzaamheid zijn gericht op activering, verbreden van het netwerk en het niet hoeven denken aan de eigen situatie.

Naast de omstandigheden die mogelijk invloed hebben op de zelfredzaamheid, worden er in de literatuur belemmeringen genoemd die hier een rol in spelen. Het gaat hier om cultuurgerelateerde, externe en persoonlijke belemmeringen van een asielzoeker. De individuele veerkracht, copingstrategie en motivatie hebben invloed op hoe een asielzoeker denkt en handelt.

New Dutch Connections richt zich vooral op hoe asielzoekers, ondanks de omstandigheden en belemmeringen die er zijn, kunnen leren om te kijken naar welke mogelijkheden er zijn. Door zelfregie versterkend te werken kan de zelfredzaamheid van asielzoekers bevorderd worden. Hierbij staan begrippen als eigenaarschap, eigen kracht, motivatie en contacten centraal. Daarnaast is het belangrijk om oog te hebben voor de beschermende factoren van het psychosociaal welbevinden van asielzoekers, die ervoor kunnen zorgen dat de draagkracht bevorderd wordt. Het hebben van een zinvolle dagbesteding, sociale steun, beweging en psycho-educatie zijn beschermende factoren voor het psychosociaal welbevinden van een asielzoeker. Daarnaast zorgen persoonlijkheidskenmerken als weerbaarheid, optimisme en de manier waarop wordt omgegaan met prikkels ervoor dat er een goede balans is tussen de draagkracht en draaglast van een asielzoeker.

De draagkracht-draaglast analyse kan worden ingezet om inzichtelijk te maken waar extra ondersteuning nodig is en waar de asielzoeker zelf verder mee kan. Er moet gefocust worden op de sterke kanten en hulpbronnen van de asielzoeker. Door middel van kleine, haalbare stappen kunnen succeservaringen opgedaan worden. Het gaat om het terugkrijgen van de waardigheid van een asielzoeker, zodat deze weer in contact kan komen met zijn/haar mogelijkheden en potentie.

2.7 Aanloop naar hoofdstuk 3

Voor het praktijkonderzoek hebben we allereerst interviews afgenomen met de jongeren en jonge moeders, die hebben deelgenomen aan het traject 'Ondernemen in je Eigen Toekomst' in het AZC in Amersfoort. Daarnaast hebben we interviews afgenomen bij coaches en maatjes die verbonden zijn bij OIET in Amersfoort. Naar aanleiding van het literatuuronderzoek en in overleg met onze opdrachtgever hebben wij de topiclijsten samengesteld voor deze interviews. In het volgende hoofdstuk zullen wij beschrijven hoe deze topics tot stand gekomen zijn.

Hoofdstuk 3. Verantwoording topiclijsten

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zullen we beschrijven hoe we de topiclijsten voor de interviews met de jongeren, jonge moeders, coaches en maatjes hebben opgesteld. Als eerste zullen wij een overzicht geven van de topics van de interviews. Vervolgens zullen we naar aanleiding van het literatuuronderzoek en overleg met de opdrachtgever verantwoorden hoe we tot deze topics gekomen zijn. De topiclijsten en richtinggevende vragen zijn terug te vinden in bijlage D, E (Engelse versie) en F.

3.2 Overzicht topics interviews

Naar aanleiding van ons literatuuronderzoek en overleg met de opdrachtgever hebben we topics opgesteld voor de interviews met jongeren, jonge moeders, coaches en maatjes. We hebben ervoor gekozen om bij zowel de interviews met de jongeren en jonge moeders als bij de interviews met de coaches en maatjes dezelfde topics te hanteren.

De topics van de interviews zijn:

- Traject 'Ondernemen in je Eigen Toekomst'
- Toekomstperspectief
- Zelfredzaamheid
- (Traject als) Coach en maatje

In de volgende paragraaf geven wij uitleg hoe we de topics hebben opgesteld en welke richtinggevende vragen per topic aan bod zijn gekomen. Door de beperkte Nederlandse en Engelse woordenschat van de jongeren en jonge moeders hebben we ervoor gekozen om binnen de topics andere vragen te stellen dan aan de coaches en maatjes. In de volgende paragraaf zullen wij uitleggen hoe we dat per topic gedaan hebben. Doordat we dezelfde topics hanteren en voor een deel dezelfde vragen stellen, hopen we de antwoorden van jongeren en jonge moeders en coaches en maatjes met elkaar te kunnen vergelijken. Door de vragen te stellen vanuit verschillende perspectieven willen wij de betrouwbaarheid van ons onderzoek waarborgen. We starten alle interviews met algemene informatie over de respondenten. Zo beginnen we de interviews met jongeren en jonge moeders met het vragen naar hun persoonlijkheid en in welke AZC's ze gewoond hebben. De coaches en maatjes zullen we vragen naar de reden tot aanmelding als vrijwilliger bij New Dutch Connections en algemene zaken zoals dagbesteding.

3.3 Verantwoording topics interviews

3.3.1 Topic: Traject 'Ondernemen in je Eigen Toekomst'

Binnen dit topic willen we vragen stellen over de verschillende onderdelen van het traject. Zo stellen we bij de jongeren en jonge moeders vragen op over de wekelijkse groepstrainingen, de opdrachten naar aanleiding van de groepstrainingen, de leeropbrengst van de groepstrainingen en welke concrete stappen er zijn gezet tijdens het traject. Bij de coaches en maatjes willen wij ook stilstaan bij de groepstrainingen, wanneer zij hierbij aanwezig zijn geweest. Daarnaast stellen we vragen over concrete stappen die er zijn gezet door de jongeren en jonge moeders en hoe dit invloed heeft op hun motivatie. In het literatuuronderzoek hebben we benoemd dat de motivatie wordt gezien als 'de bereidheid tot acties en het gevoel deze effectief uit te kunnen voeren' (Scholte, 2014, p.5). Motivatie wordt gezien als zelfredzaam willen zijn. Dit gaat vooraf aan zelfredzaam kunnen zijn (Scholte, 2014). We vragen de jongeren en jonge moeders naar hun motivatie om erachter te komen welke houding zij hebben.

3.3.2 Topic: Toekomstperspectief

In de literatuur lezen we over belemmeringen en omstandigheden die invloed kunnen hebben op het toekomstperspectief en de zelfredzaamheid van de jongeren en jonge moeders. Omstandigheden die genoemd worden in de literatuur zijn bijvoorbeeld de omstandigheden en verblijf in het AZC, de asielprocedure, taalgebreken en traumatische ervaringen uit het verleden (Van Schayk & Vloeberghs, 2011). Door middel van de interviews willen we de jongeren en jonge moeders vragen welke belemmeringen zij zien om hun dromen te bereiken. Daarnaast stellen we vragen over hoe het toekomstperspectief tijdens het traject veranderd is. We vragen naar welke dromen de jongeren en jonge moeders hebben voor de toekomst en hoe ze denken verder te gaan na het traject.

De coaches en maatjes vragen we naar het toekomstperspectief van de jongere of jonge moeder met betrekking tot de droom die ze hebben. De opdrachtgever heeft aangegeven dat ze graag zou willen weten hoe 'Ondernemen in het Eigen Toekomst' (OJET) invloed heeft op de lange termijn. Om die reden vragen we de coaches en maatjes hoe ze denken dat de jongere verder gaat na het traject. We vragen de coaches en maatjes welke belemmeringen zij zien voor de jongeren en jonge moeders. Deze vragen stellen we ook aan de jongeren en jonge moeders om zo vanuit verschillende perspectieven antwoorden te krijgen op onze vragen.

3.3.3 Topic: Zelfredzaamheid

In de interviews met de jongeren en jonge moeders kiezen we ervoor om het begrip zelfredzaamheid niet te gebruiken in de vragen die we stellen. We kiezen ervoor om ons aan te passen aan het taalniveau en beperkte Nederlandse woordenschat. Vanuit het literatuuronderzoek kwamen we op de volgende definitie van zelfredzaamheid: 'Zelfredzaamheid is de grip die iemand heeft op eigen acties en gedragingen in bepaalde situaties en/of gebeurtenissen. Het is de overtuiging die iemand heeft om problemen succesvol op te lossen. Het gaat erom dat iemand zichzelf op alle levensgebieden kan redden en weet hoe hij indien nodig een beroep kan doen op de ander' (zie paragraaf 2.2.3). In deze definitie die we hanteren staat ook dat 'weten hoe je indien nodig een beroep doet op een ander' en rol kan spelen binnen zelfredzaamheid. We vragen de jongeren en jonge moeders hoe ze het vinden om hulp te vragen aan anderen en hoe ze hulp vragen. Daarnaast vragen we naar de motivatie om hun dromen te bereiken en hoe ze daarmee bezig zijn (geweest). In de literatuur kwamen we verschillende instrumenten tegen, zoals de Zelfredzaamheidsmatrix, waarmee de zelfredzaamheid gemeten kan worden. Om veranderingen in de zelfredzaamheid te kunnen meten is het van belang om dit vooraf en achteraf met de betreffende persoon in te vullen (Van Dommelen, 19 augustus 2013). Door de opzet en uitvoering van ons onderzoek is het niet mogelijk om deze matrixen te gebruiken op een juiste manier. Wij hebben niet de mogelijkheid gehad om vóór aanvang van het traject OJET de matrixen in te vullen en dit na afloop van het traject te herhalen.

Tijdens het uitvoeren van het literatuuronderzoek kwamen we tot de ontdekking dat er verwarring is over hoe het begrip zelfredzaamheid gedefinieerd kan worden. Om deze reden kiezen we ervoor om de coaches en maatjes te vragen wat zij verstaan onder het begrip zelfredzaamheid. We stellen vragen over hoe en of de zelfredzaamheid van de jongere of jonge moeder die zij begeleiden veranderd is. Daarnaast stellen we vragen over welke belemmeringen de coaches en maatjes zien voor de zelfredzaamheid van de jongeren en jonge moeders. Belemmeringen die in de literatuur genoemd worden zijn onder anderen cultuurgerelateerde belemmeringen en externe belemmeringen (VON, 2013, 29 oktober). Daarnaast kunnen ook persoonlijke factoren, zoals een attributiestijl of copingstrategie, een belemmering zijn voor de zelfredzaamheid (Scholte 2014; Van Dam & Mulder, 2008). Ook de eerder genoemde omstandigheden die invloed kunnen hebben op het toekomstperspectief en zelfredzaamheid, spelen mogelijk een rol. In de literatuur worden ook beschermende factoren genoemd die het psychosociaal welbevinden van een asielzoeker bevorderen. Dit zijn factoren als het hebben van een zinvolle dagbesteding, sociale steun en contacten, beweging en psycho-educatie (Van Schayk & Vloeberghs, 2011). Na het afnemen van de interviews met de jongeren, jonge moeders, coaches en maatjes kunnen wij de resultaten van de

interviews en de genoemde belemmeringen en bevorderende factoren met elkaar vergelijken (zie hoofdstuk 6).

3.3.4 Topic: (Traject als) coach en maatje

Door observaties en informele gesprekken met de jongeren en jonge moeders, tijdens de groepstrainingen die we hebben bijgewoond, kwamen we erachter dat de coach en maatje een belangrijke rol spelen tijdens het traject. We hebben ervoor gekozen om een apart topic te hanteren voor dit onderwerp. We vragen de jongeren en jonge moeders naar hoe ze geholpen zijn door hun coach en maatje, hoe het voor ze is om een coach en maatje te hebben en hoe en of ze contact willen onderhouden na het einde van het traject.

In de interviews met coaches en maatjes stellen we vragen over wat het zijn van een coach of maatje hen persoonlijk heeft opgeleverd. Daarnaast stellen we vragen over wat zij New Dutch Connections zouden aanbevelen om te veranderen aan het traject om het effect op de jongeren en jonge moeders te verbeteren.

3.4 Aanloop naar hoofdstuk 4

In dit hoofdstuk hebben wij beschreven hoe de topiclijsten voor de interviews met jongeren, jonge moeders, coaches en maatjes tot stand zijn gekomen. In hoofdstuk vier worden de uitkomsten van de interviews met jongeren en jonge moeders beschreven. In hoofdstuk vijf beschrijven wij de uitkomsten van de interviews met coaches en maatjes. Als we het in de volgende hoofdstukken hebben over een bepaald aantal jongeren en jonge moeders of een bepaald aantal coaches en maatjes, wordt hiermee het totale aantal bedoeld wie dit als antwoord hebben gegeven. Voor meer informatie over de respondenten verwijzen we naar bijlage G. Voor meer uitleg omtrent afkortingen, getallen, positieve en negatieve waarderingen verwijzen we naar bijlage H.

Hoofdstuk 4. Hoe beoordelen de jongeren en jonge moeders het empowermenttraject 'Ondernemen in je Eigen Toekomst', hoe heeft het hun toekomstperspectief en zelfredzaamheid veranderd en wat verwachten zij er in de toekomst mee te doen?

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk beschrijven wij de uitkomsten van de interviews die we hebben afgenomen bij de jongeren en jonge moeders, die hebben deelgenomen aan Ondernemen in je Eigen Toekomst (OJET). Deelvraag twee zal hierbij centraal staan: 'Hoe beoordelen de jongeren en jonge moeders het empowermenttraject 'Ondernemen in je Eigen Toekomst', hoe heeft het hun toekomstperspectief en zelfredzaamheid veranderd en wat verwachten zij er in de toekomst mee te doen?'.

De verschillende onderwerpen die we zullen beschrijven zijn gebaseerd op de antwoorden die de jongeren en jonge moeders hebben gegeven. In de interviews vertellen veel jongeren en jonge moeders wat ze bezig heeft gehouden tijdens het empowermenttraject. We zullen benoemen tot welke nieuwe inzichten de jongeren en jonge moeders zijn gekomen door deelname aan het traject. De topiclijst van het interviews met de jongeren en jonge moeders is weergegeven in bijlage D (Nederlandse versie) en bijlage E (Engelse versie). Vervolgens beschrijven we in paragraaf 4.8 over de netwerkanalyses, die zijn uitgevoerd met twee jongeren en twee jonge moeders. Aan het einde van het hoofdstuk beschrijven wij een deelconclusie naar aanleiding van de interviews met jongeren en jonge moeders.

4.2 Hoe beoordelen de jongeren en jonge moeders het empowermenttraject OJET?

In de interviews met de jongeren en jonge moeders is naar voren gekomen hoe ze het traject OJET beoordelen. Dit is weergegeven onder het kernlabel 'Inhoud traject OJET', waaronder de volgende labels zijn geplaatst: verwachtingen, niet kloppende verwachtingen, onduidelijkheid einde traject groepstrainingen, leeropbrengst groepstrainingen, groep, opdrachten en het bezoeken van werkplekken en open dagen.

4.2.1 Inhoud traject OJET

Verwachtingen en onduidelijkheid einde traject

Tijdens het afnemen van de interviews hebben we de jongeren en jonge moeders gevraagd naar de verwachtingen die ze hadden over New Dutch Connections (NDC) aan de start van het traject. Een deel van de jongeren en jonge moeders gaf aan dat ze verwacht hadden door NDC weer naar school te kunnen gaan (J2.1, J4.1, JM1.1). Vier jongeren en jonge moeders hadden aan de start van het traject niet kloppende verwachtingen over hoe het traject zou gaan verlopen of wat NDC voor ze kon betekenen (JM1.1, JM2.1, JM3.1, JM4.1). Zo gaven twee jonge moeders aan dat ze niet verwacht hadden dat NDC iets voor ze kon gaan betekenen. Ze hadden verwacht dat er veel beloofd werd maar dat deze beloften geen werkelijkheid zouden worden (JM4.1, JM7.1). Mandisa (jonge moeder, 22 jaar, uit Angola) zegt hier het volgende over: 'In the beginning I was thinking like they just want to come to stress us again. When they start they say many things then they don't do anything' (JM3.1).

Tijdens de interviews hebben de jongeren en jonge moeders ons meerdere keren gevraagd waarom het traject zou gaan stoppen. Er was onduidelijkheid over de reden van het einde van het traject (JM2.25, JM4.19, JM7.22, JM8.14). Ook voorafgaand aan de interviews en achteraf hebben andere jongeren en jonge moeders ons hier vragen over gesteld. Ze vroegen zich af hoe ze verder moeten gaan zonder NDC. Eén van de jonge moeders hoorde tijdens het afnemen van het interview pas voor

de eerste keer dat het traject eind maart zou eindigen (JM8.14). Mogelijk komt het door de taalbarrière dat deze jonge moeder hier niet van op de hoogte was.

Groepstrainingen, leeropbrengst groepstrainingen, groep en opdrachten

Twaalf jongeren en jonge moeders hebben aangegeven dat ze de groepstrainingen goed vonden (JM1.2, JM2.2, JM3.3, JM4.2, JM5.1, JM6.2, JM7.3, J1.2, J3.3, J4.2, J5.4, JM8.3). Twee jongeren gaven aan waar ze minder tevreden over waren bij de groepstrainingen (J2.4, J5.4). Eén van de jongeren vond het saai bij de jongerengroep en heeft besloten om bij de jonge moeder groep aan te sluiten (J5.4). Een andere jongere gaf aan dat hij geen filmpje wilde maken aan het einde van het traject en dat daar in de trainingen vooral naartoe gewerkt werd (J2.4). Daarnaast hebben de jongeren en jonge moeders verteld wat ze geleerd hebben tijdens de trainingen (JM1.5, JM2.4, JM3.6, JM4.5, JM6.3, JM7.4, J1.3, J4.5, J5.19). Zo heeft één van de jongeren geleerd hoe hij zichzelf kan presenteren (J4.5). Eén van de jonge moeders heeft geleerd dat ze moet communiceren voordat ze iets kan verkopen (JM3.6). Ashanti (jonge moeder, 18 jaar, uit Somalië) zegt het volgende over de groepstrainingen:

They are good because sometimes you are getting things that are new in the trainings. When like other people coming to visit and telling their stories. You are getting more energy, then you listen to other people stories then I say; 'wow, I can do this'. Without even that paper (JM7.3, 2015).

Tijdens de groepstrainingen werden er opdrachten gegeven aan de jongeren en jonge moeders. Vier jongeren en jonge moeders geven een positief oordeel over de opdrachten (JM1.3, JM3.5, JM4.3, J4.3). Imani (jonge moeder, 21 jaar, uit Guinee) zegt over de opdrachten: 'Ik vond het echt goed, omdat soms als je hebt niks om te doen hier. Kan alleen maar eten en veel slapen en denken aan stress. Nu ik heb altijd wat te doen, omdat leuk na de opdrachten' (JM4.3).

Drie jongeren en jonge moeders geven aan waarom ze de opdrachten minder leuk vonden (JM7.6, J1.4, J2.3). Redenen hiervoor waren dat er geen tijd was om opdrachten te maken, naast het huiswerk voor school en dat er in een opeenvolgende groepstraining niet werd gevraagd hoe diegene bezig was geweest met de huiswerkopdracht.

Zeven jongeren en jonge moeders vertellen positief te zijn over de groep waarin de groepstrainingen gegeven worden (JM1.4, JM2.3, JM4.4, J1.5, J2.6, J3.5, J4.4). Zoals Malika (jonge moeder, 24 jaar, uit Democratische Republiek Congo) zegt: 'It's good that we understand each other. We face the same problems' (JM1.4, 2015). Eén jongere en één jonge moeder vinden dat de groep serieuzer moet zijn, omdat er speciaal mensen naar het AZC komen om samen met hun te werken aan de toekomst (JM3.4, J5.5).

Werkplek en open dagen bezoeken

Acht jongeren en jonge moeders vertellen dat ze werkplekken hebben bezocht tijdens het traject (JM1.10, JM3.19, JM4.14, J1.11, J2.2, J3.4, J4.7, J5.13). Zo heeft één van de jongeren verschillende restaurants bezocht en gevraagd of hij daar een keer mag meedraaien (J5.13, 2015). Een andere jongere bezocht meerdere schoonheidsspecialisten, een kapper, een huidtherapeut en andere professionals die werken met uiterlijke verzorging (J3.4). Karen (jongere, 18 jaar, uit Armenië) is cursussen gaan volgen bij een kunstenares (J4.7).

Vijf jongeren en jonge moeders vertelden dat ze open dagen van scholen hebben bezocht tijdens het traject (JM2.7, J1.9, J3.7, J4.12, J5.14). Sanaa (jonge moeder, 20 jaar, uit Guinee) ging naar een open dag op het ROC: 'Wij waren wel op die school geweest. Naar die opendag op die ROC. Wij hebben uitleg gekregen wat ga je doen' (JM2.7, 2015).

4.2.2 Antwoord: Hoe beoordelen de jongeren en jonge moeders het empowermenttraject OIET?

De verwachtingen van het traject waren verschillend. Een aantal jonge moeders had verwacht dat de beloften van NDC geen werkelijkheid zouden worden. Verder was er onduidelijkheid waarom en

wanneer het traject zou stoppen en hoe de jongeren en jonge moeders verder moeten gaan zonder NDC. De jongeren en jonge moeders zijn positief over de groepstrainingen die ze hebben bijgewoond. Twee jongeren geven aan waarom ze de trainingen op sommige momenten minder leuk vonden. De jongeren en jonge moeders hebben veel verschillende dingen geleerd. De meningen over de opdrachten, die de jongeren en jonge moeders kregen naar aanleiding van de groepstrainingen, zijn verdeeld. Een deel van de jongeren en jonge moeders vond het leuk om ermee bezig te zijn. Anderen hadden geen tijd, omdat ze huiswerk moesten maken of vonden dat er in een opeenvolgende groepstraining niet werd gevraagd hoe diegene bezig was geweest met de opdracht. De groep waarin de groepstrainingen gegeven worden, werd als positief ervaren. Eén jongere en een jonge moeder gaven aan dat de groep serieuzer moet zijn. De jongeren en jonge moeders hebben verschillende werkplekken en open dagen van scholen bezocht.

4.3 Hoe heeft het traject het toekomstperspectief en zelfredzaamheid van de jongeren en jonge moeders veranderd?

In deze paragraaf zullen we beschrijven hoe het toekomstperspectief en de zelfredzaamheid van de jongeren en jonge moeders is veranderd. Tijdens de interviews kwamen persoonlijke veranderingen aan bod, zoals meer zelfvertrouwen en weer durven dromen. Daarnaast benoemden de jongeren en jonge moeders hoe ze door verschillende omstandigheden belemmerd worden in hun ontwikkeling. Tot slot beschrijven wij in deze paragraaf welke helpende factoren er zijn voor het toekomstperspectief en de zelfredzaamheid van de jongeren en jonge moeders.

4.3.1 Persoonlijke verandering

Dagindeling

Tien jongeren en jonge moeders geven aan dat er veranderingen hebben plaatsgevonden in hun dagindeling (JM2.5, JM3.7, JM4.7, JM6.4, JM7.9, J6.1, J3.6, J4.6, J5.22). Vóór deelname aan 'Ondernemen in je Eigen Toekomst'(OIET) waren er geen tot weinig activiteiten te doen binnen het AZC. Sanaa (jonge moeder, 20 jaar, uit Guinee) had geen activiteiten: 'Was beetje saai in die AZC. Was saai want maandag tot en met vrijdag wij hebben niks te doen. Wij blijven thuis, eten, slapen en televisie kijken. Wij hadden geen activiteiten' (JM2.5, 2015). Veel jongeren en jonge moeders zaten vaak thuis te piekeren over de asielpcedure. Milena (jongere, 19 jaar, uit Armenië) zat vaak thuis op haar kamer: 'Echt de hele dag thuis in mijn kamer. Piekeren en met al die problemen. Echt gek geworden, maar nu met New Dutch Connections, mijn leven is helemaal veranderd. Ik ben altijd druk nu' (J3.6, 2015). Ngozi (jonge moeder, 21 jaar, uit Guinee) zat ook vaak op haar kamer: 'Nothing, just sit in the room. But now I make afspraak with my coach and we go. I don't sit every day in the room. Before I sit just to sit and think about procedure' (JM6.4, 2015). De jongeren en jonge moeders hebben nu een andere dagindeling gekregen door deelname aan activiteiten en afspraken met coaches en maatjes.

Durven dromen

Drie jongeren en jonge moeders geven aan weer te durven dromen door deelname aan het traject (JM3.2, JM4.10, J3.10). Milena (jongere, 19 jaar, uit Armenië) durft weer na te denken over haar toekomstdroom om schoonheidsspecialiste te worden:

Ik had geen droom. Ik dacht mijn toekomst is helemaal donker. Kon niet verder kijken. Ik durfde niet te dromen, want elke keer als ik wat dromen, dan gaat die niet gebeuren en kan ik niet bereiken. Ik heb heel veel dromen nu (J3.10, 2015).

Positieve gedachten en stress vergeten

Zes jongeren en jonge moeders zijn positiever gaan kijken en hebben nieuwe hoop gekregen voor de toekomst (JM1.6, JM4.16, JM4.6, JM6.3, JM7.5/8/21, J1.14, J5.19). De jongeren en jonge moeders

geven aan niet meer negatief te willen denken (JM4.16, JM6.3, JM7.5). Vier jongeren en jonge moeders hebben aangegeven dat ze door het traject de stress konden vergeten (JM2.2, JM4.3, JM6.2, J3.2).

Zelfvertrouwen en onafhankelijk

Drie jonge moeders hebben aangegeven dat ze meer zelfvertrouwen hebben gekregen door deelname aan het traject (JM3.10, JM4.5, JM7.8). Twee jonge moeders willen onafhankelijk zijn en voor zichzelf zorgen (JM1.7, JM2.19). Malika (jonge moeder, 24 jaar, uit Democratische Republiek Congo) zegt deze stap tijdens het traject genomen te hebben: 'The step I took is to be independent. Every time people tell me to do it by myself' (JM1.7, 2015).

4.3.2 Belemmeringen toekomstperspectief en zelfredzaamheid

Naast bovenstaande persoonlijke veranderingen, die invloed hebben op het toekomstperspectief en de zelfredzaamheid van de jongeren en jonge moeders, worden er belemmerende factoren benoemd om zich verder te kunnen ontwikkelen.

Verblijfsvergunning

De belemmering die het meeste genoemd werd tijdens de interviews is de verblijfsvergunning die de jongeren en jonge moeders, op één jonge moeder na, niet hebben (JM1.14, JM2.10, JM4.12, JM7.14, JM8.11, J3.12, J4.9). Karen (jongere, 18 jaar, uit Armenië,) zegt hierover het volgende: 'Als ik geen verblijfsvergunning, dan kan ik niet meer dingen ondernemen' (J4.9, 2015).

Kinderopvang en (school)kosten

De jonge moeders die graag naar school willen, zeggen moeite te hebben met het vinden van goede kinderopvang (JM1.9, JM2.21, JM3.13, JM7.12). Eén van de jonge moeders kan niet altijd deelnemen aan de Nederlandse les, omdat ze geen oppas heeft voor haar kinderen (JM1.9). Daarnaast geven de jongeren en moeders aan geld nodig te hebben om naar school te kunnen gaan, aangezien ze de opleiding niet zelf kunnen bekostigen (JM1.14, JM2.10, J5.14).

Woonomstandigheden AZC en negatieve gedachten

De woonomstandigheden in het AZC worden door drie jongeren en jonge moeders benoemd als belemmerende factor om hun droom te kunnen bereiken (JM2.12, JM8.6, J2.9).

De woonomstandigheden veroorzaken onder andere stress. Vier jongeren en jonge moeders vertellen naast stress ook negatieve gedachten te hebben (JM1.15, JM2.14/15, JM7.5, J5.16). Mosi (jongere, 24 jaar, uit Eritrea) vertelt het volgende: 'Wij hebben veel dingetjes meegemaakt in Afrika. We zijn hier voor iets weet je. We hebben gevlucht voor, niet voor andere gewone luxe dingetjes niet. Nee, wij hebben voor veiligheid. Er is veel dingetjes in mijn hoofd' (J5.16, 2015). Een jonge moeder vertelt dat ze zich vaak hopeloos voelt (JM1.15).

Stoppen met school

Drie jonge moeders vertellen tijdens de interviews dat ze op school hebben gezeten. De opleiding moesten ze stoppen vanwege de asielprocedure, moeilijkheden rondom kinderopvang of vanwege schoolkosten die ze niet konden betalen (JM2.9, JM4.11, JM7.12).

In hoofdstuk 1, paragraaf 1.1.5, staat beschreven dat het voor een asielzoeker niet vanzelfsprekend is om nadat ze achttien geworden zijn nog naar school te kunnen gaan. In het interview benoemt Elena (jongere, 17 jaar, uit Oekraïne) hierover het volgende:

Ik ben nu zeventien jaar, volgend jaar word ik achttien. Ik mag wel mijn MBO opleiding afmaken maar daarna, volgens hun regels, kan ik niet HBO opleiding doen. En dan zijn die obstakels dat ik niet verder kan. Voor mij is het heel erg dat ik niet kan leren, want ik hou van leren. Als ik niet leer dan kan ik ook mijn droom niet waarmaken (J1.12, 2015).

Onzekere toekomst en overige belemmeringen

Vier jongeren en jonge moeders benoemen een onzekere toekomst voor zich te zien (JM1.13, JM2.11, JM2.17, J2.8). Mandisa (jonge moeder, 22 jaar, uit Angola) zegt over haar toekomst: 'I don't know tomorrow where I will be. I am waiting, sometime you are waiting for nothing. Maybe they just take me and they send me somewhere else. How am I gonna think about my future?' (JM3.17, 2015).

De jongeren en jonge moeders weten niet wat de toekomst gaat brengen en wachten af wat er gaat gebeuren. Overige belemmeringen die genoemd worden zijn het niet beheersen van de Nederlandse taal (JM8.2) en afspraken met instanties als COA en DT&V (JM3.14). De afspraken met NDC, coaches en maatjes moeten volgens één van de jonge moeders worden afgezegd om met COA en DT&V af te kunnen spreken.

4.3.3 Helpende factoren toekomstperspectief en zelfredzaamheid

In deze paragraaf beschrijven wij welke helpende factoren de zelfredzaamheid van de jongeren en jonge moeders tijdens het traject hebben veranderd. Ze vertellen ook over de dromen die ze hebben en de factoren die ze zullen helpen om zich in de toekomst verder te ontwikkelen.

Toekomstdroom en vooruitzicht opleiding

Tijdens de interviews vertellen de jongeren en jonge moeders welke dromen ze hebben voor de toekomst (JM1.12, JM2.6/8, JM3.10/12, JM4.20, JM5.6, JM6.6, JM7.3/13, JM8.4, J1.13, J2.10, J3.8, J4.10, J5.13). Veel van de jongeren en jonge moeders benoemen dat ze graag een opleiding willen volgen en een diploma willen halen. Eén van de jonge moeders wil in de toekomst terug naar Afrika om haar eigen bedrijf te starten en te gaan werken met straatkinderen (JM7.13, 2015).

Drie jongeren hebben door deelname aan het traject een stageplek of opleiding gevonden, waar zij momenteel mee gestart zijn (JM7.2, J1.8, J4.14, 2015). Zes jongeren en jonge moeders benoemen dat ze door het traject meer vooruitzicht op een opleiding hebben gekregen (JM2.18/26, JM6.11, JM7.10, JM8.5, J3.9, J4.8, 2015). Ngozi (jonge moeder, 21 jaar, uit Guinee) hoopt met hulp van haar coach vanaf september naar school te kunnen gaan: 'She start to help to go to school in September. And also to work met oudere mensen voor school' (JM6.11, 2015).

Zorg voor kind (+)

De zorg voor een kind of meerdere kinderen helpt vijf jonge moeders en één jongere (jonge vader) om naar de toekomst te kijken en zelfredzaam te zijn (JM2.15, JM3.18, JM4.17, JM6.8, JM7.15, J5.20). Ashanti (jonge moeder, 18 jaar, uit Somalië) vertelt hier het volgende over: 'Because all these things that I am doing is because of her. Or I am thinking about her and I say I have to do this' (JM7.15, 2015). Sanaa (jonge moeder, 20 jaar, uit Guinee) wordt blij van haar kindje: 'Ik ben ook blij dat ik heb kindje. Want soms ik maak mij hier stress. Ik wil slechte dingen aan mijzelf doen. Maar als mijn kindje lacht naar mij, dat maakt mij echt blij. Speelt met hem, wij lachen samen' (JM2.15, 2015).

Motivatie

Zes jongeren en jonge moeders geven aan hoe ze tijdens het traject meer gemotiveerd zijn geworden (JM1.11, JM2.17, JM3.9, JM3.20, JM8.8, J1.14, J5.7). Onder andere het zien van voorbeeldfiguren (JM1.11) en de steun van hulpbronnen (JM2.17, J1.14) zijn stimulerende factoren. Elena (jongere, 17 jaar, uit Oekraïne) was al gemotiveerd maar is door het traject gemotiveerder geworden: 'Ik was meer gemotiveerd geworden en ook meer zekerheid gekregen en hoop dat ik wel kan bereiken. Want je hoort steeds dat je dat kan en je hebt altijd iedereen heeft een talent' (J1.14, 2015).

Bezig met droom en beroepskeuze

Tien jongeren en jonge moeders vertellen hoe ze tijdens het traject bezig zijn geweest met het stappen zetten richting hun toekomstdroom (JM1.16, JM2.16, JM3.8, JM4.18, JM6.7, JM7.16,

JM8.12, J3.13, J4.8, J5.10). Vier jongeren en jonge moeders vertellen dat ze tijdens het traject hebben nagedacht over het maken van een beroepskeuze (JM3.11, J1.10, J4.11, J5.4). Malika (jonge moeder, 24 jaar, uit Democratische Republiek Congo) is als volgt bezig geweest met haar droom: 'I read books about it. I am listening to people who talk about that and I gave a exercise in the training' (JM1.16, 2015). Sanaa (jonge moeder, 20 jaar, uit Guinee) is bezig met haar droom door haar Nederlandse woordenschat te verbeteren: 'Ik ben hier, ik lees boekje. Ik lees deze bijna elke dag om mijn Nederlands beter te worden' (JM2.16, 2015).

Nederlandse les

Vijf jonge moeders benoemen dat ze tijdens het traject bezig zijn geweest met het leren van de Nederlandse taal (JM1.8, JM3.24, JM4.8, JM5.2, JM6.5). Eén van de jonge moeders krijgt Nederlandse les van haar coach. Drie andere jonge moeders zijn Nederlandse lessen gaan volgen bij de Volksuniversiteit in het centrum van Amersfoort. Imani (jonge moeder, 21 jaar, Guinee) heeft al veel geleerd van de cursus op de Volksuniversiteit: 'De cursus van dit is goed. Ik kan goed zinnen maken. Ja, ik weet wat ik moet nu gebruiken of verleden tijd of toekomst tijd' (JM4.8, 2015).

Raadplegen advocaat

Aan de start van het traject zijn enkele jongeren en jonge moeders via NDC in contact gekomen met een ex-advocaat (JM2.13, JM8.7, J5.1). De ex-advocaat heeft advies kunnen geven (JM8.7) of gezorgd dat jongeren en jonge moeders een goede andere advocaat krijgen (JM2.13, J5.1). Sanaa (jonge moeder, 20 jaar, Guinee) vertelt geholpen te zijn:

Want ik had een advocaat, zij was echt niet goed. Als ik bel haar ik vraag aan helpen, zij doet niks voor mij. Maar nu ik ben ook daarmee blij. New Dutch Connectie had één advocaat hier gebracht. En hij heeft mij echt geholpen. Hij heeft mij een advocaat gegeven en die advocate is echt goed (JM2.13, 2015).

4.3.4 Antwoord: Hoe heeft het traject het toekomstperspectief en de zelfredzaamheid van de jongeren en jonge moeders veranderd?

Het traject heeft veel veranderingen op persoonlijk gebied gebracht bij de jongeren en jonge moeders. Een groot deel heeft een andere dagindeling gekregen en is actiever geworden. Jongeren en jonge moeders zijn weer gaan nadenken over dromen die ze hebben. Daarnaast hebben ze weer hoop gekregen voor de toekomst en zijn ze positiever gaan denken. Het traject heeft geholpen om stress te vergeten. Drie jonge moeders hebben meer zelfvertrouwen gekregen en twee jonge moeders hebben aangegeven onafhankelijk te willen zijn. Deze veranderingen op persoonlijk gebied hebben invloed op het toekomstperspectief en de zelfredzaamheid.

In de interviews hebben de jongeren en jonge moeders verteld welke belemmeringen ze ervaren voor hun toekomst. Het niet hebben van een verblijfsvergunning wordt gezien als grootste belemmering. Daarnaast zijn er belemmeringen als kinderopvang, schoolkosten, woonomstandigheden AZC, negatieve gedachten, stoppen met school, onzekere toekomst, het niet beheersen van de Nederlandse taal en afspraken met COA en DT&V. De jongeren en jonge moeders vertellen dat deze belemmeringen hen tegenhouden om naar de toekomst te kijken. Daarbij hebben deze belemmeringen mede invloed op hoe zelfredzaam ze kunnen zijn.

Door het traject zijn de jongeren en jonge moeders meer bezig geweest met de helpende factoren voor de toekomst en de zelfredzaamheid. De jongeren en jonge moeders hebben nagedacht over hun toekomstdromen. Daarnaast hebben jongeren en jonge moeders meer vooruitzicht gekregen op een opleiding. Drie jongeren hebben met behulp van hun coach of maatje een stageplaats of opleiding gevonden waar zij inmiddels mee gestart zijn. De jongeren en jonge moeders hebben meer motivatie gekregen. Een deel van de jongeren en jonge moeders is bezig geweest met het maken van een beroepskeuze. Enkele jongeren en jonge moeders zijn via NDC in contact gekomen met een ex-advocaat waarvan ze advies hebben gekregen.

4.4 Hoe verwachten de jongeren en jonge moeders in de toekomst verder te gaan?

In deze paragraaf beschrijven wij hoe de jongeren en jonge moeders denken verder te gaan na het vier maanden durende traject. In de interviews hebben wij gevraagd hoe het voor de jongeren en moeders is om hulp te vragen aan anderen en hoe ze verwachten dat dit na het traject zal zijn. Daarnaast hebben we gevraagd welke hulp ze hebben gekregen van coaches en maatjes en of ze de contacten willen onderhouden.

4.4.1 Zelfredzaamheid en netwerk

Hulp vragen

Acht jongeren en jonge moeders hebben aangegeven positief te denken over het vragen van hulp aan anderen (JM2.20, JM4.13, JM5.4, JM7.18, J1.15, J3.16, J5.23). Vijf jongeren en jonge moeders hebben aangegeven moeite te hebben met het vragen van hulp (JM1.19, JM3.22, JM7.17, J2.7, J5.24). Eén van de jonge moeders vraagt pas hulp op het moment dat ze het echt nodig heeft (JM7.17). Abdel, (jongere, 22 jaar, uit Irak) zegt het volgende over hulp vragen:

Hulp vragen op het AZC zit op nul. Ik heb veel meegemaakt, maar hun vinden pauze of eigen familie belangrijker. Ik vind hulp vragen niet nodig. Er is geen andere organisatie waar ik hulp aan vraag. New Dutch Connections vroeg meer aan mij en dat is goed! (J2.7, 2015).

Mandisa (jonge moeder, 22 jaar, uit Angola) weet niet hoe zij hulp moet vragen:

I don't like to ask for help. I don't know how to ask for help. I feel like if I ask for help, I feel myself too down. Because I don't like you feel sorry for me. I feel like everyone feels sorry for me. My coach will ask. She already knows that I don't like ask. Then she just think about, she think for me' (JM3.22, 2015).

Hulp coach en maatje

Tijdens de interviews hebben alle dertien jongeren en jonge moeders verteld welke hulp ze hebben ontvangen van hun coach (JM1.17, JM2.22, JM3.10, JM4.9, JM5.4, JM6.11, JM7.11, JM8.9/10, J1.16, J2.5, J3.14, J4.13, J5.25). Milena (jongere, 19 jaar, uit Armenië) vertelt hoe haar coach haar heeft geholpen: 'Ze heeft een fonds aangeschreven voor mij, voor opleiding en dat is gelukt. Ze hebben toegezegd. Ze gaan wel betalen en ga ik mijn school beginnen. En ze heeft veel activiteiten geregeld' (J3.14, 2015). Gatia (jonge moeder, 26 jaar, uit Georgië) en haar man Oleg zeggen het volgende over de coach en zijn vrouw: 'Super coach. Ik heb nog nooit zo een man gezien. Hij is de beste man van de wereld. Ze zijn net als onze opa en oma. Heel aardige lieve mensen' (JM8.9, 2015).

Elf jongeren en jonge moeders hebben verteld hoe het maatje hun heeft geholpen (JM1.18, JM2.23, JM3.21, JM4.15, JM5.3, JM6.12, JM7.19, J1.11/17, J3.15, J4.12, J5.8). Ze vertellen over de activiteiten die ze samen hebben ondernomen met de maatjes. Elena (jongere, 17 jaar, Oekraïne) leert veel van haar maatje: 'We praten over dingen wat ik interessant vind en dan weet ze misschien wat meer over en dan leer ik ook van. Want voor mij is het ook zo, ik ben vier jaar hier en ik weet wel al wat, maar veel weet ik niet' (J1.17, 2015).

Tools terugkeer

Eén van de jonge moeders benoemt dat ze door New Dutch Connections iets heeft geleerd wat ze altijd zal onthouden, ook als ze niet in Nederland blijft: 'It's not like only if I learn something here, it's not like I have to stay here. It's everywhere I go I have something in mind that I learned here' (JM3.16, 2015).

Nieuwe contacten

Door het traject hebben de jongeren en jonge moeders nieuwe mensen leren kennen. Vier jongeren en jonge moeders benoemen dit in de interviews (JM4.2, JM7.7, JM8.5, J5.9). Zo vertelt Imani (jonge

moeder, 21 jaar, uit Guinee) dat ze nieuwe contacten heeft binnen en buiten het AZC: 'Maar soms vrouwen, wij zien elkaar, maar wij hebben geen contact. Maar toen ik ging naar New Dutch Connections, ik heb veel contact met vrouwen nu. En met kinderen. En nu ik heb contact met veel Nederlandse mensen' (JM4.2, 2015).

Contact onderhouden

Bij de vraag die we in het interview stellen hoe de jongeren en jonge moeders denken verder te gaan na het einde van het traject, geven twaalf jongeren en jonge moeders aan contact te willen onderhouden met hun coach en maatje (JM1.20, JM2.24, JM3.23, JM4.14, JM5.5, JM6.10, JM7.20, JM8.13, J1.18, J3.11, J4.8, J5.18). Imani (jonge moeder, 21 jaar, uit Guinee) wil graag contact houden met haar coach en maatje: 'Maar kan wel als New Dutch Connections is nu stop, kan wel contact nemen met mijn coach. Misschien hij kan wel helpen voor mij. Ik wil altijd in contact blijven met hem en mijn maatje' (JM4.14, 2015).

Karen (jongere, 18 jaar, Armenië) wil graag naar school en contact onderhouden: 'Als ik ga schooltraject doen, dat ik kan school gaan. Maar ik blijf in contact met mijn maatje en die organisatie. Ik ga wel contact hebben met mijn coach en maatje. Ga niet stoppen als het traject klaar is' (J4.8, 2015). Sanaa (jonge moeder, 20 jaar, uit Guinee) wil contact onderhouden als haar coach en maatje daar ook voor open staan: 'Als hun willen, wil ik graag. Maar ligt aan hun. Ik kan hun altijd bellen. En vragen hoe gaat met hun, zoals hun bij mij doet' (JM2.24, 2015).

4.4.2 Antwoord: Hoe verwachten de jongeren en jonge moeders in de toekomst verder te gaan?

Een deel van de jongeren en jonge moeders heeft aangegeven positief te denken over het vragen van hulp. Een ander deel van de jongeren en jonge moeders vraagt niet om hulp of vindt het moeilijk om hulp te vragen. Door deelname aan het traject hebben de jongeren en jonge moeders nieuwe contacten opgedaan. Twaalf jongeren en jonge moeders geven aan contact te willen onderhouden met hun coach en maatje na het einde van het traject. Eén jonge moeder heeft aangegeven dat ze in de toekomst, waar dan ook ter wereld haar toekomst zal zijn, ze het geleerde van traject OIET met zich meeneemt.

4.5 Netwerkanalyses

Naast de verkregen informatie uit de interviews met de jongeren en jonge moeders, hebben we vier netwerkanalyses uitgevoerd. De jongeren en jonge moeders geven hierin aan hoe hun sociale netwerk eruit ziet. In deze analyse wordt aangegeven welke mensen ze kennen en welke nieuwe mensen ze binnen en buiten het AZC hebben leren kennen door deelname aan het traject. De gesprekken rondom de netwerkanalyses hebben halverwege het traject, rond februari 2015, plaatsgevonden. In bijlage L staan de netwerkanalyses geanonimiseerd weergegeven. Hier is te zien dat de jongeren en jonge moeders nieuwe contacten hebben opgebouwd door deelname aan het traject. Uit de (beschreven) gegevens zijn geen betrouwbare conclusies te trekken, omdat dit slechts een momentopname is. Het is nog niet duidelijk of deze nieuwe contacten blijvend van aard zijn.

4.6 Samenvatting en deelconclusie

De jongeren en jonge moeders zijn positief over het empowermenttraject 'Ondernemen in je Eigen Toekomst'. De jongeren en jonge moeders hebben de wekelijkse groepstrainingen als goed ervaren en hebben er veel van geleerd. De sfeer van de groep werd over het algemeen als goed ervaren. De mening over de opdrachten naar aanleiding van de groepstrainingen waren verschillend. Een deel van de jongeren en jonge moeders vond het leuk om de opdrachten te maken. Anderen hadden geen tijd om de opdrachten te maken of vonden dat er in een opeenvolgende training niet gevraagd werd hoe diegene bezig was geweest met de opdracht. De jongeren en jonge moeders hebben open dagen

en werkplekken bezocht. Tijdens en voorafgaand aan de interviews hebben wij veel vragen gekregen naar het hoe en waarom van het einde van het vier maanden durende traject. De verwachtingen rondom de invulling van het traject en het einde van het traject waren niet geheel duidelijk.

Tijdens de interviews hebben de jongeren en jonge moeders verteld welke belemmeringen ze zien voor hun toekomst. Het niet hebben van een verblijfsvergunning wordt door veel jongeren en jonge moeders gezien als grootste belemmering. Door deelname aan traject zijn de negatieve gedachten en stress een kleinere rol gaan spelen waardoor er meer ruimte kwam voor positieve gedachten en toekomstdromen. Jongeren en jonge moeders durven weer te dromen. De jongeren en jonge moeders zijn actiever geworden en hebben meer motivatie gekregen om bezig te zijn met hun toekomst.

Tijdens het traject hebben de jongeren en jongere moeders veel hulp ontvangen van hun coach en maatje. Een deel van de jongeren en jonge moeders weet hoe ze hulp moeten vragen en vinden het geen probleem om dit te doen. Een ander deel van de jongeren en jonge moeders vraagt geen hulp of weet niet hoe ze hulp moeten vragen. Hoe de jongeren en jonge moeders denken over het vragen van hulp, zal invloed hebben op hoe ze in de toekomst verder kunnen gaan in het ontwikkelen van zichzelf en het bereiken van hun toekomstdromen. Jongeren en jonge moeders hebben het vooruitzicht gekregen op een opleiding en hopen daar in september mee te starten. In de toekomst verwachten de jongeren en jonge moeders contact te onderhouden met hun coach en maatje.

4.7 Aanloop naar hoofdstuk 5

In dit hoofdstuk hebben wij beschreven hoe de jongeren en jonge moeders het traject beoordelen en hoe hun zelfredzaamheid en toekomstperspectief veranderd is. Daarnaast hebben wij beschreven hoe de jongeren verwachten in de toekomst zonder de wekelijkse groepstrainingen verder te gaan. In hoofdstuk vijf zullen wij beschrijven hoe het toekomstperspectief en de zelfredzaamheid van de jongeren en jonge moeders is veranderd volgens de coaches en maatjes. Daarnaast zal het volgende hoofdstuk antwoord geven op hoe de coaches en maatjes de beïnvloeding van 'Ondernemen in je Eigen Toekomst' op de lange termijn inschatten.

Hoofdstuk 5. Hoe beoordelen de coaches en maatjes de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van de jongeren en jonge moeders en hoe schatten zij het effect van het empowermenttraject ‘Ondernemen in je Eigen Toekomst’ op lange termijn in?

5.1 Inleiding

De bovenstaande deelvraag is verdeeld in twee delen. Het eerste deel van de deelvraag behandelen we in de eerste paragraaf (5.2), waarin we weergeven welke bevorderende factoren, belemmerende omstandigheden en belemmerende psychische factoren voor de coaches en maatjes zichtbaar zijn. Deze factoren en omstandigheden zijn toegespitst op de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van de jongeren en jonge moeders. In de tweede paragraaf (5.3) willen we ingaan op het effect van het empowermenttraject OIET op de lange termijn.

Tijdens de interviews met de coaches en maatjes zijn er tips en tops gegeven over de inhoud van het traject, die bevorderend en belemmerend waren voor de jongeren en jonge moeders en die van belang zijn om in de toekomst eventuele aanpassingen te doen. In hoofdstuk zes (deelvraag 4) zullen we hierop terugkomen, omdat deze gegevens geen antwoord geven op deze deelvraag.

De onderstaande beschrijvingen zijn antwoorden van de coaches en maatjes. De topiclijst hiervan is te vinden in bijlage F. Aan het einde van dit hoofdstuk is een samenvatting en deelconclusie weergegeven.

Om antwoord te krijgen op de bovenstaande deelvraag hebben we de coaches en maatjes gevraagd om de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van de jongeren te beoordelen. In hoofdstuk 3 hebben we beschreven dat er verwarring is rond het begrip ‘zelfredzaamheid’. We hebben alle coaches en maatjes gevraagd wat zij onder ‘zelfredzaamheid’ verstaan. Er waren drie thema’s die voornamelijk naar voren kwamen. Het eerste thema dat genoemd werd is ‘jezelf kunnen redden’ (CMO2.5, CMO3.4, CMO4.3, CMO6.3, CMO8.2, CMO9.3, CMO11.3, CMO12.5, CMO13.3), waarbij een stuk zelfstandigheid, een actieve houding en ontwikkeling wordt verwacht van het individu. Ten tweede werd het ‘netwerk’ benoemd (CMO7.2, CMO10.4), waarbij de individu weet hoe hij een beroep kan doen op de ander. Ten derde werd ‘toekomst vormgeven’ benoemd (CMO1.4, CMO5.2), waarbij de zelfstandigheid tot het bereiken van de toekomst centraal staat.

5.2 Hoe beoordelen de coaches en maatjes de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van de jongeren en jonge moeders?

In deze paragraaf beschrijven we hoe de coaches en maatjes de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief beoordelen. Allereerst beschrijven we de bevorderende factoren. Hiermee bedoelen we de factoren die als stimulans worden gezien om de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief te bereiken. Daarna geven we de belemmerende omstandigheden weer, die de ontwikkeling tot zelfredzaamheid en het zicht op het toekomstperspectief tegengaan. Als derde benoemen we de psychische factoren als apart thema. Tijdens de interviews was dit een veelvoorkomend thema, wat als belemmering genoemd werd door de coaches en maatjes.

5.2.1 Bevorderende factoren

Vertrouwen op eigen capaciteiten

De coaches en maatjes is gevraagd hoe zij de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief beoordelen. Een deel van de coaches en maatjes geeft aan dat er een persoonlijke groei zichtbaar is

(CM1.17, CM6.11, CM7.8). De groei van zelfredzaamheid is zichtbaar in het voor zichzelf opkomen, zichzelf presenteren (CM1.17), het geloven in zichzelf (CM2.6) en door het durven mensen aan te spreken (CM6.11). Elke kleine stap die gezet wordt, zorgt voor positieve emoties (CM4.5).

Twee maatjes geven aan dat de jongeren en jonge moeders hebben geleerd om met tegenslagen om te gaan, doordat ze op hun eigen capaciteiten vertrouwen (CM8.3, CM9.5). Zo geeft Sanne (maatje, 23 jaar) aan: 'Ze is gaan zien dat er ook dingen zijn die wel lukken. Dat het niet altijd alleen maar tegenslagen zijn. En dat je van tegenslagen ook sterker kunt worden' (CM8.3, 2015).

Ondersteuning van netwerk

Zes coaches en maatjes benoemen als bevorderende factor dat de jongeren en jonge moeders ondersteuning nodig hebben van het netwerk (CM1.15, CM3.2, CM6.13, CM8.13, CM10.14/CM10.15, CM11.7, CM11.9). Twee coaches en maatjes daarvan geven aan dat deze jongeren en jonge moeders een duwtje in de rug nodig hebben om een netwerk op te bouwen (CM1.15, CM6.13).

Zo zegt Corina (coach, 29 jaar) het volgende: 'Ik denk dat zij nog wel veel ondersteuning nodig heeft. Dit zijn jongeren die moeten op sleeptouw genomen worden, want ze hebben nu de motivatie niet om het zelf te gaan doen' (CM1.15, 2015). Twee maatjes geven aan dat de jongeren en jonge moeders moeten leren om mensen toe te laten in hun netwerk (CM8.13, CM10.14/CM10.15). Eén coach geeft aan dat de jonge moeder sinds kort een verblijfsvergunning heeft, waardoor ondersteuning en hulpbronnen uitkomst kunnen bieden (CM3.2).

(Vooruitzicht op) opleiding of stageplek

Zes coaches en maatjes geven aan dat het vooruitzicht op en/of het hebben van een opleiding of stageplek een stimulerende factor is voor de zelfredzaamheid (CM1.13, CM5.6, CM6.5, CM8.6, CM11.6, CM12.13). Vijf coaches en maatjes geven aan dat de jongere of jonge moeder, die zij begeleiding bieden, momenteel naar school gaat (CM1.13, CM5.6, CM6.5, CM8.6, CM11.6). Twee daarvan geven aan dat het hebben van een stageplek helpend zou zijn. Eén maatje geeft aan dat het volgen van een opleiding de jongere zou helpen om als kok aan de slag te gaan in een restaurant (CM12.13).

Verblijfsvergunning

Het hebben van een verblijfsvergunning is volgens zes coaches en maatjes een belangrijke factor om dromen te realiseren (CM3.8, CM5.10, CM6.2, CM7.9, CM10.16, CM11.10). Wanneer de jongeren en jonge moeders in bezit zijn van een verblijfsvergunning is er ook meer motivatie om dingen te aan te pakken. Sarah (coach, 38 jaar) zegt: 'Je merkt ook als er wat meer ruimte komt met betrekking tot de procedure en als ze wel zouden mogen blijven, dan is er ook meer om dingen aan te pakken en meer motivatie' (CM5.10, 2015). Het hebben van een verblijfsvergunning geeft hoop, mogelijkheden voor studie, werk en de mogelijkheid om te integreren in de Nederlandse samenleving (CM3.8, CM7.9, CM10.16, CM11.10).

Open dagen en werkplekken bezoeken

Er zijn tijdens het traject verschillende werkplekken en open dagen bezocht (CM1.2, CM2.1, CM5.1, CM6.1, CM9.2, CM12.1). Drie coaches geven aan dat het bezoeken van werkplekken en open dagen ervoor gezorgd heeft dat jongeren en jonge moeders inzicht hebben gekregen in de weg die gegaan moet worden om de toekomstdroom te bereiken (CM5.1, CM6.1, CM9.2). In één geval is de droom van een jonge moeder om hotelmedewerker te worden tijdens het traject plotseling veranderd in het beroep tot bejaardenverzorgster (CM6.1). Volgens twee andere coaches en maatjes werden jongeren en jonge moeders gemotiveerd door werkplekken te bezoeken (CM1.2, CM2.1).

Initiatief tonen

Een groot deel van de coaches en maatjes geeft aan dat de zelfredzaamheid van de jongeren en jonge moeders gegroeid is tijdens het traject (CM3.11, CM8.2, CM9.13, CM12.9, CM13.7). Dit uit zich

voornamelijk in initiatief nemen (CM9.13, CM13.7). Sanne (maatje, 23 jaar) vertelt hier het volgende over:

Ze is heel erg gegroeid. Je ziet ook aan haar dat ze veel vrolijker is en dat werkt heel goed door op haar dochter. Ze ziet er ook gezonder uit. Je kan het echt zien dat het goed met haar gaat. Ze straalt, ze heeft meer energie, ze praat wat meer uit zichzelf dan dat je het uit haar moet trekken. Eerst was ze heel erg terughoudend en in haar schulp gekropen. Steeds meer komt ze er uit en gaat ze dingen zelf vragen hoe het zit. En als ze het niet weet dat gaat ze het opzoeken of ze vraagt het aan iemand anders die het wel weet. Dus, beetje bij beetje komt ze steeds meer op haar eigen benen te staan. Ze weet waar ze heen moet en weet ze het niet, dan snapt ze dat ze op internet kan opzoeken waar ze eventueel heen kan of wat iets betekent (CM8.2, 2015).

Een coach geeft aan dat relaties worden aangegaan en onderhouden (CM3.11). Twee maatjes geven aan dat ze gebeld worden door de jongere of jonge moeder, terwijl dit in het begin van het traject van hun kant moest komen (CM2.19, CM9.13).

Kind

Eén van de coaches heeft aangegeven dat het hebben van een kind een bevorderende factor is in het leven van de jonge moeder. Jasper (coach, 58 jaar) zegt hierover: 'Moederschap speelt daar denk ik ook wel een belangrijke rol in. Zo van, als ik het niet voor mijzelf doe, doe ik het wel voor mijn kind. Iets maken van mijn leven' (CM3.12, 2015).

Cultuur en taal

Volgens een coach heeft de cultuur en het islamitisch geloof invloed op hoe de jonge moeder leeft. Hannah (coach, 38 jaar):

[naam jonge moeder] is ook moslim, is ook heel gelovig. Soms heeft haar cultuur invloed op hoe zij leeft. Ik wilde met haar over haar verdriet hebben, ik wilde haar steunen, maar zij had geen behoefte aan, om haar verdriet te delen want zij had zoiets van: 'Allah, geeft en Allah krijgt. Dat is mijn lot dus ik moet daar maar mee leren leven' (CM4.7).

Ook het spreken van de taal, die in het land van herkomst wordt gesproken, zou helpend zijn om beter in te kunnen schatten waarmee de coach haar zou kunnen helpen (CM4.13).

5.2.2 Belemmerende omstandigheden

Nederlandse taal

Tijdens de interviews hebben we gevraagd wat belemmeringen zijn voor de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief. Tien coaches en maatjes hebben aangegeven dat de Nederlandse taal de grootste belemmering is (CM2.3, CM3.9, CM4.2, CM5.7, CM6.4, CM7.1, CM8.1, CM9.11, CM10.10, CM12.2). Zeven coaches en maatjes geven aan dat het leren spreken, lezen en schrijven van de Nederlandse taal bevorderend zou zijn, om de ander te begrijpen en te kunnen communiceren (CM2.3, CM3.9, CM4.2, CM7.1, CM9.11, CM10.10, CM12.2). Celina (coach, 24 jaar) zegt hierover: 'Beter begrip van de Nederlandse taal, als je het goed begrijpt, kan je ook beter stappen zetten dan als je het eigenlijk niet goed begrijpt' (CM6.4, 2015).

Verblijfsvergunning (-)

Negen coaches en maatjes geven aan dat het niet hebben van een verblijfsvergunning voor blokkades zorgt in het bereiken van de toekomstdroom (CM9.7, CM2.5, CM8.7). Eén van de blokkades die vier coaches en maatjes benoemen zijn het niet mogen werken en het meelopen bij bedrijven (CM1.11, CM7.7, CM10.7, CM12.4).

Een andere blokkade is dat als een jongere achttien jaar wordt, hij of zij niet zomaar een vervolgopleiding kan starten. Iris (maatje, 22 jaar):

Ze heeft natuurlijk geen status nu. De grootste belemmering is dat ze dit jaar 18 wordt en dat ze niet meer naar school kan. Ik denk dat haar zelfredzaamheid dan gewoon naar achteren gaat, omdat ze dan thuis gaat zitten. Als zij thuis gaat zitten dan ontwikkel je jezelf niet meer. [naam jongere] zie ik niet, als zij niet meer naar school kan, thuiszitten op de bank, maar zie ik haar gerust naar de bieb gaan of andere dingen, maar het is toch anders, want ze heeft dan niet dat netwerk meer (CM11.11, 2015).

Eén coach geeft aan niet veel kans te zien op een verblijfsvergunning bij de jonge moeder (CM4.9).

Houding

Volgens tien coaches en maatjes is de houding van jongere en jonge moeders een belemmering voor het zelfredzaam worden en de toekomstdroom (CM1.18, CM2.2, CM4.11/4.12, CM5.2, CM6.6, CM7.2/7.5, CM9.12, CM10.11, CM12.8, CM13.3). De jongeren en jonge moeders moeten veel aangemoedigd en gestimuleerd worden (CM4.12, CM5.2). Een passieve, afhankelijke houding zorgde ervoor dat het traject werd vertraagd (CM2.2, CM4.11 CM6.6, CM13.3). Daarnaast worden gesloten, verlegen en bescheiden karaktereigenschappen benoemd (CM1.18, CM10.11). Soms worden afspraken op het laatste moment afgezegd en komt de jongere te laat (CM12.8). Een coach heeft aangegeven de verantwoordelijkheid tot het nemen van stappen bij de jongere te laten (CM7.2, CM7.5). Een maatje gaat de komende tijd samen met de jonge moeder werken aan de houding om creatiever te gaan denken (CM9.12).

Verblijf AZC

Vier coaches en maatjes vinden dat de woonomstandigheden binnen het AZC niet stimulerend zijn voor de ontwikkeling van de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief (CM3.4, CM4.10, CM8.12, CM13.9). Jasper (coach, 58 jaar): 'Er zijn heel veel regelingen, die zijn er echt erop gericht: 'Jullie verblijven hier'. Van daaruit worden ze helemaal niet gestimuleerd om bezig te zijn, met hun groei en ontwikkeling' (CM3.3, 2015). Andere belemmeringen voor ontwikkeling die genoemd worden zijn: het gebrek aan computervaardigheden, niet kunnen fietsen (CM2.11), het moeten betalen van eigen reiskosten (met vaak weinig leefgeld) en geen plek om rustig te kunnen werken (13.9). Jos (maatje, 21 jaar): 'We moesten naar een kringloopwinkel. Hij wou kokspullen halen. Er is gewoon veels te weinig in het AZC, waardoor die zichzelf kan ontwikkelen' (CM12.3, 2015). Daarnaast benoemd een coach ook het stempelen, wat precies midden op de dag valt (CM3.3).

Kind (-)

De coaches en maatjes van de jonge moeders geven aan dat het hebben van een kind belemmerend is voor het bereiken van de toekomstdroom (CM2.10, CM3.3, CM6.3, CM9.8).

Jasper (coach, 58 jaar) zegt:

Het hebben van een kind dat is heel erg belemmerend, dan heb je je handen niet echt vrij. Als [naam jonge moeder] al ergens vrijwilligerswerk zou kunnen doen of stage, dan is opvang nog steeds een enorm item. En zij hebben natuurlijk geen familie of gezinnen hier (CM3.3, 2015).

Janneke (coach, 41 jaar) vertelt: 'Zolang zij geen oppas heeft kan zij alleen dingen doen, die je met kinderen kan doen en dat is gewoon beperkt' (CM2.10, 2015). Ook bij een beroep in het hotelwezen (CM6.3) en coschappen is het 'hartstikke zwaar voor iemand zonder kind en laat staan voor iemand met kind' (CM9.8, 2015).

Geld

Het bekostigen van een opleiding is volgens twee coaches en maatjes een belemmering (CM8.11, CM9.9). Een reden hiervoor benoemt Iris (maatje, 22 jaar): 'Zelf je eigen geld kunnen verdienen. Dat

ze het natuurlijk kunnen verdienen is natuurlijk een groot begrip voor asielzoekers, want ze mogen dat nog niet' (CM11.8, 2015). Een coach geeft aan dat geld een belangrijke factor is om iets te kunnen bereiken. De jonge moeder die zij begeleidt heeft zicht op een verblijfsvergunning, waardoor dit gemakkelijker zal worden, omdat ze dan een uitkering zal ontvangen (CM11.8).

Netwerk en cultuur

Twee coaches en maatjes benoemen dat er vanuit de cultuur soms bepaalde verwachtingen zijn. Bijvoorbeeld dat de jongere zich moet beperken tot het kleine bestaande netwerk (CM5.8/CM5.9). Daarnaast wordt benoemd dat er ook regelmatig vanuit de vriend en het gezin van de jongere een appel op haar gedaan wordt (CM1.12), waardoor de ruimte om te ontwikkelen beperkt kan worden.

5.2.3 Belemmerende psychische factoren

Onzekerheid

Zeven coaches en maatjes benoemen dat onzekerheid samenhangt met het traumatisch verleden en/of de asielprocedure (CM3.5, CM5.4, CM6.8, CM7.4, CM9.6, CM10.16, CM11.4). Er wordt aangegeven dat een jonge moeder het moeilijk vindt om over het verleden na te denken (CM3.5). Door vier coaches en maatjes wordt benoemd dat de onzekerheid vooral merkbaar is, doordat de jongeren en jonge moeders niet weten waar ze aan toe zijn (CM3.5, CM7.4, CM9.6, CM10.16). Door twee coaches en maatjes wordt benoemd dat het doen van een opleiding voor onzekerheid zorgt (CM5.4, CM11.4). Iris (maatje, 22 jaar):

[naam jongere] is natuurlijk nog 17, dus ze gaat nog naar school. Ze is heel erg bang, als ze 18 is, dat ze niet meer naar school kan. Daar wil ze eigenlijk liever ook niet over nadenken, maar ze weet ook wel weer dat ze erover moet nadenken. Er ligt teveel druk op voor haar' (CM11.4, 2015).

Eén coach noemt dat de afspraken met het IND voor onzekerheid zorgt (CM6.8).

Emoties

Vijf coaches en maatjes geven aan dat het (niet kunnen) managen van emoties een belemmerende factor is voor de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief (CM2.7, CM4.6, CM8.5, CM10.5, CM11.4).

Janneke (coach, 41 jaar) zegt:

Het managen van je emoties, van je mentale en emotionele status, daar hebben ze gewoon geen kaas van gegeten ook. In de situatie waarin zij zitten, hebben ze dat zo hard nodig. De verwerking van wat er in het verleden gebeurd is. En de frustratie en de wanhoop en de apathie. Je gaat door allerlei emoties heen. Daar heeft ze de tools niet voor (CM2.7, 2015).

Emoties die verder benoemd worden zijn: moeheid, uitputting, verdriet (CM4.6), angst (CM8.5), teleurstelling (CM10.5) en bang zijn (CM11.4). Vijf coaches en maatjes benoemen dat het (niet) verwerken van het verleden de reden is voor het uiten van deze emoties (CM2.7, CM4.6, CM8.5, CM10.5, CM11.4).

Psychische problemen

Vier coaches en maatjes benoemen dat het verwerken van het traumatisch verleden voor psychische problemen zorgt (CM1.9, CM2.4, CM10.6, CM12.7). Eén coach benoemt dat de jonge moeder onder behandeling is voor psychische problemen (CM2.4). Twee maatjes geven aan dat de verwerking van het traumatisch verleden zorgt voor stress en slecht slapen (CM1.9), chaos in het hoofd (CM10.6) of depressie (CM12.7).

Gezondheid

Eén coach geeft aan dat het traumatisch verleden ook invloed heeft op de gezondheid van de jongere en jonge moeder (CM4.3). Hannah (coach, 38 jaar) zegt:

Ze heeft problemen met haar gezondheid. En dat heeft het traject een beetje vertraagd.

Wat haar gezondheid betreft, ze weigert om nog een keer naar het ziekenhuis te gaan. Ze is een keer door een arts heel bot behandeld en daardoor is ze heel erg kwetsbaar geworden.

Ze zegt 'ik word gediscrimineerd door mijn huidskleur' (CM4.3, 2015).

5.2.4 Antwoord: Hoe beoordelen de coaches en maatjes de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van de jongeren en jonge moeders?

De beoordeling van de coaches en maatjes met betrekking tot de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van de jongeren en jonge moeders is per individu verschillend. Toch zijn er wel een aantal bevorderende factoren, belemmerende omstandigheden en belemmerende psychische factoren te noemen die bij meerdere jongeren of jonge moeders te zien zijn.

Bevorderende factoren voor de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief zijn: het vertrouwen van jongeren en jonge moeders op eigen capaciteiten, de ondersteuning die zij nodig hebben van het netwerk, het vooruitzicht op of het hebben van een opleiding of stageplek. Het hebben van een verblijfsvergunning is volgens coaches en maatjes belangrijk om dromen te realiseren. Het bezoeken van open dagen en werkplekken heeft eraan bijgedragen dat jongeren en jonge moeders meer zicht hebben gekregen op hun toekomstdroom. Coaches en maatjes geven aan dat jongeren en jonge moeders door initiatief tonen laten zien dat hun zelfredzaamheid groeit. Het hebben van een kind draagt bij aan het toekomstperspectief van de jonge moeders, omdat ze hun kind graag een goede toekomst willen bieden.

Het begrijpen van de cultuur en taal van de jongere of jonge moeder zou helpend zijn om nog sneller te groeien in de zelfredzaamheid en sneller zicht te krijgen op het toekomstperspectief.

Coaches en maatjes benoemen ook een aantal belemmerende omstandigheden die nadelig zijn voor de ontwikkeling van de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief. Coaches en maatjes benoemen het niet of nauwelijks beheersen van de Nederlandse taal (spreken, schrijven, verstaan). Dat zorgt ervoor dat de jongeren en jonge moeders minder snel stappen durven te zetten. Het niet hebben van een verblijfsvergunning zorgt voor een blokkade. Daarbij zorgt de houding van een aantal jongeren en jonge moeders ervoor dat zij geen verantwoordelijkheid nemen in het zelfstandig stappen zetten. De leefomstandigheden in het AZC en de regelingen die daarmee samenhangen zijn niet stimulerend voor de jongeren en jonge moeders. Coaches en maatjes benoemen dat het hebben van kinderen en de geldkwestie beperkingen met zich meebrengen. Verwachtingen vanuit de cultuur spelen daarin ook mee, waardoor de ruimte tot ontwikkeling beperkt kan zijn.

Naast de belemmerende factoren zijn er ook de belemmerende psychische factoren, waarbij onzekerheid, emoties, psychische problemen en de gezondheid een rol spelen.

Om de vraag te kunnen beantwoorden of het effect van het traject blijvend zal zijn, hebben we aan de coaches en maatjes gevraagd hoe zij het traject OIET op de lange termijn inschatten.

5.3 Hoe schatten de coaches en maatjes het effect van het empowermenttraject 'Ondernemen in je Eigen Toekomst' op de lange termijn in?

In deze paragraaf zullen we beschrijven hoe de coaches en maatjes het effect van het empowermenttraject OIET op de lange termijn inschatten. Coaches en maatjes benoemen kansen, maar ook kansen op terugval. Daarnaast benoemen coaches en maatjes ondersteunend contact, wederzijds investeren in contact en risico verwatering contact.

5.3.1 Lange termijn beïnvloeding

Kansen (+)

Aan de coaches en maatjes hebben we gevraagd hoe zij het empowermenttraject OIET op de lange termijn inschatten. Tien coaches en maatjes schatten de kansen positief in (CM1.10, CM2.8, CM5.5, CM6.10, CM7.3, CM8.9, CM9.10, CM12.12, CM13.5).

Mirthe (maatje, 22 jaar):

Ik denk vooral dat de inspiratiebron NDC een hele grote betekenis heeft voor de jongeren en ook voor [naam jonge moeder]. Dat het heel inspirerend is en dat je ook positief blijft denken. Ik verwacht wel dat zij door dit project en alles wat daar omheen gedaan wordt een gelukkigere toekomst gaat krijgen. Dat ze gewoon sterker in haar schoenen staat en dat het goed gaat komen met haar. Ik denk dat het vooral op de persoonlijkheid, de ontwikkeling is gegroeid en dat neemt niemand van je af. Dat werkt je hele leven door, omdat je een soort van basis versterkt, je persoonlijke basis wordt uitgebouwd en dat is gewoon het allerbelangrijkste (CM9.10, 2015).

Drie coaches en maatjes benoemen dat het zicht op een (vervolg)opleiding of het zicht op werk kansen biedt (CM1.10, CM6.10, CM11.5). Drie coaches en maatjes hebben genoemd dat een verblijfsvergunning wel een voorwaarde is om de droom te bereiken (CM1.10, CM 11.5, CM12.12). Het traject heeft voor motivatie en het geloven in jezelf gezorgd (CM13.5). Twee coaches geven aan dat hard werken ervoor kan zorgen dat dromen bereikt worden (CM2.8, CM5.5).

Ondersteunend contact (bepaalde tijd)

Tien coaches en maatjes geven aan voor onbepaalde, maar ook voor bepaalde tijd contact te houden met hun jongere of jonge moeder. Twee coaches hebben doelen gesteld, die zij samen met de jongere of jonge moeder willen bereiken, voordat zij het contact zullen stoppen (CM1.19, CM6.14, CM7.6). Drie coaches geven aan de komende periode één keer in de twee weken persoonlijk af te spreken (CM4.4, CM10.12, CM11.12), waarvan er één maatje aangeeft tot december contact te willen houden in verband met haar stage (CM10.12). Andere vormen van persoonlijk contact die genoemd worden zijn Whatsapp en Facebook (CM11.12, CM13.11). Jasper (coach, 58 jaar) benoemt één keer per week af te willen blijven spreken met de jonge moeder: 'Ik denk belangrijk dat het contact wat ik met haar heb en haar maatje, dat we dat voortzetten. Dat is toch een beetje een soort, dat je iets van familie hebt' (CM3.10). Eén coach en twee maatjes geven aan contact te houden tot juni (CM4.4, CM8.8, CM12.16). De reden hiervoor is dat de stageperiode van de meeste maatjes in juni afloopt.

Verwachtingen kans op terugval

Zeven coaches en maatjes geven aan dat zij verwachten dat er een kans op terugval is (CM1.14, CM2.9, CM3.13, CM4.8, CM8.10, CM10.9/CM10.13, CM12.11). Drie coaches en maatjes geven aan dat de jongeren en jonge moeders mogelijk zullen terugvallen, doordat ze zelf initiatief moeten tonen in bijvoorbeeld het hulp vragen aan anderen en zelf mogelijkheden ontdekken (CM2.9, CM8.10, CM12.11). Jos (maatje, 21 jaar): 'Zolang er geen mensen om hem heen blijven, dan is die motivatie denk ik snel weg' (CM12.11). Twee coaches en maatjes (CM4.8, CM10.13) geven aan dat er niet veel kans is op een verblijfsvergunning en dat er een gevoel van 'ik heb niks gedaan en niks veranderd' (CM10.13) ontstaat. Eén coach benoemt dat wanneer de trainingen wegvallen, de kans op terugval aanwezig is (CM3.13).

Verwachting wederzijds investeren contact en risico verwatering

Vier coaches en maatjes benoemen dat ze het contact intensief vonden (CM2.12, CM5.17, CM9.18, CM12.15). Twee coaches en maatjes geven aan dat ze in de toekomst een andere vorm van contact gaan aannemen, waarbij het minder tijd gaat vragen van de coach (CM2.12) en minder

verantwoordelijkheid (CM9.18). Twee coaches en maatjes geven aan dat wanneer zij geen contact zouden houden, het contact minder zou worden. Jos (maatje, 21 jaar):

Kijk, coaches en maatjes dat gaat natuurlijk na een tijdje ook verwateren, want je blijft niet, ik denk de meesten niet. Die blijven nu natuurlijk nog wel een tijdje doorgaan, maar na een tijdje wordt het gewoon minder. Dus je hebt denk ik wel mensen nodig die bijvoorbeeld bij een bedrijf, wat hij leuk vindt, dat hij daar gewoon veel in contact mee kan blijven (CM12.15, 2015).

5.3.2 Antwoord: Hoe schatten de coaches en maatjes het effect van het empowermenttraject 'Ondernemen in je Eigen Toekomst' op lange termijn in?

Het merendeel van de coaches en maatjes schat het effect van het empowermenttraject op lange termijn positief in. De verwachting rondom de kansen voor het toekomstperspectief van de jongeren en jonge moeders is groot. De ondersteuning die New Dutch Connections daarbij geboden heeft zorgt ervoor dat dromen bereikt kunnen worden. Een groot deel van de coaches en maatjes zal de komende periode contact blijven houden met de jongere of jonge moeder. De helft van de coaches en maatjes geeft daarbij wel aan dat het risico op terugval zeker aanwezig is wanneer hulpbronnen (New Dutch Connections, maatjes, coaches of ander opgebouwd netwerk) wegvallen of wanneer er niet veel kans op een verblijfsvergunning is.

5.4 Samenvatting en deelconclusie

Het is ons opgevallen dat coaches en maatjes verschillende bevorderende factoren benoemen die kunnen worden ingezet om de zelfredzaamheid te stimuleren en om het zicht op het toekomstperspectief te vergroten. Volgens de coaches en maatjes is het hebben van een verblijfsvergunning een voorwaarde om de toekomstdroom te realiseren.

Het bezoeken van werkplekken en open dagen heeft bijgedragen aan het meer zicht krijgen op de toekomstdroom. Eén coach geeft aan dat het hebben van een kind motiverend is, omdat de jonge moeder haar kind een goede toekomst wil bieden.

Naast de bevorderende factoren zijn er aan de andere kant ook de belemmerende factoren, die opgesplitst zijn in : belemmerende omstandigheden en belemmerende psychische factoren.

Deze twee lijken op elkaar, maar toch verschillen deze factoren van elkaar.

Bij belemmerende omstandigheden gaat het meer over praktische zaken. Coaches en maatjes benoemen opnieuw het ontbreken van een verblijfsvergunning. Daarnaast ook het onvoldoende beheersen van de Nederlandse taal, het regelen van oppas voor de kinderen en het bekostigen van een opleiding. Coaches en maatjes geven aan dat de omstandigheden in het AZC en het afwachten van het wel of niet verkrijgen van een verblijfsvergunning niet bijdragen de ontwikkeling van de zelfredzaamheid. Deze belemmerende omstandigheden stimuleren ook niet om na te denken over de toekomstdroom.

De belemmerende psychische factoren zijn meer gericht op de emoties, de onzekerheid en de (psychische) gezondheid. Coaches en maatjes benoemen dat het managen van emoties belangrijk is en dat hier in het traject ruimte voor gemaakt moet worden, zodat er weer openingen komen om verdere stappen naar de toekomst te zetten.

De beïnvloeding van het empowermenttraject wordt op langer termijn positief ingeschat door de coaches en maatjes. Er worden kansen gezien, maar ook het risico op terugval na beëindiging van het traject. Hoewel de kansen overheersen, ligt de nadruk volgens coaches en maatjes op het behouden van een netwerk, wat als voorwaarde wordt gezien om de beïnvloeding van het traject blijvend te laten zijn. Het risico bestaat namelijk dat de jongeren en jonge moeders weer in het oude patroon terecht zullen komen.

Hoofdstuk 6. Wat betekenen de resultaten van ons onderzoek voor de uitvoering van het empowermenttraject ‘Ondernemen in je Eigen Toekomst’?

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk beschrijven we hoe de resultaten van ons onderzoek vanuit deelvraag één (hoofdstuk 2), deelvraag twee (hoofdstuk 4) en deelvraag drie (hoofdstuk 5) betrekking hebben tot het empowermenttraject Ondernemen in je Eigen Toekomst (OIET) en de literatuur.

We zullen verbanden leggen tussen de interviews van de jongeren en jonge moeders en het literatuuronderzoek (6.2). Vervolgens zullen we beschrijven hoe de interviews met de coaches en maatjes en literatuur met elkaar samenhangen (6.3). In hoofdstuk 5 hebben we aangegeven dat er vanuit de interviews met de coaches en maatjes ook opmerkingen zijn gemaakt over de inhoud van het traject. Deze gegevens zijn van belang voor de uitvoering van het traject, waardoor we de resultaten hiervan willen weergeven in dit hoofdstuk. Deze zullen we beschrijven in paragraaf 6.4. Daarna zullen wij de voorgaande paragrafen samenvatten en met elkaar vergelijken (6.5). Aan het einde van het hoofdstuk willen we antwoord geven op de deelvraag: *‘Wat betekenen de resultaten van ons onderzoek voor de uitvoering van het empowermenttraject ‘Ondernemen in je Eigen Toekomst’?’*.

6.2 Interviews jongeren en jonge moeders en empowermenttraject

In deze paragraaf zullen we beschrijven wat de uitkomsten van de interviews met de jongeren en jonge moeders betekenen voor de uitvoering van het empowermenttraject ‘Ondernemen in je Eigen Toekomst’. Daarbij zullen we een koppeling maken met de literatuur zoals beschreven in hoofdstuk twee.

Inhoud traject OIET

In de interviews waren de jongeren en jonge moeders over het algemeen positief over de groepstrainingen, opdrachten en de groep. De jongeren en jonge moeders gaven aan erg blij te zijn met hulp van hun coach, maatje en New Dutch Connections (NDC).

Zoals genoemd in het literatuuronderzoek zijn de elementen eigenaarschap, eigen kracht, motivatie en contacten van invloed in zelfregieverstevkend werken. In het werken met eigenaarschap is het van belang dat de cliënt op de hoogte is van wat de organisatie en vrijwilliger te bieden heeft, zodat er minder afhankelijkheid ontstaat (Poll, 2012). Het is dus van belang dat de jongeren en jonge moeders aan de start van een traject goed geïnformeerd worden over wat ze kunnen verwachten van het traject en NDC. In de interviews hebben de jongeren en jonge moeders aangegeven dat er aan de start onduidelijkheid was over wat NDC voor ze kon betekenen. Daarnaast was er onduidelijkheid over het einde van het traject bij de jongeren en jonge moeders.

Belemmeringen toekomstperspectief en zelfredzaamheid

In de literatuur beschrijven we omstandigheden die mogelijk invloed hebben op het ontplooiën van de zelfredzaamheid, namelijk: traumatische ervaringen uit het verleden, de asielprocedure, omstandigheden en verblijf in het AZC, sociale en culturele ontworteling en taal-, kennis- en ervaringsgebreken (Van Schayk & Vloeberghs, 2011). In de interviews benoemen de jongeren en jonge moeders het niet hebben van een verblijfsvergunning als grootste belemmering, die alles te maken heeft met de asielprocedure. Daarnaast worden ook de woonomstandigheden in het AZC als belemmering gezien. Eén van de jonge moeders benoemt ‘het niet goed beheersen van de Nederlandse taal’ als belemmering om haar droom te kunnen bereiken. Andere belemmeringen die genoemd worden zijn schoolkosten, kinderopvang, het zien van een onzekere toekomst en het te maken hebben met negatieve gedachten en stress. De jongeren en jonge moeders vertellen actiever te zijn geworden en hebben een andere dagindeling gekregen door deelname aan het traject.

Voorheen ondernamen zij weinig tot geen activiteiten. We zouden kunnen zeggen dat er sprake was van mortificatie, het was moeilijk om in beweging te komen en activiteiten te ondernemen (Van Schayk & Vloeberghs, 2011; ACVZ, 2013).

Persoonlijke verandering en helpende factoren toekomstperspectief en zelfredzaamheid

Tijdens het afnemen van de interviews was er ruimte voor het bespreken van zaken die de jongeren en jonge moeders belemmeren om zich verder te ontwikkelen in zelfredzaamheid en toekomstperspectief. Deze belemmeringen staan genoemd onder het kopje 'Belemmeringen toekomstperspectief en zelfredzaamheid'.

Ondanks dat deze belemmeringen een grote rol spelen, is er tijdens het traject ruimte gekomen om zicht te krijgen op de toekomst en de eerste stappen te zetten. NDC heeft ervoor gezorgd dat jongeren en jonge moeders weer durven te dromen, positiever naar de toekomst kijken en meer zelfvertrouwen hebben gekregen. De helpende factoren zijn een grote rol gaan spelen tijdens het traject. Zo heeft een aantal jongeren en jonge moeders het vooruitzicht op een opleiding gekregen. Eén van de jongeren die tijdens het afnemen van het interview alleen nog uitzicht had op een opleiding, is daar inmiddels mee gestart. Een aantal jongeren en jonge moeders hebben de mogelijkheid gekregen om naar school te gaan of hebben met behulp van hun coach en maatje een stageplek kunnen vinden.

Een deel van de jonge moeders is tijdens het traject bezig geweest met het leren van de Nederlandse taal. Een andere helpende factor voor de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief is de zorg voor een kind waardoor jonge moeders en één jonge vader gemotiveerd zijn om naar de toekomst te kijken en hun levens te veranderen. Zes jongeren en jonge moeders benoemen in de interviews dat ze meer motivatie hebben gekregen door deelname aan het traject. De motivatie, die samenhangt met het zelfredzaam willen zijn, wordt gezien als 'de bereidheid tot acties en het gevoel deze effectief uit te kunnen voeren' (Scholte, 2014, p.5). De jongeren en jonge moeders hebben nu meer motivatie om activiteiten te ondernemen en bezig te zijn met de toekomst. Andere helpende factoren zijn de mogelijkheid om tijdens het traject een (ex-)advocaat te kunnen raadplegen en om bezig te zijn met het maken van een beroepskeuze. Volgens Scheffers (2002) moet de mens zelf (weer) regie voeren over zijn eigen leven, om zo actief te kunnen participeren in de samenleving. De jongeren en jonge moeders hebben meer regie kunnen nemen over hun eigen leven en hebben meer mogelijkheden gekregen om actief deel te participeren in de samenleving.

Zelfredzaamheid en netwerk

We hebben de jongeren en jonge moeders gevraagd hoe ze verder gaan na de beëindiging van het traject. Bijna alle jongeren en jonge moeders hebben aangegeven contact te willen onderhouden met hun coach en maatje. De jongeren en jonge moeders hebben door deelname aan het traject nieuwe mensen leren kennen. Acht jongeren en jonge moeders geven aan de jongeren en jonge positief te denken over het vragen van hulp. Vijf jongeren en jonge moeders geven aan niet om hulp te vragen of vinden het moeilijk om hulp te vragen. In de definitie van zelfredzaamheid die we gebruiken is het ook van belang dat iemand weet hoe hij indien nodig een beroep kan doen op een ander. Om een beroep te kunnen doen op een ander, is het nodig dat de jongeren en jonge moeders een netwerk om zich heen hebben waar ze op terug kunnen vallen. Daarnaast kan een sociaal netwerk beschermen tegen het ontwikkelen van psychische klachten of kan helpen om te herstellen (Pharos, z.d. B.). Na einde van het traject zal blijken hoe de jongeren en jonge moeders verder gaan met het vragen van hulp en het onderhouden van de contacten.

6.3 Interviews coaches en maatjes en empowermenttraject

In deze paragraaf beschrijven we wat de resultaten van ons onderzoek betekenen voor het empowermenttraject OIET. Deelvraag 3 zullen we hierbij koppelen aan de literatuur, waarbij we vervolgens zullen ingaan op wat dit betekent voor de uitvoering van het empowermenttraject OIET.

Bevorderende factoren

Uit de interviews met de coaches en maatjes worden er verschillende bevorderende factoren genoemd die invloed hebben op de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van de jongeren en jonge moeders. Door empowerment kan het gevoel versterkt worden om iets te kunnen, waardoor de asielzoeker zich krachtiger voelt en kan kijken naar mogelijkheden (Lely & Van den Heuvel-Wellens, 2012). Vanuit de interviews geven de coaches en maatjes aan dat de jongeren en jonge moeders hebben geleerd om te vertrouwen op hun eigen capaciteiten, door te geloven in zichzelf (CM2.6). Er is door het traject geleerd dat je van tegenslagen sterker kan worden.

Asielzoekers kunnen door het opbouwen van een nieuw netwerk, ook buiten het AZC, de kans krijgen om nieuw gedrag uit te proberen. Hierdoor leren ze meer mensen kennen, waar ze op terug kunnen vallen (Schayk & Vloeberghs, 2011). De ondersteuning vanuit het netwerk is nodig, zodat de jongeren en jonge moeders een duwtje in de rug krijgen. Wanneer asielzoekers volwaardig kunnen participeren, betekent dit dat zij vanuit zichzelf initiatief tonen. Het is wel van belang dat er van tevoren bedacht wordt hoe de dagbesteding eruit komt te zien, omdat er anders een risico bestaat dat dit tot mortificatie leidt (Van Schayk & Vloeberghs, 2011). Zo blijkt uit de interviews met de coaches en maatjes dat het initiatief tonen vanuit de jongeren en jonge moeders is gegroeid door deelname aan het traject van New Dutch Connections. Daarbij worden de jongeren en jonge moeders gestimuleerd om meer zelfredzaam te zijn, door het bezoeken van open dagen, werkplekken en door het vooruitzicht en/of het hebben van een opleiding of stageplek, waardoor ze meer inzicht krijgen in hun toekomstperspectief. Pharos zegt hierover: 'Er wordt een identiteit vormgegeven, die meer is dan alleen een asielzoeker' (Pharos, z.d. A.).

Belemmerende omstandigheden

De coaches en maatjes hebben aangegeven dat het niet beheersen van de Nederlandse taal de grootste belemmering is voor het ontwikkelen van de zelfredzaamheid en het zicht op het toekomstperspectief. De verblijfsvergunning is daarmee een andere belemmerende factor die genoemd wordt door de coaches en maatjes. In de literatuur wordt hierover gezegd dat het onvoldoende spreken van de Nederlandse taal een belemmering is. Het spreken van de Nederlandse taal is een voorwaarde om vrijwilligerswerk te mogen doen. Voor het volgen van een opleiding (waaronder een inburgeringscursus) wordt niet voorzien, voordat er een verblijfsvergunning is toegewezen (Bijl et al, 2013).

Een andere belemmerende factor, die genoemd wordt door de coaches en maatjes, is de houding van jongere en jonge moeders. De coaches en maatjes geven aan dat de jongeren en jonge moeders veel aangemoedigd en gestimuleerd moeten worden. Eigenschappen die genoemd worden zijn een passieve, afhankelijke, verlegen en gesloten houding. Afspraken worden op het laatste moment afgezegd. Vanuit de literatuur lijkt dit samen te hangen met het begrip 'mortificatie', waarbij de jongere of jonge moeder de eigenheid en de drang om iets aan de omgeving te veranderen verliest. Uiteindelijk slaat dit om in het gevoel van zich lusteloos, besluiteloos en initiatiefloos voelen (Van Schayk & Vloeberghs, 2011).

Zes coaches en maatjes benoemen dat het verblijf in het AZC een belemmerende factor is voor de ontwikkeling tot zelfredzaamheid en het bereiken van de toekomstdroom. De woonomstandigheden worden als slecht beoordeeld. Vanuit het AZC wordt niet gestimuleerd om bezig te zijn met groei en ontwikkeling. Voorbeelden van belemmerende factoren voor de ontwikkeling die benoemd worden zijn: het gebrek aan computervaardigheden, het niet kunnen fietsen, het moeten betalen van eigen

reiskosten (met vaak weinig leefgeld) en geen plek om rustig te kunnen werken. Daarnaast benoemt een coach ook het stempelen, wat precies midden op de dag valt. Deze belemmeringen komen grotendeels overeen met wat we in de literatuur beschreven hebben. Op een gezinslocatie worden minder activiteiten aangeboden, waarbij de begeleiding die gegeven wordt, gericht is op de terugkeer naar het land van herkomst. Doordat de asielzoekers minder gaan en kunnen ondernemen, draagt dit niet bij aan het actief meewerken aan het terugkeerproces naar het land van herkomst (ACVZ, 2013).

Meer dan de helft van de coaches en maatjes, die een jonge moeder begeleidt, geeft aan dat het hebben van een kind of meerdere kinderen belemmerend is voor het bereiken van de toekomstdroom. Vanuit de literatuur blijkt dat de bewegingsvrijheid van gezinnen ook nog eens beperkt is tot de grenzen van de gemeente, waar de gezinslocatie is gevestigd (Vreemdelingenwet 2000, art. 56, lid 1).

Coaches en maatjes noemen verder nog belemmerende factoren als: het bekostigen van een opleiding, de verwachtingen vanuit het netwerk en de cultuur. Verder staat er beschreven dat de aanwezigheid of juist de afwezigheid van factoren als tijd, geld en sociale steun als beschermende factor kunnen worden gezien, maar ook als risicofactor voor het copingproces (Lely & Van den Heuvel-Wellens, 2002). De asielzoekers in AZC Amersfoort hebben niet de mogelijkheid om op een legale manier hun eigen geld te verdienen. Vanuit literatuuronderzoek blijkt dat particulieren of werkgevers, die asielzoekers zonder verblijfsvergunning betaald laten werken, hiervoor een boete kunnen krijgen (Stichting ROS, 2012). Het zelf bekostigen van een opleiding is met weinig leefgeld moeilijk voor jongeren en jonge moeders.

Belemmerende psychische factoren

De belemmerende psychische factoren die genoemd zijn door de coaches en maatjes zijn gericht op onzekerheid, emoties, psychische problemen en de gezondheid. Vanuit de literatuur was ons bekend dat de ervaringen van iedere asielzoeker weer anders zijn. Onzekerheid, angst, lichamelijke en psychische problemen werden hier genoemd als kenmerken van het verwerken van het traumatisch verleden. Ook is onzekerheid bij asielzoekers terug te zien in het verloop van de asielprocedure (Van Schayk & Vloeberghs, 2011).

Vanuit de interviews met de coaches en maatjes worden soortgelijke resultaten weergegeven. Er wordt benoemd dat de onzekerheid vooral merkbaar is, doordat er onzekerheid is rondom de asielprocedure. Coaches en maatjes geven aan dat het managen van emoties een grote belemmerende factor is. Dit heeft te maken met het niet verwerken van het verleden, waardoor het moeilijk is om de jongeren en jonge moeders te activeren. Het verwerken van het verleden uit zich volgens de coaches en maatjes in psychische problemen en nadelige gevolgen voor de gezondheid, zoals slecht slapen, chaos in het hoofd of depressie. In de literatuur hebben we beschreven dat New Dutch Connections jongeren wil leren om niet veroordeeld te zijn tot de rol van asielzoeker, als slachtoffer van het verleden en de huidige omstandigheden. Met het empowermenttraject OIET wil New Dutch Connections juist stimuleren hoe de jongeren en jonge moeders zelfstandig hun leven op kunnen bouwen (Stuurman, Richards & Vroon, z.d.). Ook wordt beweging als één van de meest effectieve preventiemaatregelen genoemd, wat ervoor zorgt dat fysieke stressklachten en depressieve gevoelens worden verminderd (Van Schayk & Vloeberghs, 2011).

Lange termijn beïnvloeding

Het grootste deel van de coaches en maatjes schatten de kansen met betrekking tot de beïnvloeding van het traject positief in. Coaches en maatjes geven aan dat het traject bijgedragen heeft aan de ondersteuning en activering om zicht te krijgen op een (vervolg)opleiding, op werk of een andere droom. Het traject van New Dutch Connections heeft ervoor gezorgd dat de jongeren en jonge moeders weer in zichzelf kunnen geloven.

Tien coaches en maatjes hebben aangegeven voor (on)bepaalde tijd contact te houden met de jongere of jonge moeder. Vanuit de literatuur wordt gezegd dat het doen van vrijwilligerswerk positieve invloed heeft op de balans in het dag- en nachtritme, het opbouwen van nieuwe contacten en afleiding van de omstandigheden en het verblijf in het AZC. Zo krijgt de asielzoeker een identiteit (Pharos, z.d. A.).

Zeven coaches en maatjes benoemen dat de jongeren en jonge moeders mogelijk zullen terugvallen, wanneer ze zelf initiatief moeten tonen en hulp moeten vragen aan anderen. Verder wordt genoemd dat het sociaal netwerk nodig blijft om op terug te kunnen vallen, omdat anders de motivatie snel zal verdwijnen. In de literatuur wordt gezegd dat asielzoekers het netwerk soms niet uit (willen) breiden. Het sociaal netwerk is wel essentieel voor het psychosociaal welbevinden van asielzoekers (Van Schayk en Vloeberghs, 2011). NDC probeert door middel van coaches en maatjes het netwerk van jongeren en jonge moeders te verbreden. Toch bestaat volgens de coaches en maatjes het risico op terugval, wanneer het sociaal netwerk wegvalt en wanneer de wekelijkse groepstrainingen wegvallen.

Coaches en maatjes geven aan dat ze de periode na het traject wederzijdse investering in het contact verwachten, zodat het minder tijd en verantwoordelijkheid van hen gaat vragen. Ook geven twee coaches en maatjes aan dat zij geen contact houden, wanneer het contact vanuit de jongere of jonge moeder minder wordt. Hoewel de jongeren en jonge moeders de coaches en maatjes persoonlijk hebben leren kennen, is de vraag of de zelfredzaamheid rondom de verwachting van wederzijds investeren voldoende is.

Vanuit de literatuur wordt geschreven dat er in Nederland van asielzoekers verwacht wordt dat je voor jezelf kan opkomen, terwijl ze in het land van herkomst hebben geleerd om zich aan te passen aan de groepsnormen en wensen van anderen (Kramer & Cense, 2004). Dit vraagt van de jongeren en jonge moeders om een gedragsverandering.

6.4 Opmerkingen coaches en maatjes inhoud traject OIET

Zoals we eerder hebben aangegeven zijn er tijdens de interviews met coaches en maatjes ook opmerkingen gemaakt over de inhoud van het traject. In bijlage K staat de beschrijving van deze overige fragmenten weergegeven. In deze paragraaf geven we een korte samenvatting.

Acht coaches en maatjes geven aan dat de duur van het traject te kort is. Over de inhoud van de wekelijkse trainingen noemen de coaches en maatjes: teveel herhaling, te weinig aandacht voor pijn verdriet en frustratie, te weinig aandacht voor studie, betere opbouw en structuur in de trainingen. De communicatie en afstemming onderling had zijn beperkingen, wat regelmatig voor onduidelijkheid zorgde. De opdrachten vanuit de groepstrainingen zijn vaak te ingewikkeld. Het zou goed zijn om deze opdrachten meer specifiek te maken op de toekomstdroom van de jongere of jonge moeder. Ontspannende activiteiten buiten het AZC kunnen ervoor zorgen dat de groepsdynamiek binnen de groep versterkt kan worden. Dit zijn mogelijke verbeterpunten voor de uitvoering van het empowermenttraject.

Vijf coaches en maatjes geven aan dat de duur van het traject voor hen voldoende was om de doelen van de jongere of jonge moeder te bereiken. De positieve punten vanuit de trainingen waren: bijdrage aan ontwikkeling, openheid, bereidwilligheid, activerend en positieve invloed op de groepsdynamiek. Coaches en maatjes geven aan dat er voldoende ruimte is geweest voor de ontwikkeling van jongeren en jonge moeders tijdens het traject. Deze punten moeten vastgehouden worden door New Dutch Connections bij de uitvoering van het traject.

6.5 Samenvatting en deelconclusie

De coaches en maatjes verschillen van mening over de lengte van het traject. Er wordt benoemd dat de opdrachten vanuit de wekelijkse groepstrainingen vaak te ingewikkeld zijn. Daarnaast is er, volgens de coaches en maatjes, in de groepstrainingen vaak veel herhaling en te weinig aandacht voor pijn, verdriet en frustratie. Daarbij is het wel goed dat er openheid is en voldoende ruimte voor ontwikkeling. Opvallend is dat de jongeren en jonge moeders bijna allemaal erg positief zijn over de groepstrainingen en er weinig verbeterpunten genoemd worden. Echter wordt er wel benoemd dat het onduidelijk was wat de uitvoering van het traject van New Dutch Connections voor de jongeren en jonge moeders kon betekenen en wanneer het traject zou gaan stoppen.

Na het einde van het traject willen jongeren en jonge moeders contact onderhouden met hun coach en/of maatje. De coaches en maatjes geven aan voor (on)bepaalde tijd contact te willen houden. Echter geeft een deel van de coaches en maatjes aan dat het contact meer vanuit de jongere of jonge moeder zal moeten komen. Er wordt benoemd dat de coaches en maatjes verwachten dat de jongeren en jonge moeders terug kunnen vallen in hun oude patroon, wanneer ze zelf om hulp moeten vragen.

Voor NDC betekenen de resultaten van ons onderzoek dat er mogelijk aanpassingen gedaan kunnen worden aan het empowermenttraject, om zo de beïnvloeding op de jongeren en jonge moeders te verbeteren. In de aanbevelingen zullen we hier op terugkomen.

6.6 Aanloop naar hoofdstuk 7

In dit hoofdstuk hebben we de resultaten van het literatuuronderzoek verbonden met de interviews van zowel de jongeren en jonge moeders als de coaches en maatjes. Verder hebben we overige, maar belangrijke informatie weergegeven uit de interviews met de coaches en maatjes die over de inhoud van het traject gaan. In het volgende hoofdstuk beschrijven we de conclusie, de aanbevelingen en de discussie, waarbij de hoofdvraag centraal staat: *'Hoe beïnvloedt deelname aan het empowermenttraject 'Ondernemen in je Eigen Toekomst' de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van jongeren en jonge moeders in het asielzoekerscentrum Amersfoort?'*. De aanbevelingen die we beschrijven, vloeien voort uit de conclusie. In de discussie gaan we in op wat de toegevoegde waarde is van ons onderzoek en welke vervolgonderzoeken mogelijk gedaan kunnen worden.

Hoofdstuk 7. Conclusies, aanbevelingen en discussie

7.1 Conclusies

Inleiding

Onze opdrachtgever, New Dutch Connections (NDC), heeft aangegeven te willen weten wat deelname aan het empowermenttraject 'Ondernemen in je Eigen Toekomst' (OIET) de jongeren en jonge moeders heeft opgeleverd. Wij hebben ons daarbij gericht op de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van de jongeren en jonge moeders. NDC was daarbij benieuwd of het effect van deelname aan het empowermenttraject 'Ondernemen in je Eigen Toekomst' blijvend is. Dit hebben wij meegenomen in ons onderzoek, waaruit onze hoofdvraag is ontstaan: *'Hoe beïnvloedt deelname aan het empowermenttraject 'Ondernemen in je Eigen Toekomst' de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van jongeren en jonge moeders in het asielzoekerscentrum Amersfoort?'*

Resultaten literatuuronderzoek

Om deze vraag te beantwoorden, zijn we allereerst in het literatuuronderzoek op zoek gegaan naar hoe zelfredzaamheid gedefinieerd kan worden. Wij zijn tot de volgende definitie gekomen: 'Zelfredzaamheid is de grip die iemand heeft op eigen acties en gedragingen in bepaalde situaties en/of gebeurtenissen. Het is de overtuiging die iemand heeft om problemen succesvol op te lossen. Het gaat erom dat iemand zichzelf op alle levensgebieden kan redden en weet hoe hij indien nodig een beroep kan doen op de ander'. Onder toekomstperspectief verstaan wij het (veel of weinig) uitzicht hebben op de toekomst. Daarnaast zijn we op zoek gegaan naar welke omstandigheden in het leven van een asielzoeker in Nederland van invloed zijn op de zelfredzaamheid en hoe de zelfredzaamheid gestimuleerd kan worden. De beantwoording van deze vraag valt uiteen in verschillende delen, die ook in de interviews met de jongeren, jonge moeders, coaches en maatjes zijn teruggekomen: de bevorderende / helpende factoren, de belemmerende factoren en wat nodig is om de zelfredzaamheid en het zicht op de toekomst te (blijven) stimuleren.

Bevorderende en helpende factoren (vanuit de interviews)

Vanuit de literatuur weten we dat activering, het verbreden van het netwerk en het niet hoeven denken aan de eigen situatie helpende factoren zijn voor een asielzoeker. Deelname aan het traject zorgt, volgens de resultaten uit de interviews, voor persoonlijke verandering, het vertrouwen op eigen capaciteiten en positieve gedachten voor de toekomst. Tijdens het traject is er meer ruimte gekomen voor positieve gedachten, waardoor negatieve gedachten en stress een kleinere rol zijn gaan spelen. Jongeren en jonge moeders zijn bezig geweest met hun toekomstdromen en durven weer te dromen. Daarnaast worden het momenteel volgen van een opleiding (of stageplaats) of het vooruitzicht op een opleiding als bevorderend beschouwd. De ondersteuning van het netwerk, het beheersen van de Nederlandse taal en de zorg voor een kind, zijn nodig om de groei van de zelfredzaamheid en de zicht op het toekomstperspectief te vergroten. Coaches en maatjes geven aan dat jongeren en jonge moeders door initiatief tonen laten zien dat hun zelfredzaamheid gegroeid is.

Belemmerende factoren (vanuit de interviews)

Omstandigheden die het ontplooiën van de zelfredzaamheid tegen kunnen gaan zijn, zoals we weten vanuit de literatuur: traumatische ervaringen, de asielprocedure, het verblijf in het AZC, sociaal- en culturele ontworteling en taal-, kennis en ervaringsgebreken (Schayk & Vloeberghs, 2011). Jongeren en jonge moeders benoemen het ontbreken van een verblijfsvergunning als grootste belemmering voor het toekomstperspectief. Andere belemmeringen die jongeren en jonge moeders aangeven zijn: het zien van een onzekere toekomst, de kinderopvang, de woonomstandigheden en het verblijf op het AZC. Coaches en maatjes benoemen het niet voldoende beheersen van de Nederlandse taal als grootste belemmering, waarbij ook het niet hebben van een verblijfsvergunning en de (passieve, afhankelijke) houding van jongeren en jonge moeders om iets te ondernemen

veelvuldig worden genoemd. Daarnaast worden de schoolkosten als belemmering gezien. De zelfredzaamheid kan worden bevorderd door zelfregie versterkend te werken, waarbij eigenaarschap, eigen kracht, motivatie en contacten centraal staan. Het hebben van een zinvolle dagbesteding, sociale steun, beweging en psycho-educatie kan ervoor zorgen dat er een goede balans is tussen de draagkracht en draaglast van een asielzoeker.

Verschillende meningen over groei zelfredzaamheid en toekomstperspectief

De inhoud van het traject heeft invloed op in hoeverre de jongeren en jonge moeders bezig zijn met de verandering en groei in de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief. Coaches en maatjes geven aan dat door het traject de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van een groot aantal jongeren en jonge moeders gegroeid is. Coaches en maatjes geven aan dat er bij sommige jongeren en jonge moeders nog geen tot weinig verandering zichtbaar is.

Inhoud traject heeft invloed op de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief

In de interviews wordt de inhoud van het traject verschillend beoordeeld. Zo wordt er verschillend gedacht over de duur van het traject. Er is aan de ene kant voldoende tijd om doelen te bereiken, aan de andere kant hebben sommige jongeren doelen nog lang niet bereikt. Het traject heeft bijgedragen aan de ontwikkeling, openheid, bereidwilligheid, activering en heeft positieve invloed op de groepsdynamiek gegeven. De jongeren en jonge moeders hebben veel geleerd van de wekelijkse groepstrainingen. De sfeer binnen de groep werd over het algemeen als positief ervaren. De meningen over de opdrachten waren zowel positief als minder positief. Een deel vond het leuk om met de opdrachten bezig te zijn. Andere jongeren en jonge moeders hadden geen tijd vanwege school of vonden het niet leuk dat er in een opeenvolgende groepstraining niet werd gevraagd hoe diegene bezig was geweest met de opdracht. In de wekelijkse groepstrainingen lagen beperkingen volgens de coaches en maatjes. Zo mogen de opbouw en structuur van de trainingen en opdrachten duidelijker zijn. Er mag meer aandacht zijn voor pijn, verdriet en frustratie. Meer ontspannende activiteiten zouden volgens de coaches en maatjes bijdragen aan de groepsdynamiek.

Alleen verwachtingen te noemen over beïnvloeding traject op lange termijn

Over de beïnvloeding van het traject op de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van de jongeren en jonge moeders op de lange termijn, kunnen wij alleen verwachtingen beschrijven. Dit zal ook per individu verschillend zijn. Een groot deel van de coaches en maatjes verwacht een positief effect op lange termijn. Een voorwaarde die zij noemen is dat het netwerk betrokken zal moeten blijven bij de jongeren en jonge moeders. Een ander deel van de coaches en maatjes verwacht in het onderhouden van het contact meer initiatief vanuit de jongeren en jonge moeders. Een deel van de jongeren en jonge moeders geeft aan geen moeite te hebben met het vragen van hulp. Een ander deel vraagt niet om hulp. De jongeren en jonge moeders geven aan in de toekomst contact te willen onderhouden met zowel hun coach als maatje. Voor een deel van de jongeren en jonge moeders was onduidelijk wat zij van het traject en NDC konden verwachten. Deze onduidelijkheid is daarnaast op te merken, doordat jongeren en jonge moeders voorafgaand, tijdens en na de interviews veel vragen stelden over het einde van het traject. heeft er daarnaast voor gezorgd dat de jongeren en jonge moeders voorafgaand, tijdens en na de interviews veel vragen stelden over het einde van het traject.

7.1.1 Aanloop naar aanbevelingen

Als NDC de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief zou willen vergroten, dan zijn er organisatorisch en inhoudelijk aanbevelingen waar ze zich op kunnen richten. Deze zullen we beschrijven in paragraaf 7.2.

We zijn tot deze aanbevelingen gekomen door onze resultaten te vergelijken en koppelen met het literatuuronderzoek. Daarnaast hebben we de resultaten van de interviews verwerkt en gezien welke zaken veelvuldig genoemd werden. Door het analyseren van de interviews met jongeren, jonge moeders, coaches en maatjes en het bijwonen van de groepstrainingen, zijn we tot de aanbevelingen gekomen.

7.2 Aanbevelingen

In deze paragraaf beschrijven wij de aanbevelingen aan onze opdrachtgever Willeke Colenbrander, die met haar collega's van NDC betrokken is bij het empowermenttraject 'Ondernemen in je Eigen Toekomst'. In de vorige paragraaf hebben wij onze conclusies beschreven naar aanleiding van het literatuuronderzoek en interviews met de jongeren, jonge moeders, coaches en maatjes. Naar aanleiding van de conclusie komen we tot de onderstaande aanbevelingen. De aanbevelingen kunnen mogelijk worden meegenomen in de uitvoering van een nieuw traject op gezinslocatie Amersfoort of op een andere gezinslocatie.

Ten eerste valt ons op dat er vanuit de interviews veel belemmerende factoren worden genoemd die de jongeren en jonge moeders tegenhoudt om bezig te zijn met het ontwikkelen van de zelfredzaamheid en het zicht op de toekomst. NDC wil zich niet focussen op de slachtofferrol van een asielzoeker, maar vooral gericht zijn op de toekomst.

Onze eerste aanbeveling: Maak tijd beschikbaar om belemmeringen en emoties die daarmee gepaard gaan bespreekbaar te maken. Hoewel hier in de trainingen regelmatig ruimte voor was, wordt vanuit enkele interviews geadviseerd om hier meer aandacht aan te besteden in de wekelijkse groepstrainingen, omdat het zo'n groot thema gedurende het gehele traject is. Het kan voor jongeren en jonge moeders helpend zijn om aan de start van de wekelijkse groepstraining bespreekbaar te maken wat hen bezig houdt. Het bespreekbaar maken kan voor (h)erkenning en vertrouwen binnen de groep kan zorgen, waardoor er daarna weer meer ruimte kan zijn voor de ontwikkeling en het leerrendement tijdens het traject. Daarnaast zou NDC een format van een weegschaal kunnen aanleveren aan de coaches en maatjes, met de opdracht om alle belemmeringen aan de ene kant en alle bevorderende en stimulerende factoren aan de andere kant, weer te geven. Een voorbeeld hiervan is toegevoegd in bijlage N. Het kan de jongere of jonge moeder inzicht geven dat er ondanks de beperkingen voldoende mogelijkheden zijn om zich te ontwikkelen. Is het niet in Nederland, dan wel in het land van herkomst. NDC moet hierbij voorkomen om problemen te willen oplossen en de rol van een psycholoog op zich te nemen. Het is belangrijk dat NDC blijft interveniëren in het positief leren denken en mogelijkheden zien binnen de beperkingen die er zijn.

Ten tweede is onze aanbeveling om de opdrachten, die de jongeren en jonge moeders krijgen vanuit de wekelijkse groepstrainingen, simpeler en duidelijker te maken. Het is belangrijk om er standaard in de wekelijkse groepstraining op terug te komen, zodat de jongeren en jonge moeders gemotiveerd blijven om met de opdrachten bezig te zijn. In de groepstraining op 23 februari werd bijvoorbeeld van de jonge moeders gevraagd om : (1) na te denken hoe het toekomstig beroep eruit ziet, (2) verder te werken aan het storyboard, (3) na te denken over een locatie waar het filmpje opgenomen kan worden en (4) na te denken over welke kwaliteit geveild kan worden. In bijlage M staan meerdere voorbeelden weergegeven. De opdrachten kunnen simpeler gemaakt worden door één concrete opdracht per week mee te geven aan de jongeren en jonge moeders in plaats van meerdere opdrachten per training. Jongeren en jonge moeders kunnen hierdoor mogelijk beter onthouden wat er van hen verwacht wordt. Wanneer een opdracht zelfstandig behaald is, kan dit een positief gevoel van een succeservaring opleveren in plaats van mortificatie. Daarbij is de kans groot dat de jongeren en jonge moeders meer zelfvertrouwen en motivatie krijgen, om er in vervoltrainingen ook zelfstandig mee aan de slag te gaan.

Ten derde is onze aanbeveling om de lijnen in de communicatie tussen de producent, de trainers, de coaches en maatjes nog korter te houden. De wekelijkse update wordt vaak halverwege de week (woensdag) gestuurd, waardoor de coaches en maatjes nog maar enkele dagen hebben om samen met de jongere of jonge moeder aan de opdracht(en) te werken. Dit kan voorkomen worden door direct na of voorafgaand aan de wekelijkse groepstrainingen alle coaches en maatjes te informeren over de desbetreffende opdracht en de ingeplande activiteiten. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van een gezamenlijke website, facebookpagina of sharepoint, waar zowel de coaches als de maatjes

de meest recente informatie kunnen lezen. Hierdoor kan de verwarring in communicatie tussen coaches en maatjes vermeden worden. Wanneer er meer duidelijkheid is in de communicatie kunnen de activiteiten, die coaches en maatjes met de jongeren en jonge moeders ondernemen, mogelijk beter aansluiten bij wat er geleerd wordt tijdens de wekelijkse groepstrainingen. Kortere lijnen in de communicatie kunnen ervoor zorgen dat er meer duidelijkheid en structuur voor coaches en maatjes is over de invulling van het traject.

Ten vierde is het van belang om bij de uitvoering van het empowermenttraject vast te houden aan de bevorderende factoren. De bevorderende factoren zorgen ervoor dat er ontwikkeling zichtbaar is bij de jongeren en jonge moeders in het ontplooiën van de zelfredzaamheid en het zicht op het toekomstperspectief. De focus van het traject moet ons inziens gericht blijven op het opbouwen van een nieuw netwerk. Deze ondersteuning is belangrijk om volwaardig te kunnen participeren in de Nederlandse samenleving en om samen met een ondersteunend netwerk naar de toekomst te kijken. Zoals coaches en maatjes aangeven verwachten ze in het vervolg meer initiatief vanuit de jongeren en jonge moeders. New Dutch Connections kan hier op inspelen door in het traject tools aan te reiken om hiermee om te gaan. In de wekelijkse groepstrainingen kan geleerd worden hoe initiatief tot contact genomen kan worden en hoe contacten op de lange termijn onderhouden kunnen worden.

Onze vijfde aanbeveling is om in (één of meerdere) wekelijkse groepstrainingen stil te staan bij hoe de jongeren en jonge moeders in de toekomst verder gaan met wat ze geleerd hebben van het traject. Zoals beschreven in de conclusie geven jongeren en jonge moeders aan na het traject steun te zoeken in het contact met hun coach en maatje. Wij denken dat de jongeren en jonge moeders naast de contacten met coaches en maatjes, ook geleerd hebben over hoe ze zelfstandig in het leven kunnen staan en welke stappen ze zelfstandig of eventueel met behulp van anderen, kunnen zetten richting de toekomst. Met de jongeren en jonge moeders kan besproken worden dat deze nieuw opgedane competenties niet afhankelijk zijn van het contact met de coaches en maatjes, zodat ze zich bewust zijn van welke verandering(en) ze doorgemaakt hebben. Mogelijk zou het bespreken helpend kunnen zijn voor de jongeren en jonge moeders, om het geleerde vast te houden voor de toekomst, waar dan ook ter wereld hun toekomst zal plaatsvinden.

Tot slot valt ons op dat er bij de jongeren en jonge moeders onduidelijkheid is ontstaan omtrent de invulling- en het einde van het traject. Onze zesde aanbeveling is om te zorgen voor goede communicatie en structuur, zodat duidelijkheden en verwarring voorkomen kunnen worden. Dit kan gedaan worden door, op verschillende momenten tijdens het traject, duidelijk te maken wat NDC kan betekenen voor de jongeren en jonge moeders. Op die manier weten de jongeren en jonge moeders wat ze kunnen verwachten van de ondersteuning vanuit NDC.

Kort samengevat geven wij de volgende aanbevelingen mee aan New Dutch Connections:

1. Maak belemmeringen en emoties bespreekbaar. Blijf interveniëren in het positief leren denken en de mogelijkheden zien binnen de beperkingen die er zijn.
2. Geef in de wekelijkse groepstrainingen één concrete, duidelijke opdracht aan de jongeren en jonge moeders en kom er standaard in de volgende training op terug.
3. Zorg voor kortere lijnen in de communicatie tussen producent, trainers, coaches en maatjes door voorafgaand of direct na de groepstrainingen de coaches en maatjes te informeren over de desbetreffende opdrachten en ingeplande activiteiten.
4. Houd vast aan de bevorderende factoren en geef tools in de omgang met de ander.
5. Bespreek met de jongeren en jonge moeders wat ze vast willen houden voor de toekomst, waar dan ook ter wereld hun toekomst zal plaatsvinden.
6. Geef duidelijkheid omtrent de verwachtingen aan de start en de beëindiging van het traject.

7.3 Discussie

In de discussie zullen we dieper ingaan op de beschreven onderzoeksresultaten. Uit de conclusie in hoofdstuk 6 blijkt dat de vraagstelling grotendeels te beantwoorden is met behulp van de verzamelde data. Door het literatuuronderzoek zijn we te weten gekomen welke omstandigheden invloed hebben op het leven van een asielzoeker in Nederland, gericht op de zelfredzaamheid. Door de interviews met de jongeren en jonge moeders weten wij hoe de jongeren en jonge moeders het empowerment 'Ondernemen in je Eigen Toekomst' beoordelen, hoe het traject de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief heeft veranderd en wat zij verwachten er in de toekomst mee te doen. Door de interviews met de coaches en maatjes wisten wij de vragen vanuit een ander perspectief te belichten, om zo antwoord te krijgen op de vraag hoe zij de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van de jongeren en jonge moeders beoordelen. Ook is daarbij de vraag meegenomen wat de coaches en maatjes verwachten wat de jongeren en jonge moeders er in de toekomst mee zullen doen.

Donja Verlaan, voormalig medewerker van NDC, heeft in 2013 haar bachelor thesis geschreven over de effecten van OIET gericht op de doelgroep Alleenstaande Minderjarige Asielzoekers (AMA's). In haar conclusie beschrijft ze dat er drie oorzaken zijn die de AMA's verhinderen deel uit te maken van de maatschappij. Ten eerste het immigratie beleid, wat is gebouwd op de structuur van uitsluiting. Ten tweede wordt de geblokkeerde situatie van de AMA's in stand gehouden door hulporganisaties, die de lijnen van de overheid volgen. De werkwijze van hulporganisaties is dat zij ook vaak gefocust zijn op het krijgen van een verblijfsvergunning. Daarentegen is NDC gericht op het zien van mogelijkheden in plaats van te focussen op de blokkades, zoals het niet hebben van een verblijfsvergunning. Ten derde zijn de interne factoren, zoals een psychische aandoening of passiviteit als manier om met de situatie om te gaan, een oorzaak. Ook beschrijft Verlaan dat het van belang is om de gerichtheid op het krijgen van een verblijfsvergunning los te laten. Richt je op het verkrijgen van een betekenisvol leven. De verblijfsvergunning is dan niet het doel, maar een betekenisvol leven leiden wordt het doel (Verlaan, 2013, pp. 44-46).

De toevoeging van ons onderzoek is dat het traject OIET voor de eerste keer op een gezinslocatie is uitgevoerd, een nieuwe doelgroep voor NDC. De opdrachtgever heeft aangegeven dat het voor NDC interessant zou zijn om duidelijk te krijgen wat het effect is op de jongeren en jonge moeders in de gezinslocatie Amersfoort. De beïnvloeding van het traject OIET op de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief is niet eerder onderzocht (zie ook paragraaf 1.1.6 'Onderzoek New Dutch Connections').

Bij het schrijven van dit onderzoek is gebruik gemaakt van verschillende bestaande Nederlandstalige en Engelstalige onderzoeken. Het was lastig om literatuur te vinden over 'asielzoekers' en 'zelfredzaamheid', omdat er in de literatuur vaak over 'vluchtelingen' of 'vreemdelingen' wordt gesproken. In hoofdstuk één hebben we dit onderscheid beschreven. In hoofdstuk twee hebben we geprobeerd verbanden te leggen tussen de zelfredzaamheid en het leven van een asielzoeker. Het gevaar bestaat dat wij hierin zaken verkeerd hebben geïnterpreteerd. In overleg met onze afstudeerbegeleider zijn we tot de conclusie gekomen dat zowel een vluchteling als een asielzoeker met dezelfde omstandigheden te maken hebben of hebben gehad. Vluchtelingen hebben ook eerst in een AZC gewoond. Zelf denken wij dat er zeker wel onderscheid te maken is, namelijk dat het nog moeilijker is voor een asielzoeker in een onbekend land en met een onzekere toekomst in Nederland.

Door zowel de jongeren en jonge moeders als de coaches en maatjes te interviewen, hoopten we vanuit verschillende perspectieven antwoorden te krijgen, waardoor wij een zo compleet mogelijk beeld zouden krijgen van de beïnvloeding van het traject op de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van de jongeren en jonge moeders. Daarbij hadden wij gehoopt concreet

antwoord te kunnen geven of de beïnvloeding van het traject op lange termijn effectief zou zijn. Zoals eerder beschreven hebben wij hierover alleen de verwachtingen kunnen onderzoeken. Hoewel voor beide interviews dezelfde topics waren opgesteld, kwamen we uiteindelijk op vijf verschillende kernlabels, die elkaar gedeeltelijk overlappen. De verschillende kernlabels zijn ontstaan door de diverse antwoorden die gegeven werden naar aanleiding van de vragen die we gesteld hebben. De literatuur sloot wel nauw aan bij de antwoorden die gegeven zijn in beide interviews, wat ervoor zorgde dat we het konden plaatsen in het onderzoek.

In hoofdstuk één hebben we beschreven welke risico's mogelijk zouden samenhangen met het niet mogen maken van een geluidsopname. Vanuit de bachelorthesis van Verlaan (2013) wisten wij dat het gebruikmaken van geluidsopnames door haar opdrachtgever werd afgeraden.

Dit om mogelijke nadelige gevolgen, van het niet hebben van een gevoel van veiligheid, te voorkomen. Tijdens het afnemen van de interviews hebben één jongere en drie jonge moeders aangegeven dat ze liever niet wilden dat er een geluidsopname werd gemaakt (zie paragraaf 1.3.3 'Risico's en beperkingen'). Hierdoor kan belangrijke informatie verloren zijn gegaan, omdat het niet mogelijk was om alle informatie op te schrijven. We hebben hierop ingespeeld door alle interviews samen af te nemen. Dit was naar ons idee de best passende mogelijkheid om informatie vanuit de jongeren en jonge moeders te krijgen, om te kunnen gebruiken voor het onderzoek.

Verder is het goed om te vermelden dat dit onderzoek gebaseerd is op het vier maanden durende empowermenttraject OIET van begin december 2014 tot eind maart 2015. Dit maakt dat wij de volgende activiteiten hebben meegenomen in ons onderzoek: de matchingsbijeenkomst, de wekelijkse groepstrainingen, de contacten tussen de jongeren, jonge moeders, coaches en maatjes, de Veiling van Talenten en het Toekomstdiner. Nieuwe informatie met betrekking tot de jongeren en jonge moeders na het traject hebben we hierbij niet geheel mee kunnen nemen. Nieuwe initiatieven, waarvan wij niet geheel op de hoogte konden blijven, zijn de Toekomstacademie en een theaterstuk, wat waarschijnlijk binnenkort gemaakt zal worden. NDC heeft plannen om begin juni de Toekomstacademie te lanceren in Amersfoort, om zo vervolg te geven aan het empowermenttraject 'Ondernemen in je Eigen Toekomst'.

Tijdens dit onderzoek hebben we in totaal 26 jongeren, jonge moeders, coaches en maatjes gesproken. Er is veel verschillende informatie gegeven, waardoor de kans bestaat dat we bepaalde zaken onbewust hebben laten liggen. Dit hebben we geprobeerd te vermijden door zo nauwkeurig mogelijk te werken en elkaar kritisch te houden in het uitwerken, beschrijven en concluderen van de gegevens.

Advies voor vervolgonderzoek

In dit onderzoek hebben we duidelijk kunnen maken wat de verwachting is van de beïnvloeding van het traject op lange termijn. Om hier conclusies uit te kunnen trekken moet er over een langere periode opnieuw onderzoek gedaan worden. Als vergelijkingsmateriaal zou daarbij gebruik gemaakt kunnen worden van de netwerkanalyses die in februari 2015 hebben plaatsgevonden. De uitkomsten hiervan zijn (geanonimiseerd) weergegeven in bijlage L.

7.4 Product- en procesevaluatie

In deze paragraaf zullen we het onderzoek evalueren aan de hand van de productevaluatie (7.4.1) en de procesevaluatie (7.4.2). In de productevaluatie beschrijven we de haalbaarheid van de doelstellingen. Daarnaast blikken we kritisch terug op beslissingen die we hebben gemaakt tijdens het onderzoek. De procesevaluatie beschrijft een kritische terugblik op de uitvoering van het onderzoek. Hierin beschrijven we onze eigen rol, de rol van de opdrachtgever en de rol van de afstudeerbegeleider.

7.4.1 Productevaluatie

De eerste doelstelling die we aan het begin van het onderzoek hebben geformuleerd is als volgt: *‘Aan het einde van mei 2015 evalueren wij hoe het empowermenttraject ‘Ondernemen in je Eigen Toekomst’ door coaches, maatjes, jongeren en jonge moeders beoordeeld wordt en welke invloed het traject heeft op de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van jongeren en jonge moeders in het asielzoekerscentrum Amersfoort’*. De tweede doelstelling is: *‘Begin juni 2015 is het mogelijk om, aan de hand van de uitkomsten van ons onderzoek naar de beïnvloeding van het empowermenttraject ‘Ondernemen in je Eigen Toekomst’ op de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van jongeren en jonge moeders, tot aanbevelingen te komen en medewerkers van New Dutch Connections hiervan op de hoogte te stellen’* (zie ook paragraaf 3.1). Het is realistisch om deze doelstellingen binnenkort te behalen, nadat deze onderzoeksresultaten aan de opdrachtgever en de Christelijke Hogeschool Ede zijn overgedragen. Op 4 juni 2015 staat de eindpresentatie gepland, waarbij we de medewerkers van NDC op de hoogte zullen stellen van de uitkomsten van ons onderzoek.

De eerste fase van ons onderzoek bestond uit een uitgebreid literatuuronderzoek. We hebben het hoofdstuk opgedeeld en taken verdeeld. In de tijd van het schrijven van het hoofdstuk hebben we elkaar kritisch feedback gegeven. We hebben elkaar hierdoor scherp gehouden en waren op de hoogte waar de ander mee bezig was. Het literatuuronderzoek heeft wel een aantal weken langer geduurd dan gepland in verband met de netwerkanalyses die tegelijkertijd werden uitgevoerd en uitgewerkt. De opdrachtgever vond het belangrijk dat terug te lezen is wat onze bevindingen zijn met betrekking tot het begrip ‘zelfredzaamheid’ en het eigen maken van de literatuur. Dit hebben we geprobeerd om zoveel mogelijk te verwerken in het onderzoek. Naar aanleiding van het literatuuronderzoek hebben we onze topiclijsten voorgedragen aan de opdrachtgever en de afstudeerbegeleider. Na goedkeuring hiervan zijn we met deze topiclijsten de interviews ingegaan.

Een week eerder dan gepland, hebben we afspraken gemaakt met de jongeren en jonge moeders, om deelvraag twee te kunnen beantwoorden. Het maken van afspraken en iedereen de jongeren en jonge moeders verliep moeizaam. Uiteindelijk is het gelukt om alle jongeren persoonlijk of telefonisch te bereiken. Zoals beschreven in paragraaf 1.3.2 hebben enkele jongeren en jonge moeders aangegeven niet mee te willen werken aan de interviews. Om voldoende respons te behalen, hebben we ervoor gekozen om wel alle jongeren en jonge moeders te spreken die aangegeven hadden mee te willen werken. Sommige interviews zijn in het Nederlands gevoerd, andere in het Engels of een combinatie van beide. Vanwege het beperkt spreken van de Nederlandse taal hebben we een aantal kleine aanpassingen moeten maken in de topiclijsten. Om te voorkomen dat we qua reistijd iedere dag naar Amersfoort moesten, hebben we ervoor gekozen om vier dagen in de week vrij te houden voor het afnemen van de interviews. Het is ons gelukt om ons tot deze dagen te beperken. Het is ons niet gelukt om in de weken van het afnemen van de interviews, de interviews gelijktijdig te verwerken. Daarin hebben we een inschattingsfout gemaakt in onze tijdsplanning. Per interview hadden we 8 à 10 uur gerekend voor het afnemen en de uitwerking daarvan (o.a. fragmenteren, labelen, kernlabels). Dit heeft ons uiteindelijk meer tijd gekost. In overleg met de jongeren en jonge moeders hebben we alle interviews op het AZC in Amersfoort uitgevoerd, in de gemeenschappelijke huiskamer of in de woningen van de jongeren of jonge moeders.

Gelijktijdig met het afnemen van de interviews met de jongeren en jonge moeders hebben we persoonlijk contact gezocht met een aantal coaches en maatjes tijdens de tweewekelijkse intervisiebijeenkomsten. Coaches en maatjes waar we geen contact mee hebben kunnen opnemen tijdens de intervisiebijeenkomsten, hebben we via de e-mail of telefonisch benaderd. Het plannen van deze afspraken was moeilijk, omdat coaches vaak overdag werken en maar beperkte avonden beschikbaar zijn. Bij de maatjes was het minder moeilijk om een afspraak te maken, omdat dit allemaal studenten zijn. Wel zijn twee afspraken van maatjes verzet in verband met persoonlijke omstandigheden.

Het was lastig om een locatie te vinden waar we de coaches en maatjes op een centrale, rustige plek konden interviewen. We hebben daarom veel coaches en maatjes in de omgeving van Amersfoort gevraagd of we het interview bij hen thuis mochten afnemen. Dit was geen probleem. Eén coach en één maatje hebben we via Skype geïnterviewd. Bij de interviews van de coaches en maatjes was het maken van een geluidsopname geen probleem. Dezelfde inschattingfout als bij de jongeren en jonge moeders was dat we te weinig tijd hebben gerekend voor het houden van de interviews en de uitwerking daarvan. Dit heeft ons tijdsdruk opgeleverd, maar wel gezonde tijdsdruk om uiteindelijk tot een goed resultaat te komen.

Ook in de gehouden interviews hebben we de taken goed verdeeld. Evy heeft de interviews die zij gevoerd heeft uitgewerkt. Leonie heeft dit hetzelfde bij de interviews gedaan die zij gevoerd heeft. Evy heeft zich vervolgens gericht op de beantwoording van deelvraag twee. Leonie heeft de gegevens verwerkt en vervolgens antwoord gegeven op deelvraag drie. Daarbij hebben we elkaar aangevuld en voortdurend feedback gegeven, ook met het nadenken over de uiteindelijke kernlabels. Het was helpend dat we op elkaar terug konden vallen, wanneer dat nodig was.

Het vervolgens beschrijven van deelvraag vier was verhelderend voor ons beide, omdat alle informatie samengevat werd. We hebben verbanden kunnen leggen en hebben hierdoor ook meer inzicht gekregen in het beantwoorden van de hoofdvraag. Naar aanleiding van de beschreven conclusie en aanbevelingen hebben we een persbericht geschreven (zie bijlage O), die eventueel in overleg met New Dutch Connections geplaatst kan worden in een regionale krant.

7.4.2 Procesevaluatie

We kijken beide terug op een goede samenwerking. We konden op elkaar vertrouwen dat afspraken werden nagekomen. De taken waren evenredig verdeeld. We hebben elkaar ondersteund door elkaar aan te vullen en bespreekbaar te maken wanneer we er even niet uit kwamen. Hoewel we in de afgelopen twee jaar van de studie regelmatig hebben samengewerkt, was het voor ons beide spannend hoe het zou verlopen. We zijn erachter gekomen dat we beide perfectionistisch zijn. Dit hield ons scherp om uiteindelijk naar ons idee een goed resultaat neer te zetten. In de individuele procesverslagen, behorend bij het afstudeeronderzoek, zal dieper worden ingegaan op de samenwerking en ook het leerrendement.

De samenwerking met de opdrachtgever was prettig. Het was fijn om regelmatig persoonlijk of via de e-mail contact te hebben, zodat we wisten of we op de goede weg zaten. We merkten dat de opdrachtgever enthousiast was over de resultaten van ons onderzoek, doordat er veel positieve feedback gegeven werd. Daarnaast werd ook opbouwende kritiek gegeven, waar wij veel van geleerd hebben. Er was voldoende ruimte om de opdrachtgever te benaderen voor het stellen van vragen. Het was fijn om vanuit de organisatie iemand te hebben waar we op terug konden vallen, wanneer dat nodig was. Hier hebben we dan ook dankbaar gebruik van gemaakt.

Wanneer we terugblikken op de samenwerking met de afstudeerbegeleider, dan beoordelen we dit als zeer positief. Deze contactmomenten waren productief. Dit kwam doordat wij voor de bijeenkomst, met onze andere documenten, een vragenlijst naar de afstudeerbegeleider stuurden. Tijdens de bijeenkomst kregen wij gericht antwoord op onze vragen. Daarnaast waren de tips en adviezen van de afstudeerbegeleider nuttig en bruikbaar. Het heeft ons geholpen om op sommige momenten van twijfel, weer door te pakken en er voor 100% voor te gaan.

We kijken terug op een periode waarin we veel hebben mogen zien van het leven van de jongeren en jonge moeders en hoe zij leven in het asielzoekerscentrum in Amersfoort. We hebben ons welkom gevoeld bij de jongeren, de jonge moeders, de coaches en de maatjes door de openheid die er was. Wij wensen nog veel meer jongeren en jonge moeders in asielzoekerscentra toe dat ze door het empowermenttraject 'Ondernemen in je Eigen Toekomst' weer naar de toekomst kunnen kijken en weer durven dromen.

Bijlage A Bronvermelding

- Abukar, A., Donkers, M., Kloosterboer, K., Os, C. van, Smets, T., Vink, T. & Watering, M. van de (2014). *Het is hier in één woord gewoon... stom! Onderzoek naar het welzijn en perspectief van kinderen en jongeren in gezinslocaties*. 's-Gravenzande: Drukkerij van Deventer.
- ACVZ (2013, maart). *Verloren tijd*. Den Haag: ACVZ.
- Amnesty International (z.d.). Ongedocumenteerden. Opgevraagd op 6 januari 2015 van <https://www.amnesty.nl/>
- ANP (2014A, 19 december). Al meer dan miljoen gewonden door burgeroorlog Syrië. Opgevraagd van <http://www.nu.nl>
- ANP (2014B, 4 mei). Duizenden gevlucht voor rebellengeweld Syrië. Opgevraagd van <http://www.nu.nl>
- ANP (2015C, 30 maart). New Dutch Connections Utrecht ontvangt 'Appeltjes van Oranje'. Opgevraagd van <http://www.nu.nl>
- AILMFH (2015B). Over de voorstelling. Opgevraagd op 3 januari 2015 van <http://www.asileftmyfathershouse.nl>
- As I Left My Father's House (2015A). Over NDC. Opgevraagd op 3 januari 2015 van <http://www.asileftmyfathershouse.nl>
- Baarda, D. B., Goede, M.P.M. de & Teunissen, J. (2009). *Basisboek Kwalitatief Onderzoek*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Bandura, A. (1999). Social cognitive theory: An agentic perspective. *Asian Journal of Social Psychology*, 2, 21-41.
- Beeten, M. van (2015, 7 maart). Kamer vrij? Neem vluchteling in huis. Opgevraagd van <http://www.ad.nl>
- Benschop, L. (2015, 29 april). Forse kritiek hulporganisaties bed, bad, brood-akkoord. Opgevraagd van <http://www.nu.nl>
- Blokker, B. (2014, 5 november). 'Gezinslocaties asielzoekers zijn schadelijk en niet effectief'. Opgevraagd van <http://www.nrc.nl>
- Bijl, N. van der, Kleij, M.B. van der, Tuzgöl-Broekhoven, A.J.H., Dorst, P.C. van, Saeijs Msc, J.J., Rambelje, I. de la & Beer, S. (2013). *Medische zorg vreemdelingen: Over toegang en continuïteit van medische zorg voor asielzoekers en uitgeprocedeerde asielzoekers*. Den Haag: Nationale Ombudsman.
- Brink, C. (2013, juli). *Zelfregie, eigen kracht, zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid: de begrippen ontward*. Z.pl. : MOVISIE.
- Brinkman, F. & Berg, R. van den. (2010). *Crisishulpverlening*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

- Careyn (2013). Toolkit Zelfregie - Careyn Het Dorp. Bijlage draagkracht – draaglast analyse.
Opgevraagd via www.invoorzorg.nl
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2012, 23 oktober). *Migranten, vreemdelingen en vluchtelingen: begrippen op het terrein van asiel en buitenlandse migratie* [databank]. Opgevraagd van <http://www.cbs.nl>
- COA (z.d. A). Opvanglocaties: Amersfoort. Opgevraagd op 12 januari 2015 van <http://www.coa.nl/>
- COA (z.d. C.). Soorten opvanglocaties. Opgevraagd op 3 januari 2015 van <http://www.coa.nl/>
- COA (z.d. B.). Taken. Opgevraagd op 3 januari 2015 van <http://www.coa.nl>
- Coevert, A. (2014, 20 juni). Aantal vluchtelingen staat op 51,2 miljoen, meer dan na WOII.
Opgevraagd van <http://www.nrc.nl>
- Dalen, M. van (2014, juni). *Zelfredzaamheid ontrafeld: de theorie en de beleving in de praktijk* (scriptie Universiteit Utrecht). Nieuwegein: Universiteit Utrecht.
- Dam, A. van. & Mulder, N. (2008). *Motivatatie en mogelijkheden van moeilijke mensen*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Dommelen, I. van (2013, 19 augustus). Zelfredzaamheidsmatrix vraagt om gekanteld werken.
Opgevraagd van <http://www.aandachtvooriedereen.nl>
- DT&V (z.d.). Dienst Terugkeer en Vertrek. Opgevraagd op 15 december 2014 van <http://www.dienstterugkeerenvertrek.nl>
- Geurts, T. & Al Salahi, H. (2013). *(Bijna) uitgeprocedeerde asielzoekers: een spanningsveld tussen het landelijk asielbeleid & de lokale praktijk* (afstudeeronderzoek Christelijke Hogeschool Ede). Amersfoort: ChristenUnie.
- Heijmans, T. (2013, 1 november). Asielzoeker mag voortaan als vrijwilliger aan de slag. Opgevraagd van <http://www.volkskrant.nl>
- Heijink, D. (2015, 12 mei). Dit moet u weten over de problematiek van de bootvluchtelingen.
Opgevraagd van <http://www.nu.nl>
- Heuvelman, A., Gutteling, J. & Drossaert, S. (2008). *Psychologie: Motivatie en emotie*. Amsterdam: Boom Lemma Uitgevers.
- IND (z.d.). Het werk van de IND. Opgevraagd op 15 december 2014 van <https://ind.nl>
- Invoeringwmo.nl (z.d.). Zelfstandig functioneren in de maatschappij. Opgevraagd op 10 februari 2015 van <http://www.invoeringwmo.nl/>
- Jong, J.P.J. de, Bodewes, W.E.J. & Braaksma, R.M. (2009). *De innovatieve ondernemer*. Zoetermeer: Stichting KIZ/EIM.
- Kernerman Nederlands Leerderswoordenboek (2014). Zelfredzaamheid [woordenboek]. Opgevraagd van <http://www.woorden.org>

- Klompenhouwer, L. & Dool, P. van den (2015, 23 april). Bed-bad-brood: wat is er nou eigenlijk afgesproken? Opgevraagd van <http://www.ncr.nl>
- Kolasinac, E., Holsappel, J., & Brake, H. te (2012). *Zelfredzaamheid en crisissituaties* [publicatie]. Arnhem: Infopunt Veiligheid NIFV.
- Kramer, S. & Cense, M. (2004). *Overleven op de vierkante meter. Veiligheidsbeleving en strategieën van vrouwen in de centrale opvang van asielzoekers*. Utrecht: Pharos/Transact.
- Lauriks, S., Buster, M.C.A., Wit, M.A.S. van, Weerd, S. van de, Tighchelaar, G. & Fassaert, T. (2013). *Zelfredzaamheidsmatrix*. Amsterdam: GGD Amsterdam.
- Lechanteur, L., Richards, B., Stuurman, M., Verlaan, D. & Vroon, V. (z.d.). *Maatjeshandboek: Ondernemen in je Eigen Toekomst*. Z.pl.: New Dutch Connections.
- Lely, J.C.G., Heuvel-Wellens, D.J.F., van den. (2002). *Psychosociale zorg voor vluchtelingen en asielzoekers*. Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- Mast, J., Wijenberg, E., Minkman, M. (2014). *Zo zelfredzaam*. Z.pl.: Vilans.
- Meijer, A. (2010). Cliëntenparticipatie in de ggz tegen het licht van empowerment. In T. van Regenmortel (red.) *Empowerment en participatie* (pp.22-23), Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Mensinga, M., Bommel, H. van, Goeman, M. & Kloosterboer, K. (2010, juni). *Ongedocumenteerde kinderen en de toegang tot ziekenhuiszorg. Onderzoeksrapport*. Utrecht: Pharos.
- Ministerie van Veiligheid en Justitie (z.d. A.). Asielzoeker [begrippenlijst]. Opgevraagd op 19 december 2014 via <https://kdw.ind.nl/>
- Ministerie van Veiligheid en Justitie (z.d. B.). Vluchteling. Opgevraagd op 19 december 2014 van https://kdw.ind.nl/KnowledgeRoot.aspx?knowledge_id=LBVluchteling
- Mooren, T. & Schoorl, M. (2006). Psycho-educatie aan vluchtelingen en asielzoekers. Opgevraagd van <http://www.cogis.nl>
- Movisie (2013, 3 september). Zelfregie versterkend werken en vrijwilligers. 'Daar ben ik toch voor?' Opgevraagd van <http://www.movisie.nl>
- New Dutch Connections (2013). De ondernemers. Doneer voor de jongeren [afbeelding voorpagina]. Opgevraagd op 6 mei 2015 van <http://www.newdutchconnections.nl>
- NDC (2015B). Missie. Opgevraagd op 2 januari 2015 van <http://www.newdutchconnections.nl>
- NDC (2015C). Ondernemen in je Eigen toekomst. Opgevraagd op 2 januari 2015 van <http://www.newdutchconnections.nl>
- NDC (2004). Statuten Stichting New Dutch Connections [ANBI]. Opgevraagd van <http://www.newdutchconnections.nl>
- NDC (2015A). Wie we zijn. Opgevraagd op 18 december 2014 van <http://www.newdutchconnections.nl>

- NJI (z.d.). Eigen kracht en empowerment. Opgevraagd op 24 maart 2015 via <http://www.nji.nl>
- NU.nl (2015B, 23 april). Hoe 'bed, bad, brood' de coalitie dreigde te splijten. Opgevraagd via <http://www.nu.nl>
- NU.nl (2015A, 5 januari). Ontheemde kinderen in Syrië lijden ernstige ondervoeding. Opgevraagd van <http://www.nu.nl>
- Ondernemen in je Eigen Toekomst (2015). Locaties. Opgevraagd op 8 januari 2015 van <http://www.ondernemeninjeeigentoekomst.nl>
- OIET (2015, 19 maart). Duizenden euro's voor de Veiling van Talenten [afbeelding voorpagina]. Opgevraagd van <http://www.ondernemeninjeeigentoekomst.nl/>
- Onderwijs, stages, vrijwilligerswerk en uitgeprocedeerde asielzoekers (z.d.). Onderwijs, stages, vrijwilligerswerk voor jongeren in Utrecht, Amersfoort en Burgum [e-mail aan coaches en maatjes NDC Amersfoort]. Opgevraagd op 13 april 2015 via New Dutch Connections.
- Oosterbaan, A. (2014). *'Vluchtelingen in Nederland hebben meer nodig dan een huis'* (afstudeeronderzoek Universiteit Utrecht). Z.pl.: Utrecht University Repository.
- Pharos (z.d. A.). Aan de slag – Vrijwilligerswerk voor asielzoekers. Opgevraagd op 20 februari 2015 van <http://www.pharos.nl>
- Pharos (z.d. B.). Asielzoekers en vluchtelingen. Vluchtelingen. Opgevraagd op 21 februari 2015 van <http://www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/asielzoekers-en-vluchtelingen/vluchtelingen>
- Pietersen, R. (2013, 12 juni). Uitgeprocedeerde asielzoeker wil ook na z'n 18de naar school. Opgevraagd van <http://www.trouw.nl>
- Poll, A. (2012, april). *Werken vanuit zelfregie: hoe pak ik dat aan?* Z.pl.: Movisie.
- Poll, A., Middelaar, M., Lucassen, A., Brink, C. (2012, oktober). *Methoden en instrumenten zelfregie. Voor ondersteuning van mensen in kwetsbare situaties*. Utrecht: Movisie.
- Regenmortel, T. van (2008). *Zwanger van empowerment: een uitdagend kader voor sociale inclusie en moderne zorg*. Eindhoven: Fontys Hogescholen.
- Schayk, M. van & Vloebergs, E. (2011, 1 december). *Podium voor preventie. Een overzicht van psychosociale preventie voor asielzoekers*. Z.pl: Pharos.
- Scheffers, M. (2002). *Sterk met een vitaal netwerk. Empowerment en de sociaal netwerkmethodiek*. Bussum: Uitgeverij Coutinho bv.
- Scholte, M. (2014). *Zelfredzame welzijnscliënten: nature of nurture?* (Masterthesis Universiteit Utrecht). Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Stichting Robin Hood College (2014). *Jaarverslag 2013. Activiteitenverslag en financieel verslag 2013*. Den Helder: Robin Hood College.
- Stichting Ros (2012, maart). *Zonder papieren, maar niet zonder rechten. Basisrechten van mensen zonder papieren in Rotterdam*. Rotterdam: Stichting ROS.

Stuurman, M., Richards, B. & Vroon, V. (z.d.). *Coach Handboek Ondernemen in je Eigen Toekomst*. z.pl.: New Dutch Connections.

UNHCR (z.d. B.). Begrippenlijst. Opgevraagd op 19 december 2014 van <http://www.unhcr.nl/>

UHNCR (2015). UHNCR Asylum Trends 2014. Levels and Trends in Industrialized Countries. Opgevraagd van <http://www.uhnrc.org>

UNHCR (z.d. A.). Voor het eerst sinds WO II meer dan 50 miljoen mensen op de vlucht. Opgevraagd op 6 januari 2015 van <http://www.unhcr.nl/>

Veen, van der C. (2015, 2 februari). Aantal asielaanvragen stijgt met 75 procent. Opgevraagd van <http://www.nrc.nl>

Verlaan, D. (2013). *Empowerment through an Informal Community. Restrictions and Potentialities for Agency of ex-AMAs who participated in the project 'Entrepreneurship in your own future' in Utrecht* (Bachelor Thesis). z.pl. : New Dutch Connections en Beyond Borders.

VWN (z.d. C.). Missie en visie. Opgevraagd op 17 december 2014 van <http://www.vluchtelingenwerk.nl>

Vluchtelingen Werk Nederland (z.d. A.). Wanneer ben je een vluchteling?. Opgevraagd op 19 december 2014 van <http://www.vluchtelingenwerk.nl>

VluchtelingenWerk Nederland (z.d. B.) Samen werken aan Taalcoaching [Taalcoach brochure]. Opgevraagd op 12 januari 2015 van https://www.vluchtelingenwerk.nl/sites/public/Vluchtelingenwerk/migrate/pdf-bibliotheek/Rapporten_Vlw/VWN_Taalcoach_brochure_A4.pdf?phpMyAdmin=d103b040daaa28b558cce86d2a2af0e5

VluchtelingenWerk Noord-Nederland (2012/2013). *Productenboek*. Groningen: VluchtelingenWerk Noord-Nederland.

VON (z.d.). Over Ons. VON: Spreekbuis voor vluchtelingen. Wat doen we? Opgevraagd op 24 februari 2015 van <http://www.vluchtelingenorganisaties.nl/>

VON (2013, 29 oktober). Position Paper Vluchtelingen-Organisaties Nederland. Rondetafelgesprek Integratiebeleid Tweede Kamer. Opgevraagd op 24 februari 2015 van <http://www.vluchtelingenorganisaties.nl/>

VO-raad (2014, 10 juni). Illegale leerling mag stage lopen [nieuwsbericht]. Opgevraagd van <http://www.vo-raad.nl>

Wij Zijn Hier (30 april 2015). Persbericht: waarom is een paar weken opvang voor afgewezen vluchtelingen niet genoeg? In Facebook [community pagina]. Opgevraagd op 1 mei, 2015. Van <https://www.facebook.com/WijZijnHier/posts/956568314376732>

Bijlage B Begrippenlijst

Asielzoeker	Iemand die zijn land van herkomst heeft verlaten en asiel (bescherming) heeft aangevraagd. De redenen om asiel aan te vragen kunnen uiteenlopend zijn. Op het moment van aanvraag is nog niet vastgesteld of er voldaan wordt aan de vereisten voor een verblijfsvergunning asiel (Ministerie van Veiligheid en Justitie, z.d. A.).
Asielzoekerscentrum (AZC)	Een opvang voor asielzoekers, waar zij kunnen wonen totdat er een af- of toewijzing is van een verblijfsvergunning in Nederland (COA, z.d. C.).
Attributie	Het toeschrijven van gebeurtenissen aan bepaalde oorzaken (Van Dam & Mulder, 2008).
Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA)	Organisatie die verantwoordelijk is voor opvang, begeleiding en uitstroom (uit de opvang) van asielzoekers in Nederland (COA, z.d. B.).
Coach	Een vrijwilliger die de jongere of jonge moeder helpt ontdekken wat hij/zij wil en ondersteuning biedt in het vinden van een plek voor een zinvolle dagbesteding. Helpt ook bij het maken van een carrièreplan (Stuurman, Richards & Vroon, z.d.).
Coping	Gedrag waarmee iemand zich aanpast aan een stressvolle situatie (Lely & Van den Heuvel-Wellens, 2002).
Cultuur gerelateerde belemmeringen	De persoonlijke culturele bagage van mensen die hen beperkt om zich verder te ontwikkelen (VON, 2013).
Dienst Terugkeer & Vertrek (DT&V)	Organisatie die verantwoordelijk is voor de ondersteuning terugkeer naar land van herkomst. Als terugkeer niet vrijwillig gaat, kan worden besloten dat Nederland gedwongen verlaten moet worden (DT&V, z.d.).
Empowerment	Het vermogen van een individu, in samenwerking met de ondersteuning van anderen en de bredere samenleving, om weer motivatie te vinden om actief te participeren in de samenleving (Van Regenmortel, 2008 ; Scheffers, 2002).
Gezinslocatie (GLO)	Een locatie waar alleen gezinnen met minderjarige kinderen verblijven van wie het asielverzoek is afgewezen (Blokker, 2014).
Immigratie en Naturalisatie Dienst (IND)	Organisatie die de verblijfsaanvragen beoordeelt van mensen die in Nederland willen wonen of Nederlander willen worden (IND, z.d.).

Koppelingsbeginsel	Een wettelijke regeling die inhoudt dat je de opleiding, die je voor je 18 ^e levensjaar bent gestart, mag afmaken in Nederland (Pietersen, 2013).
Maatje	Een vrijwilliger of stagiair die ondersteuning biedt aan één of meerdere jongere(n) of jonge moeder(s), vaak van hun eigen leeftijd. Een maatje kan zaken die in de training aan de orde zijn gekomen met de jongere / jonge moeder oefenen, activiteiten binnen en buiten het AZC ondernemen en helpen met het voorbereiden van de (eind)presentatie (Stuurman, Richard & Vroon, z.d.).
New Dutch Connections (NDC)	Landelijke organisatie die jongeren in asielzoekerscentra inspireert, motiveert en in contact brengt met vrijwilligers, om toekomstdromen te realiseren en talentontwikkeling te bevorderen (NDC, 2015).
Ondernemen in Eigen Toekomst (OJET)	Een empowermenttraject, ontwikkelt door Bright Omansa Richards, voor asielzoekers in de leeftijd van 15-25 jaar. Jongeren en jonge moeders worden bij dit traject gestimuleerd om na te denken over welke stappen ze kunnen ondernemen om regie te nemen over hun eigen leven, waar dan ook ter wereld hun toekomst zal plaatsvinden (Stuurman, Richards & Vroon, z.d.).
Ongedocumenteerden	Dit zijn personen zonder verblijfstitel, die onrechtmatig in Nederland verblijven (Mensinga et al, 2010).
Stempelen	Dit is de registratieplicht in het asielzoekerscentrum. Bewoners op een gezinslocatie moeten doordeweeks elke dag stempelen. Kinderen die naar school gaan moeten één keer per week stempelen (W. Colenbrander, persoonlijke communicatie, 5 maart 2015).
Toekomstperspectief	Perspectief is vergezicht of uitzicht (Van Dale, 2015). Er kan veel of weinig perspectief zijn. Met toekomstperspectief bedoelen wij dat er (veel of weinig) uitzicht is op de toekomst.
Uitgeprocedeerde asielzoeker	Iemand die geen asiel heeft gekregen, omdat uit onderzoek blijkt dat hij geen risico op vervolging of ernstige schade oploopt, wanneer zij teruggaan naar eigen land (UNHCR, z.d. B.).
Veerkrachtigheid	De vaardigheid om te herstellen van een ontwrichtende, stressvolle gebeurtenis (Scholte, 2014).
Vluchteling	Iemand die de asielprocedure met goed gevolg doorlopen heeft en 'met gegronde vrees voor vervolging' niet mag worden teruggestuurd naar een land waarin zij vervolging te vrezen hebben. Redenen voor vervolging zijn: ras, godsdienst, nationaliteit, politieke overtuiging, het behoren tot een

bepaalde sociale groep of seksuele voorkeur (Vluchtelingen Werk Nederland, z.d. A.).

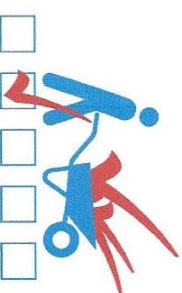
VluchtelingenWerk Nederland (VWN) Landelijke organisatie die de belangen van vluchtelingen en asielzoekers behartigt (VluchtelingenWerk Nederland, z.d. C.).

Vreemdeling Een niet-Nederlander; iemand die de Nederlandse identiteit niet heeft (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2012).

Zelfredzaamheid De grip die iemand heeft op eigen acties en gedragingen in bepaalde situaties en/of gebeurtenissen. Het is de overtuiging die iemand heeft om problemen succesvol op te lossen. Het gaat erom dat iemand zichzelf kan redden en weet hoe hij indien nodig een beroep kan doen op de ander.

Zelfregie Het zelf beslissen over het leven en eventuele ondersteuning daarbinnen. Het gaat om het zelf bepalen en niet om het zelf doen (Brink, 2013).

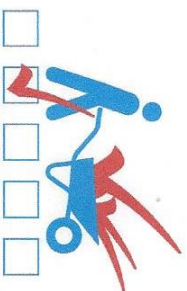
Zelfregieversterkend werken Zelfregieversterkend werken neemt de eigen kracht van mensen als uitgangspunt. Door zelfregieversterkend te werken kan de zelfredzaamheid bevorderd worden. Er worden geen zaken uit handen genomen die mensen zelf ook kunnen doen (Movisie, 2013).

Zelfredzaamheid-Matrix 2013

S. Lauriks, M.C.A. Buster, M.A.S. De Wit, S. van de Weerd, G. Tigchelaar, en T. Fassaert.

DOMEIN	1 – acute problematiek	2 – niet zelfredzaam	3 – beperkt zelfredzaam	4 – voldoende zelfredzaam	5 – volledig zelfredzaam
Financiën	Geen inkomsten. Hoge, groeiende schulden.	Onvoldoende inkomsten <i>en/of</i> spontaan of ongepast uitgeven. Groeiende schulden.	Komt met inkomsten aan basis behoeften tegemoet <i>en/of</i> gepast uitgeven. Eventuele schulden zijn teminste stabiel <i>en/of</i> bewindvoering/inkomensbeheer.	Komt aan basis behoeften tegemoet zonder uitkering. Behoeft eventuele schulden zelf <i>en</i> deze verminderen.	Inkomsten zijn ruim voldoende, goed financieel beheer. Heeft met inkomen mogelijkheid om te sparen.
Dagbesteding	Geen dagbesteding <i>en</i> veroorzaakt overlast.	Geen dagbesteding maar geen overlast.	Laagdrempelige dagbesteding of arbeidsactivering.	Hoogdrempelige dagbesteding of arbeidstoeliding of tijdelijk werk <i>en/of</i> volgt opleiding voor startkwalificatie (havo, vwo, of mbo-2).	Vast werk <i>en/of</i> volgt opleiding hoger dan startkwalificatie (havo, vwo, of mbo-2).
Huisvesting	Dakloos <i>en/of</i> in nachtopvang.	Voor wonen ongeschikte huisvesting <i>en/of</i> huur/hypotheek is niet betaalbaar <i>en/of</i> dreigende huisuitzetting.	In veilige, stabiele huisvesting maar slechts marginaal toereikend <i>en/of</i> in onderhuur of niet-autonome huisvesting.	Huishouden heeft veilige, toereikende huisvesting <i>en</i> (huur)contract met bepalingen <i>en/of</i> gedeeltelijk autonome huisvesting.	Huishouden heeft veilige, toereikende huisvesting <i>en</i> regulier (huur)contract <i>en/of</i> autonome huisvesting.
Huiselijke relaties	Sprake van huiselijk geweld, kindermishandeling of verwaarlozing.	Leden van het huishouden gaan niet goed met elkaar om <i>en/of</i> potentieel huiselijk geweld, kindermishandeling of verwaarlozing.	Leden van het huishouden erkennen problemen en proberen negatief gedrag te veranderen.	Relationele problemen tussen leden van het huishouden zijn niet (meer) aanwezig <i>en/of</i> woont alleen.	Communicatie tussen leden van het huishouden is consistent open. Leden van het huishouden ondersteunen elkaar.
Geestelijke gezondheid	Een gevaar voor zichzelf of anderen <i>en/of</i> terugkerende suïcide-ideatie. Ernstige moeilijkheden in het dagelijks leven door geestelijke stoornis.	Aanhoudende geestelijke gezondheidsproblemen die het gedrag kunnen beïnvloeden, maar geen gevaar voor zichzelf/anderen. Moeilijkheden in het dagelijks functioneren door symptomen <i>en/of</i> geen behandeling.	Milde symptomen kunnen aanwezig zijn <i>en/of</i> enkel matige functioneringsmoeilijkheden door geestelijke problemen <i>en/of</i> behandeltrouw is minstens eenmaal.	Minimale symptomen die voorspelbare reactie zijn op stressoren in het leven <i>en/of</i> marginale beperking van functioneren <i>en/of</i> goede behandeltrouw.	Symptomen zijn afwezig of zeldzaam. Goed of superieur functioneren in een groot aantal diverse activiteiten. Niet meer dan de dagelijkse beslommeringen of zorgen.
Lichamelijke gezondheid	Heeft direct medische aandacht nodig. Een noodgeval/kritieke situatie.	Een (direct/chronische) medische aandoening die regelmatige behandeling vereist wordt niet behandeld. Matige beperking van (lichamelijke) activiteiten (gv een lichamelijke gezondheidsprobleem).	Een (chronische) medische aandoening wordt behandeld maar behandeltrouw is minimaal. De lichamelijke gezondheidsproblemen leiden tot een lichte beperking in mobiliteit en activiteit.	Erkent behoefte aan hulp voor de (chronische) medische aandoening. Goede behandeltrouw.	Er zijn geen directe of voortdurende medische problemen.

DOMEIN	1 – acute problematiek	2 – niet zelfredzaam	3 – beperkt zelfredzaam	4 – voldoende zelfredzaam	5 – volledig zelfredzaam
Verslaving	Voldoet aan criteria voor ernstig misbruik/ verslaving. Resulterende problemen zijn zo ernstig dat institutionalisering of hospitalisatie noodzakelijk is.	Voldoet aan criteria voor verslaving. Preoccupatie met gebruiken en/of bemachtigen van middelen. Onthoudingsverschijnselen of afkickontwikkend gedrag zichtbaar. Gebruik resulteert in ontwijken of verwaarlozen van essentiële activiteiten van het dagelijks leven.	Gebruik binnen de laatste 30 dagen. Aanwijzingen voor aan middelengebruik gerelateerde sociale, werkgerelateerde, emotionele of fysieke problemen. Gebruik interfereert niet met essentiële activiteiten van het dagelijks leven en/of behandeltrouw is minimaal.	Client heeft gedurende de laatste 30 dagen gebruikt maar er zijn geen sociale, werkgerelateerde, emotionele of fysieke problemen ten gevolge van het gebruik zichtbaar. Geen aantoonbaar voortdurend of gevaarlijk middelengebruik en/of goede behandeltrouw.	Geen middelengebruik/ misbruik in de laatste 30 dagen.
Activiteiten Dagelijks Leven	Ernstige beperkingen op alle of bijna alle gebieden van zelfzorg en complexe activiteiten.	Belangrijk probleem op één of meer gebieden van zelfzorg (eten, wassen, aankleden, naar toilet gaan) en meerdere complexe activiteiten worden niet uitgevoerd.	Voorziet in de meeste maar niet alle basis behoeften van het dagelijks leven en de zelfzorg is op peil, maar één of meerdere complexe activiteiten worden niet uitgevoerd.	Voorziet in alle basis behoeften van het dagelijks leven en alleen ondergeschikte problemen (bijvoorbeeld sordig zijn, gedesorganiseerd).	Geen problemen van deze aard en functioneert goed op alle gebieden.
Sociaal netwerk	Gebrek aan noodzakelijke steun van familie/ vrienden en geen contacten buiten eventuele foute vriendenkring. Bijlevend, belangrijk probleem als gevolg van actief of passief terugtrekken uit sociale relaties.	Familie/ vrienden hebben niet de vaardigheden/ mogelijkheden om te helpen en nauwelijks contacten buiten eventuele foute vriendenkring. Bijlevend, belangrijk probleem als gevolg van actief of passief terugtrekken uit sociale relaties.	Enige steun van familie/vrienden en enige contacten buiten eventuele foute vriendenkring. Duidelijk probleem in maken of onderhouden van ondersteunende relaties.	Voldoende steun van familie/ vrienden en weinig contacten met eventuele foute vrienden.	Gezond sociaal netwerk en geen foute vrienden.
Maatschappelijke participatie	Niet van toepassing door crisissituatie en/of in 'overlevingsmodus'.	Maatschappelijk geïsoleerd en/of geen sociale vaardigheden en/of gebrek aan motivatie om deel te nemen.	Nauwelijks participierend in maatschappij en/of gebrek aan vaardigheden om betrokken te raken.	Enige maatschappelijke participatie (bijv. adviesgroep, steungroep) maar er zijn hindernissen zoals mobiliteit, discipline, of kinderopvang.	Actief participierend in de maatschappij.
Justitie	Zeer regelmatig (maandelijks) contact met politie en/of openstaande zaken bij justitie.	Regelmatig (meerdere keren per jaar) contact met politie en/of lopende zaken bij justitie.	Incidenteel (eens per jaar) contact met politie en/of voorwaardelijke straf of - invrijheidstelling	Zelden (minder dan eens per jaar) contact met politie en/of strafblad.	Geen contact met politie. Geen strafblad

Bijlage D Topiclijst jongeren en jonge moeders (Nederlandse versie)

Introductie

- Kort voorstellen
- Doel van ons onderzoek uitleggen.
- Toestemming vragen voor geluidsopname.
- Uitleg privacy/ anonimiteit
- Duur interview

Start opname

Gegevens respondent

- Leeftijd respondent
- Samenstelling huishouden
- Land van herkomst
- Hoe zou je jezelf beschrijven?
- In welke AZC's heb je nog meer gewoond en hoe lang?
- Wat is voor jou het verschil tussen AZC (plaats benoemen) en AZC Amersfoort?

Traject: Ondernemen in je Eigen Toekomst

- Wat had je verwacht van OIET?
- Hoe vond je de trainingen (wat vind je leuk en minder leuk)?
- Wat vond je van de opdrachten die je kreeg tijdens de trainingen?
- Wat heb je geleerd van de trainingen?
- Hoe voel jij je binnen de groep?
- Hoe zag je week er uit voordat je meedeed aan OIET? Wat is er nu veranderd? Hoe zou je graag willen dat je dag er uit ziet?
- Welke (concrete) stappen heb je gezet?
- Wat heeft dit je opgeleverd? (motivatie)
- Wie of wat heeft geholpen om deze stappen te zetten?

Toekomstperspectief

- Wat was je toekomstdroom voordat je mee deed aan OIET?
- Welke dromen heb je nu voor de toekomst?
- Hoe ga je nu verder na de vier maanden OIET?
- Welke belemmeringen zijn er voor jou om je droom te bereiken?
- Hoe zie je de toekomst? ... En hoe zag je de toekomst voor de deelname aan het traject?
- Voor jonge moeders: Hoe is het hebben van een kind van invloed op je toekomst en je toekomstdromen?

Zelfredzaamheid

- Hoe ben je bezig met je droom?
- Hoe ben je gemotiveerd om zelf ... (de benoemde droom) te bereiken?
- Hoe vind je het om hulp te vragen aan anderen?
- Hoe vraag jij hulp aan anderen?
- Hoe denk je dat dit na het traject OIET zal zijn?

Coach en maatje

- Hoe heeft je coach je geholpen (om te werken aan je droom)?
- Hoe heeft je maatje je geholpen (om te werken aan je droom)?
- Hoe is het om een coach en maatje te hebben?
- Ga je contact houden met je coach en/of maatje? Hoe denk je dat te gaan doen?

Richting afsluiting

- Zijn er nog dingen die je wil zeggen over het traject of New Dutch Connections?
- Heb je nog vragen of opmerkingen?

Bijlage E Topiclijst jongeren en jonge moeders (Engelse versie)

Introductie

- Explain the reason of our research.
- Ask permission for making voice recordings.
- Explain about privacy/anonymity.
- Duration of the interview.

Start opname

Gegevens respondent

- Age respondent
- Family members
- Country of origin
- How would you describe yourself?
- In which other AZC's did you live before and for how long?
- What do you see as differences between AZC (...) and AZC Amersfoort?

Training: Ondernemen in je Eigen Toekomst

- What did you expect from OIET?
- How did you like the training? (What was good and what was less good?)
- What do you think about the assignments they gave you during the trainings?
- What did you learn from the trainings?
- How do you feel in the group?
- How did your week look like before your participation in OIET? What has changed now? How would you like to have your week looked like?
- Which steps did you take?
- What did, taking these steps, bring you? (motivation)
- Who or what helped you to take these steps?

Toekomstperspectief

- What was your dream for the future before you participated in OIET?
- What dreams do you have now for the future?
- How do you continue after four months being in the project OIET?
- What obstacles are there for you (inside and outside the AZC) to achieve your dream?
- How do you see your future? And how did you see your future before your participation in OIET?
- For young mothers: How does having a child influence your future and your dreams for the future?

Zelfredzaamheid

- How are you working on your dream?
- How did you get motivated to achieve your dreams?
- How is it for you to ask for help?
- How do you ask for help?
- How do you think this will be when OIET is finished?

Coach en maatje

- How did your coach help you (to work on your dream)?
- How did your buddy help you (to work on your dream)?
- How is it for you to have a coach and buddy?
- Do you want to stay in touch with your coach and buddy? How are you going to do that?

Richting afsluiting

- Are there other things you want to say about the project or New Dutch Connections?
- Do you have any questions or comments?

Bijlage F Topiclijst coaches en maatjes

Introductie

- Doel van ons onderzoek uitleggen.
- Toestemming vragen voor geluidsopname.
- Uitleg privacy/ anonimiteit
- Duur interview

Start opname

Gegevens respondent

- Dagbesteding dagelijks leven
- Beschrijving persoonlijkheid respondent : Hoe zou je jezelf beschrijven?
- Leeftijd respondent
- Reden tot aanmelden als vrijwilliger bij NDC : Hoe ben je bij New Dutch Connections terecht gekomen? Wat is je motivatie om je als vrijwilliger aan te melden bij NDC?

Traject: Ondernemen in je Eigen Toekomst

- Welke concrete stappen zijn er vanaf het begin van het traject gezet door (naam jongere/jonge moeder)?
- Wie of wat heeft hem/haar geholpen om deze stappen te zetten?
- Ben je bij de training(en) geweest?
 - Zo ja, hoe heb jij, maar ook (naam jongere/jonge moeder) deze training ervaren?
 - Zo nee, wat heeft de training (naam jongere) opgeleverd?
- Hoe heeft het verleden van (naam jongere) invloed gehad op het traject?
- Hoe heeft de asielprocedure invloed op het traject met (naam jongere/jonge moeder)?
- Hoe heeft het traject invloed gehad op de motivatie van (naam jongere/jonge moeder)?

Toekomstperspectief

- Hoe beoordeel je het toekomstperspectief van (naam jongere/jonge moeder) m.b.t. de droom die hij/zij heeft?
- Hoe zie jij het toekomstperspectief van je (naam jongere/jonge moeder) over (...) jaar?
- Welke belemmeringen zie jij als maatje / coach voor (naam jongere/jonge moeder) om deze droom te bereiken?
- Wat heeft (naam jongere/jonge moeder) nodig om een nog beter zicht te krijgen op zijn/haar toekomstdroom?
- Hoe schat je het effect van OIET op de lange termijn in?
- Hoe denk je dat (naam jongere/jonge moeder) nu verder gaat na de vier maanden OIET?

Zelfredzaamheid

- Wat versta je onder het begrip 'zelfredzaamheid'* ?
- Heb je de zelfredzaamheid van (naam jongere/jonge moeder) gestimuleerd, zo ja; hoe?
- Heb jij de zelfredzaamheid van (naam jongere/jonge moeder) zien veranderen? Zo ja, waaraan is dit te zien? Zo nee, waar denk je dat dit door komt?
- OIET is een empowermenttraject. Wat is volgens jou het verschil tussen empowerment** en zelfredzaamheid?
- Wat zou (naam jongere/jonge moeder) nodig hebben om de zelfredzaamheid te vergroten?
- Wat zie jij als belemmeringen voor de zelfredzaamheid van (naam jongere/ jonge moeder)?
- Hoe denk je dat deze zelfredzaamheid na het traject OIET zal zijn?

Traject als coach of maatje

- Wat heeft het traject OIET jou als coach / maatje opgeleverd?
- Ga je contact houden met je coachee? Hoe denk je dat te gaan doen?
- Wat zou je New Dutch Connections adviseren om te veranderen aan het traject?
- Wat zou je toekomstige coaches/maatjes als tip willen meegeven in het contact met een jongere/jonge moeders afkomstig uit een gezinslocatie?

Richting afsluiting

- Zijn er nog dingen die je wil zeggen over het empowermenttraject?
- Heb je nog vragen of opmerkingen?

**Definitie zelfredzaamheid: De grip die iemand heeft op eigen acties en gedragingen in bepaalde situaties en/of gebeurtenissen. Het is de overtuiging die iemand heeft om problemen succesvol op te lossen. Het gaat erom dat iemand zichzelf kan redden en weet hoe hij indien nodig een beroep kan doen op de ander (gebaseerd op onze conclusies uit het literatuuronderzoek, zie paragraaf 2.2.3).*

*** Definitie empowerment: In de hulpverlening betekent empowerment dat je mensen in staat stelt hun eigen kennis en vaardigheden te ontdekken, te benutten en verder te ontwikkelen, zodat zij weer zelf de regie over hun leven kunnen voeren en de kwaliteiten daarvan kunnen verhogen. Daardoor kunnen zij weer actief participeren in de samenleving (Scheffers, 2002).*

Bijlage G Overzicht respondenten

Overzicht respondenten: jongeren en jonge moeders

Code interview	(Fictieve) naam	Jongere of jonge moeder	Leeftijd	Geslacht
JM1	Malika	Jonge moeder	24	V
JM2	Sanaa	Jonge moeder	20	V
JM3	Mandisa	Jonge moeder	22	V
JM4	Imani	Jonge moeder	21	V
JM5	Faiza	Jonge moeder	21	V
JM6	Ashanti	Jonge moeder	18	V
JM7	Ngozi	Jonge moeder	21	V
JM8	Gatia	Jonge moeder	26	V
J1	Elena	Jongere	17	V
J2	Abdel	Jongere	22	M
J3	Milena	Jongere	19	V
J4	Karen	Jongere	18	M
J5	Mosi	Jongere	24	M

Overzicht respondenten: coaches en maatjes

Code interview	(Fictieve) naam	Coach / maatje	Leeftijd	Geslacht
CM1	Corina	Coach	29	V
CM2	Janneke	Coach	41	V
CM3	Jasper	Coach	58	M
CM4	Hannah	Coach	38	V
CM5	Sarah	Coach	38	V
CM6	Celina	Coach	24	V
CM7	Anton	Coach	74	M
CM8	Sanne	Maatje	23	V
CM9	Mirthe	Maatje	22	V
CM10	Mirjam	Maatje	21	V
CM11	Iris	Maatje	22	V
CM12	Lola	Maatje	19	V
CM13	Jos	Maatje	21	M

Bijlage H Leeswijzer en definiëring kernlabels

Leeswijzer labelsysteem

J	=	Jongeren
JM	=	Jonge Moeders
CM	=	Coaches en Maatjes
CMO	=	Coaches en Maatjes Overig
+ / -	=	waardering positief (+) of negatief (-)

De letter die wordt weergegeven laat zien of de resultaten van het onderzoek uit de interviews met de jongeren (J), jonge moeders (JM), coaches of maatjes (CM(O)) komen. Doordat er meerdere respondenten hebben deelgenomen aan het onderzoek, hebben we hieronder de codes verbonden met de fictieve naam en eventueel overige informatie. Het getal achter de letter(s) genoemd wordt betekenen: het nummer van het betreffende interview en het fragmentnummer wat daaraan verbonden is.

Definiëring kernlabels

Hieronder zullen we een omschrijving geven bij de kernlabels. De kernlabels vanuit de interviews met zowel de jongeren en jonge moeders als de coaches en maatjes zijn verschillend, omdat sommige vragen verschillend waren vanwege de taalbarrière. We zullen daarom allereerst de definiëring van de kernlabels weergeven vanuit de interviews met de jongeren en jonge moeders. Vervolgens doen we dit ook doen met de kernlabels vanuit de coaches en maatjes.

Kernlabels interviews jongeren en jonge moeders

Kernlabel	Definiëring kernlabel
Inhoud traject OIET	Hieronder verstaan we de ervaringen omtrent de leeropbrengst van de groepstrainingen, de opdrachten, het bezoeken van werkplekken en open dagen, alle (niet kloppende) verwachtingen en de onduidelijkheid rondom het einde van het traject.
Persoonlijke verandering	Onder dit kernlabel vallen alle factoren die voor persoonlijke verandering hebben gezorgd. De dagindeling wordt genoemd. Daarnaast worden ook positieve gedachten, durven dromen en stress vergeten verwoord. Ook valt onder dit kernlabel het zelfvertrouwen en onafhankelijk willen zijn.
Helpende factoren toekomstperspectief en zelfredzaamheid	Door deelname aan het empowermenttraject wordt in dit kernlabel benoemd welke positieve, helpende factoren bijdragen aan de ontplooiing van de zelfredzaamheid en een beter zicht op de toekomst.
Belemmeringen toekomstperspectief en zelfredzaamheid	De fragmenten die onder dit kernlabel vallen geven factoren weer die belemmerend zijn voor het toekomstperspectief, maar ook mede van invloed zijn op de zelfredzaamheid.
Zelfredzaamheid en netwerk	Bij dit kernlabel staat de vraag centraal hoe de jongeren en jonge moeders in de toekomst verwachten verder te gaan. Het hulp vragen aan anderen staat centraal. Ook staat beschreven of er contact onderhouden wordt met de coaches en maatjes.

Kernlabel	Definiëring kernlabel
Bevorderende factoren toekomstperspectief en zelfredzaamheid	Bij dit kernlabel worden factoren benoemd die helpend zijn voor het ontplooiën van de zelfredzaamheid. Ook zijn het bevorderende factoren die meer zicht geven op het toekomstperspectief.
Belemmerende omstandigheden toekomstperspectief en zelfredzaamheid	Hieronder verstaan we alle belemmerende factoren die doorwerking hebben op de ontplooiing van de zelfredzaamheid en op de bewustwording rondom het toekomstperspectief.
Belemmerende psychische factoren	De onzekerheid, emoties, psychische problemen en de gezondheid die een rol spelen, in het psychisch functioneren van de jongeren en jonge moeders, worden hier beschreven.
Lange termijn beïnvloeding	Met de fragmenten, die onder dit kernlabel vallen, worden de kansen en de risico's op terugval benoemd. Ook wordt het de mogelijke kans op verwatering en het wederzijds investeren in het contact benoemd.
Inhoud traject	In dit (overige) kernlabel staan de tips en tops weergegeven die de coaches en maatjes geven voor de uitvoering van het empowermenttraject.

Bijlage I Labelsysteem jongeren en jonge moeders

In deze bijlage staan de kernlabels, de labels en de fragmentnummers benoemd, zodat met behulp van het bronnenboek naar de originele fragmenten gezocht kan worden.

Labelsysteem Jongeren en Jonge moeders

Kernlabel	Label	Codes fragmenten
Inhoud traject OIET	Verwachtingen	JM6.1, JM7.1, JM8.1, J1.1, J2.1, J3.1, J4.1, J5.2
	Niet kloppende verwachtingen	JM1.1, JM2.1, JM3.1, JM4.1
	Goede groepstrainingen	JM1.2, JM2.2, JM3.3, JM4.2, JM5.1, JM6.2, JM7.3, JM8.3, J1.2, J3.3, J4.2, J5.4
	Groepstrainingen (-)	J2.4, J5.4
	Leeropbrengst groepstrainingen	JM1.5, JM2.4, JM3.6, JM4.5, JM6.3, JM7.4, J1.3, J4.5, J5.19
	Opdrachten (+)	JM1.3, JM3.5, JM4.3, J4.3
	Opdrachten (-)	JM7.6, J1.4, J2.3
	Groep (+)	JM1.4, JM2.3, JM4.4, J1.5, J2.6, J3.5, J4.4
	Groep (-)	JM3.4, J5.5
	Werkplek bezoeken	JM1.10, JM3.19, JM4.14, J1.11, J2.2, J3.4, J4.7, J5.13
	Open dag bezoeken	JM2.7, J1.9, J3.7, J4.12, J5.14
	Onduidelijkheid einde traject	JM2.25, JM4.19, JM7.22, JM8.14
Persoonlijke verandering	Dagindeling	JM2.5, JM3.7, JM4.7, JM6.4, JM7.9, J1.6, J3.6, J4.6, J5.22
	Onafhankelijk	JM1.7, JM2.19
	Positieve gedachten	JM1.6, JM4.6/4.16, JM6.3, JM7.5/7.8/7.21, J1.14, J5.19
	Durven dromen	JM3.2, JM4.10, J3.10
	Zelfvertrouwen	JM3.10, JM4.5, JM7.8
	Stress vergeten	JM2.2, JM4.3, JM6.2, J3.2
Helpende factoren toekomst-perspectief en zelfredzaamheid	Toekomstdroom	JM1.12, JM2.6/2.8, JM3.10/3.12, JM4.20, JM5.6, JM6.6, JM7.3/7.13, JM8.4, J1.13, J2.10, J3.8, J4.10, J5.13/5.21
	Opleiding en stage	JM7.2, J1.8/1.19, J4.14
	Vooruitzicht opleiding	JM2.18/2.26, JM6.11, JM7.10, JM8.5, J3.9, J4.8
	Nederlandse les	JM1.8, JM3.24, JM4.8, JM5.2, JM6.5
	Zorg voor kind (+)	JM2.15, JM3.18, JM4.17, JM6.8, JM7.15, J5.20
	Raadplegen advocaat	JM2.13, JM8.7, J5.1
	Motivatie	JM1.11, JM2.17, JM3.9/3.20, JM8.8, J1.14, J5.7
	Bezig met droom	JM1.16, JM2.16, JM3.8, JM4.18, JM6.7, JM7.16, JM8.12, J3.13, J4.8, J5.10
	Beroepskeuze	JM3.11, J1.10, J4.11, J5.3
Belemmeringen toekomst-perspectief en zelfredzaamheid	Verblijfsvergunning	JM1.14, JM2.10, JM4.12, JM7.14, JM8.11, J3.12, J4.9
	Kinderopvang	JM1.9, JM2.21, JM3.13, JM7.12
	(School)kosten	JM1.14, JM2.10, J5.14
	Woonomstandigheden	JM2.12, JM8.6, J2.9

	AZC	
	Negatieve gedachten/stress	JM1.15, JM2.14/2.15, JM7.5, J5.16
	Stoppen met school	JM2.9, JM4.11, JM7.12, J1.12
	Onzekere toekomst	JM1.13, JM2.11, JM3.17, J2.8
	Afspraken instanties	JM3.14
	Nederlandse taal	JM8.2
Zelfredzaamheid en netwerk	Hulp vragen (+)	JM2.20, JM4.13, JM5.4, JM6.9, JM7.18, J1.15, J3.16, J5.23
	Hulp vragen (-)	JM1.19, JM3.22, JM7.17, J2.7, J5.24
	Hulp coach	JM1.17, JM2.22, JM3.10, JM4.9, JM5.2, JM6.11, JM7.11, JM8.9/8.10, J1.16, J2.5, J3.14, J4.13, J5.25
	Hulp maatje	JM1.18, JM2.23, JM3.21, JM4.15, JM5.3, JM6.12, JM7.19, J1.11/1.17, J3.15, J4.12, J5.8
	Tools terugkeer	JM3.16
	Contacten onderhouden	JM1.20, JM2.24, JM3.23, JM4.14, JM5.5, JM6.10, JM7.20, JM8.13, J1.18, J3.11, J4.8, J5.18
	Nieuwe contacten	JM4.2, JM7.7, JM8.5, J5.9

Bijlage J Labelsysteem coaches en maatjes

Hieronder staan de kernlabels, de labels en de fragmentnummers benoemd, zodat met behulp van het bronnenboek naar de originele fragmenten gezocht kan worden.

Kernlabel	Label	Codes fragmenten
Bevorderende factoren toekomst-perspectief en zelfredzaamheid	Vertrouwen op eigen capaciteiten	CM1.17, CM2.6, CM4.5, CM6.11, CM7.8, CM8.3, CM9.5, CM11.1
	Ondersteuning van netwerk	CM1.15, CM3.2, CM6.13, CM8.13, CM10.14/15, CM11.7/9
	(Vooruitzicht op) opleiding of stageplek	CM1.13, CM5.6, CM6.5, CM8.6, CM11.6, CM12.13
	Verblijfsvergunning (+)	CM3.8, CM5.10, CM6.2, CM7.9, CM10.16, CM11.10
	Open dagen en werkplekken bezoeken	CM1.2, CM2.1, CM5.1, CM6.1, CM9.2, CM12.1
	Initiatief tonen	CM3.11, CM8.2, CM9.13, CM12.9, CM13.7
	Kind (+)	CM3.12
	Cultuur en taal	CM4.7/13
Belemmerende omstandigheden toekomst-perspectief en zelfredzaamheid	Nederlandse taal	CM2.3, CM3.9, CM4.2, CM5.7, CM6.4, CM7.1, CM8.1, CM9.11, CM10.10, CM12.2
	Verblijfsvergunning (-)	CM1.11, CM2.5, CM4.9, CM7.7, CM8.7, CM9.7, CM10.7, CM11.11, CM12.4
	Houding	CM1.18, CM2.2, CM4.11/12, CM5.2, CM6.6, CM7.2/5, CM9.12, CM10.11, CM12.8, CM13.3
	Verblijf AZC	CM2.11, CM3.3/4, CM4.10, CM8.12, CM12.3, CM13.9
	Kind (-)	CM2.10, CM3.3, CM6.3, CM9.8
	Geld	CM6.12, CM8.11, CM9.9, CM11.8
	Netwerk en cultuur	CM1.12, CM5.8/9
Belemmerende psychische factoren	Onzekerheid	CM3.5, CM5.4, CM6.8, CM7.4, CM9.6, CM10.16, CM11.4
	Emotie	CM2.7, CM4.6, CM8.5, CM10.5, CM11.4
	Psychische problemen	CM1.9, CM2.4, CM10.6, CM12.7
	Gezondheid	CM4.3
Lange termijn beïnvloeding	Kansen (+)	CM1.10, CM2.8, CM5.5, CM6.10, CM7.3, CM8.9, CM9.10, CM11.5, CM12.12, CM13.5
	Ondersteunend contact bepaalde tijd	CM1.19, CM3.10, CM4.4, CM6.14, CM7.6, CM8.8, CM10.12, CM11.12, CM12.16, CM13.11
	Verwachting kans op terugval (-)	CM1.14, CM2.9, CM3.13, CM4.8, CM8.10, CM10.9/13, CM12.11
	Verwachtingen wederzijds investeren contact en risico verwatering	CM2.12, CM5.17, CM9.18, CM12.15
Inhoud traject	Duur traject (-)	CM1.16, CM2.13, CM3.15, CM4.15, CM6.9/16, CM8.14, CM9.16/17, CM10.20, CM12.10
	Duur traject (+)	CM1.22, CM3.14, CM4.15, CM6.17, CM7.11
	Inhoud wekelijkse groepstrainingen (-)	CM2.14, CM3.7, CM9.3/4, CM10.19, CM11.3, CM12.5/17, CM13.15
	Inhoud wekelijks	CM3.6, CM5.3, CM6.15, CM9.4, CM10.3, CM13.14

	groepstrainingen (+)	
	Communicatie (-)	CM1.6/7, CM4.14, CM5.12/13/15, CM10.21/17, CM12.18, CM13.12
	Ruimte voor ontwikkeling	CM1.5, CM8.15, CM10.22, CM11.15, CM12.19, CM13.17
	(Onduidelijkheid rondom) Opdrachten groepstrainingen	CM1.4, CM5.16, CM11.2, CM13.2/10/16
	Realistische dromen	CM4.1/16, CM5.11, CM9.1/19, CM11.13
	Ontspannende activiteiten	CM10.4, CM11.14, CM12.6

Bijlage K Uitwerking overige fragmenten

In deze bijlage zijn de tips en tops vanuit de coaches en maatjes weergegeven over de inhoud van het traject, die bevorderend en belemmerend waren voor de jongeren en jonge moeders. Er wordt ingegaan op de duur van het traject, de inhoud van de wekelijkse trainingen, de communicatie, de ruimte voor ontwikkeling, de ruimte vanuit de groepstrainingen, de ontspannende activiteiten en of de dromen realistisch en haalbaar zijn. Een samenvatting van deze gegevens is weergegeven in paragraaf 6.4.

Duur traject (-)

Acht coaches en maatjes geven aan dat ze het traject van vier maanden te kort vinden voor de ontwikkeling van de jongeren en jonge moeders. Vier coaches en maatjes geven aan dat het traject verlengd moet worden naar (ongeveer) een half jaar (CM4.15, CM8.14, CM10.20, CM12.10). Twee coaches en maatjes geven aan dat ze verwacht hadden dat het traject na vier maanden echt zou stoppen (CM2.13, CM9.16/9.17).

Janneke (coach, 41 jaar) noemt dat er meer nagedacht mag worden over het exit-management:

Als ik dit mij dit van tevoren goed had bedacht, dan had ik misschien een andere keuze gemaakt. Dat zou ook jammer geweest zijn, maar ik merk dat ik er nu echt in zit te zoeken.

Wat zou nu een goede manier kunnen zijn om haar nog, om haar wel te ondersteunen, dat ik wel wat meer tijd en energie terug krijg of over houd, voor andere dingen ook (CM2.13).

Twee coaches geven aan dat het traject beter in een andere maand gestart kan worden. December is een maand met veel feestdagen, waardoor er min of meer al een maand af viel (CM3.15). Celina (coach, 24 jaar) geeft aan dat het traject beter rond de instroommaanden georganiseerd kan worden, omdat het nu nog een lange periode duurt, voordat de jonge moeder naar school toe kan (CM6.9/6.16).

Duur traject (+)

Vijf coaches en maatjes geven aan dat ze de duur van het traject een overzichtelijke tijd vinden (CM1.22, CM3.14, CM4.15, CM6.17, CM7.11). Het is een periode dat de drempel verlaagd en het daarom aantrekkelijk maakt (CM3.14, CM6.17, CM7.11). Het positieve van het traject is dat er aan de kwaliteit van het behalen van een doel moet worden gedacht (CM4.15). Ook was de periode van een paar maanden voldoende om plekken te bezoeken en dingen te kunnen doen (CM1.22).

Inhoud wekelijkse groepstrainingen (-)

Zeven coaches en maatjes geven aan wat ze minder goed vinden aan de wekelijkse groepstrainingen (CM2.14, CM3.7, CM9.3/9.4, CM10.19, CM11.3, CM12.5/12.17, CM13.15). Drie maatjes geven aan dat ze de trainingen teveel in herhaling vonden vallen, omdat iedere keer opnieuw werd gevraagd wat de toekomstdroom is die ze willen bereiken en wat ze in de afgelopen week met je coach en maatje hebben gedaan (CM9.3/9.4, CM10.19, CM12.5).

Mirthe (maatje, 22 jaar) benoemt dat een jonge moeder Bright heel hoog heeft staan:

De energie die hij meesleept en met de bombarie waar hij mee binnenkomt, dat is gewoon geweldig. Ze zei ook altijd dat als Bright er niet was dat ze de training niet meer zo leuk vond. Dat ze het zonder hem wel saai vond (CM9.4, 2015).

Twee coaches geven aan dat het goed zou zijn als er tijdens de trainingen meer aandacht zou zijn hoe de jongeren en jonge moeders met pijn, verdriet en frustratie om zouden gaan. Niet om te psychologiseren, maar juist om te laten zien hoe je ook anders naar de situatie kan kijken (CM3.7).

Janneke (coach, 41 jaar) zegt hierover:

Ik denk dat de jongeren, echt heel veel baat hebben bij skills op het gebied van statemanagement, van je eigen emoties, van je eigen mentale processen leren managen. (...)

Ook omdat dat ook echt de basis vormt om andere dingen te gaan doen. Dat je een manier hebt om met tegenslagen om te gaan, dan is het zoveel makkelijker om stappen te nemen en dingen te gaan onderzoeken en uitproberen, dan dat je elke keer weer terug gezogen wordt (CM2.14, 2015).

Verder zouden de trainingen volgens een maatje beter opgebouwd kunnen worden met betrekking tot het presenteren van de toekomstdroom (CM11.3). In de training moet er ook meer aandacht zijn voor de studie, vooral bij jongeren, omdat de jongeren en jonge moeders dan mogelijk meer geboeid blijven (CM12.17). De groepsdynamiek tijdens de groepstrainingen van de jonge moeders was meer aanwezig dan bij de jongeren (CM13.15).

Inhoud wekelijkse groepstrainingen (+)

Zes coaches en maatjes geven aan dat de wekelijkse groepstrainingen hebben bijgedragen aan de ontwikkeling van de jongeren en jonge moeder (CM3.6, CM5.3, CM6.15, CM8.4, CM9.4, CM10.3, CM13.14). Eén coach geeft aan dat er tijdens de trainingen openheid, bereidwilligheid en een veilige sfeer was (CM3.6). Vier anderen geven aan dat de trainingen leuk, mooi en waardevol waren (CM5.3, CM6.15, CM10.3, CM13.14). Uitgenodigde gastdocenten konden op hun eigen manier input geven aan de training (CM10.3). De trainingen waren activerend en dit veranderde ook de groepsdynamiek, vooral bij de groep jonge moeders (CM13.14).

Communicatie (-)

Zes coaches en maatjes hebben aangegeven de communicatie niet voldoende te vinden (CM1.6/1.7, CM4.14, CM5.12/5.13/5.14/5.15, CM10.21/10.17, CM12.18, CM13.12). Drie coaches en maatjes noemen dat de communicatie onderling wat beter zou mogen (CM5.13, CM10.17/10.21, CM12.18). Een voorbeeld die door twee coaches en maatjes genoemd wordt: als er iets veranderd moet worden, dan wordt deze informatie vaak pas op het laatste moment gegeven. Een strakker programma daarbij zou helpend zijn (CM10.17/10.21, CM12.18).

Daarbij geven drie coaches en maatjes aan dat de afstemming in de communicatie tussen coaches, maatjes en trainers gemist wordt (CM1.7, CM4.14, CM5.12, CM13.12). Lola (maatje, 19 jaar):

Ik vond het chaotisch op het gebied van de communicatie vooral. Ik krijg informatie door die andere mensen al eerder hebben gehad, met name met de coach. De coach die praat dan bijvoorbeeld met [naam producent] en die informatie krijg ik dan niet te weten. Dus eigenlijk zou de communicatie met elkaar ook nog beter moeten zijn (CM13.12, 2015).

Eén coach benoemt dat door meer structuur, de taakverdeling tussen coach en maatje ook duidelijker zou zijn (CM4.14). Ook benoemt deze coach dat er van tevoren niet gezegd is dat de intervisiebijeenkomsten iedere twee weken zijn, waardoor de urenbelasting voor haar hoog was (CM5.15). Een andere coach geeft aan dat het goed is om de opdracht vanuit de training gelijk door te sturen naar alle coaches en maatjes, omdat deze ondersteunend moeten zijn in de uitvoering daarvan (CM1.6).

Ruimte voor ontwikkeling

Zes coaches en maatjes geven aan dat er voldoende ruimte is geweest voor de jongeren en jonge moeders om zich te ontwikkelen tijdens het traject (CM1.5, CM8.15, CM10.22, CM11.12, CM12.19, CM13.17). Twee maatjes benoemen dat ze vinden dat ieder mens het recht heeft om zich te ontwikkelen (CM8.15, CM11.15). Sanne (maatje, 23 jaar) zegt:

Het zijn ook mensen en ook al worden ze teruggestuurd naar hun land van herkomst of een ander land, daar moeten ze ook op hun eigen benen leren staan of staan eigenlijk. En of ze dat dan nou leren in Nederland, met behulp van New Dutch Connections, of dat ze het zelf moeten uit gaan vinden met alle mogelijke gevaarlijke gevolgen van dien. Dan kan je beter met ondersteuning hier in Nederland, in een veilig land, dat proberen en uittesten dan in het land van herkomst wat soms gevaarlijk is en ze niet weten wat er gaat gebeuren (CM8.15).

Het is goed dat de jongeren en jonge moeders gestimuleerd worden en dat er naar de kracht van de jongeren wordt gekeken (CM10.22, CM12.19, CM13.17).

Opdrachten groepstrainingen

Vier coaches en maatjes hebben opmerkingen over de opdrachten van de groepstrainingen (CM1.4, CM5.12/5.16, CM11.2, CM13.2/13.10/13.16). De opdrachten hadden van een coach en maatje wat concreter gemogen (CM1.4, CM11.2). Corina (coach, 29 jaar) benoemt dat de jongeren en jonge moeders aan het einde van de training soms wel vijf opdrachten mee kregen, die weer waren opgesplitst, wat het erg ingewikkeld maakte (CM1.4). Eén maatje benoemt dat de jongere de opdrachten erg leuk vond. Wel moest deze jongere erg gestimuleerd worden, want anders maakte hij de opdrachten niet. Het zou goed zijn om de opdrachten wat minder theoretisch te maken en wat meer specifiek te maken op de toekomstdroom in plaats van in het algemeen (CM13.2/13.6/13.16). Eén coach geeft aan dat de jongere al naar school toe gaat, waardoor de huiswerkopdrachten vanuit de trainingen teveel waren (CM5.16).

Realistische dromen

Drie coaches en maatjes hebben aangegeven dat het goed is om te kijken wat de dromen van de jongeren en jonge moeders zijn, maar dat het daarbij ook belangrijk is om te kijken hoe realistisch deze doelen zijn (CM4.1/4.16, CM5.11, CM9.1/CM9.19, CM11.13). Drie coaches en maatjes geven aan dat de jongeren en jonge moeders verwachten dat hun leven binnen vier maanden veranderd is. Er moet duidelijker gemaakt worden dat dit een eerste stap is richting de toekomstdroom (CM4.1, CM5.11, CM9.1/9.19). Mirthe (maatje, 22 jaar) zegt:

De plastische chirurgie is gewoon een traject van ongeveer twintig jaar. En daarin zie ik mijzelf natuurlijk als diegene die met haar kleine stapjes zet naar haar toekomstdroom, maar om plastisch chirurg te worden, daar zijn weinig kleine stapjes voor (CM9.1, 2015).

Eén ander maatje benoemt dat het belangrijk is om te beseffen dat niet iedereen al een droom heeft. Het is belangrijk om voor de oriëntatie daarvan voldoende tijd vrij te maken (CM11.13).

Ontspannende activiteiten

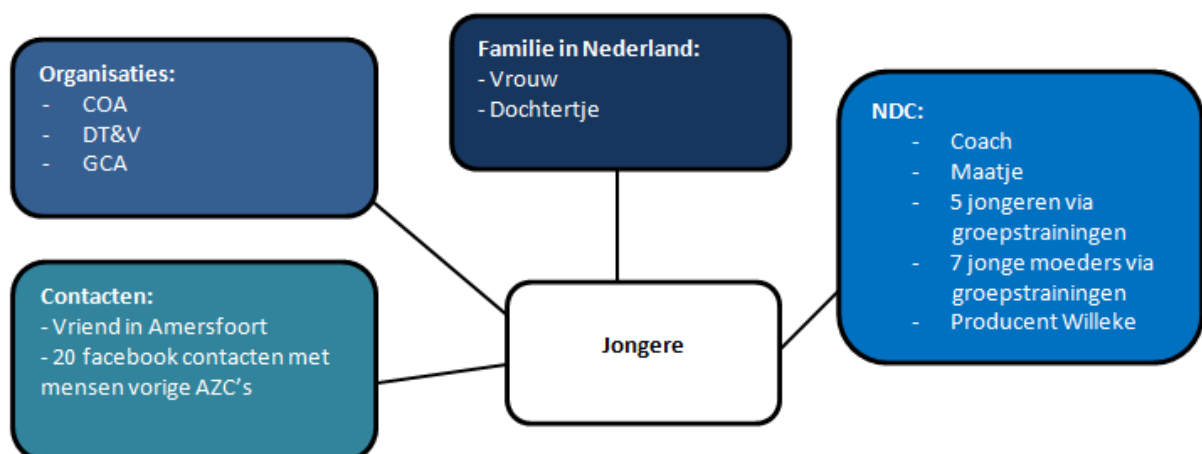
Drie maatjes geven aan dat het goed zou zijn als er meer ontspannende activiteiten aan het traject kunnen worden toegevoegd (CM10.4, CM11.14, CM12.6). Het kan voor sommige jongeren deprimerend zijn om op het AZC te blijven, waardoor het goed is om lekker van het AZC weg te zijn (CM10.4, CM11.3). In plaats van de training zou de groep bijvoorbeeld kunnen gaan voetballen (CM11.14). Andere ideeën om de groepstrainingen aantrekkelijker te maken zijn: toneel, dansen, zingen, drama en meer speelse activiteiten (CM12.6). Volgens twee maatjes zou hierdoor het groepsgevoel versterkt worden (CM11.4, CM12.6).

Bijlage L Netwerkanalyses jongeren en jonge moeders

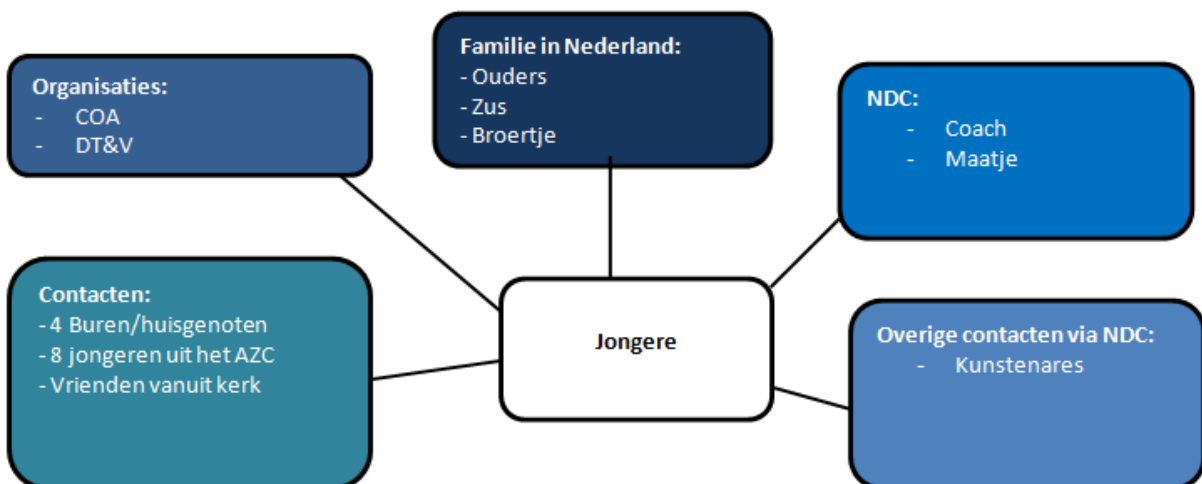
Eind januari zijn er vier netwerkanalyses uitgevoerd met 2 jongeren en 2 jonge moeders. In onderstaande schema's zijn de resultaten van deze analyses weergegeven. De gekleurde tabellen geven verschillende categorieën sociale contacten aan:

- Familie in Nederland
- Organisaties: waar de jongeren en jonge moeders mee in contact zijn. Organisaties die genoemd worden zijn COA (Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers), VWN (Vluchtelingenwerk Nederland), DT&V (Dienst Terugkeer & Vertrek), GCA (Gezondheidscentrum Asielzoekers) en INLIA (International Network of Local Initiatives with Asylumseekers)
- Contacten: dit zijn vrienden, huisgenoten en overige contacten die de jongeren en jonge moeders kenden vóór deelname aan 'Ondernemen in je Eigen Toekomst'.
- NDC: de trainers, producent, coaches en maatjes van New Dutch Connections die de jongeren en jonge moeders benoemen in het bespreken van de netwerkanalyses.
- Overige contacten via NDC: contacten die de jongeren en jonge moeders via NDC hebben leren kennen.

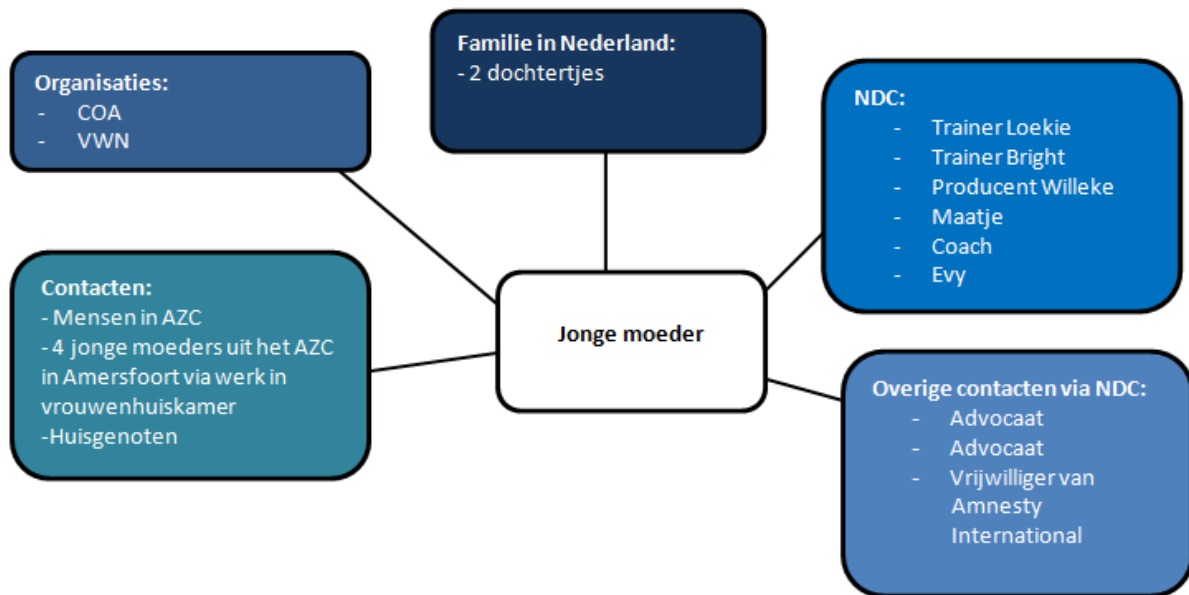
Netwerkanalyse Jongere Amir:

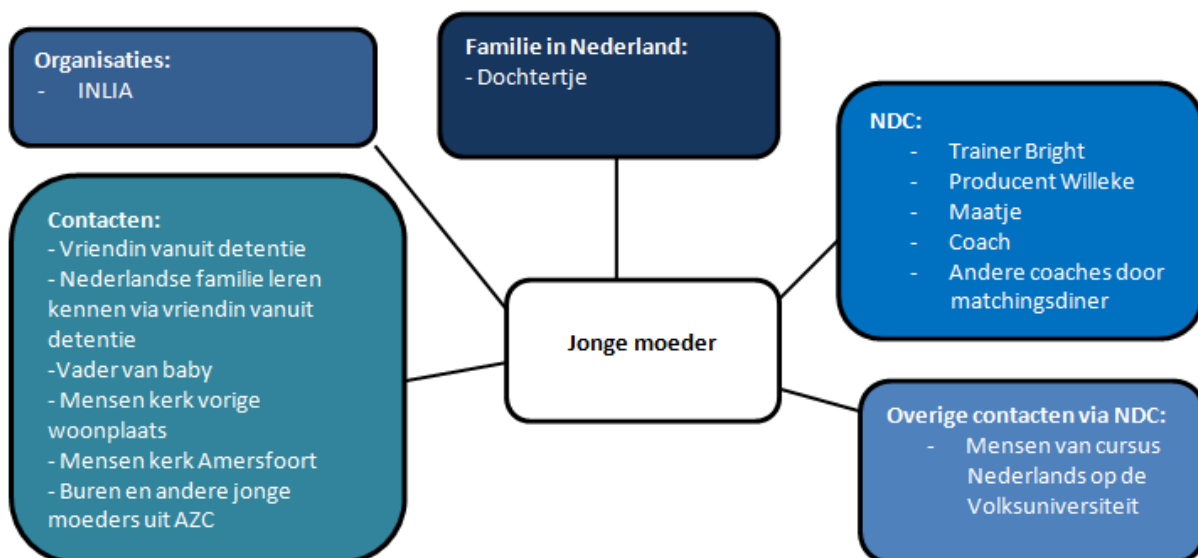
Netwerkanalyse Jongere Rida:

Netwerkanalyse Jonge Moeder Jamila:

Netwerkanalyse Jonge Moeder Keshia:

Bijlage M Opdrachten groepstrainingen jongeren en jonge moeders

22-12-2014 Opdracht voor de jonge moeders

1. Denk na over waar je graag hulp bij wil van de Nederlandse mensen (o.a. coaches, maatjes). Hoe kan je de eerste stappen zetten richting je droom? Je hebt een plek nodig waar je je kunt voorbereiden. Wat is die plek?
Voorbeelden: ergens waar je Nederlands kunt leren of een plek waar je kennis kunt maken met mensen die je droombaan uitoefenen.
2. Schrijf een kleine autobiografie en vertel daarin wie je bent, wat je leuk vindt om te doen en wat je graag in de toekomst zou willen doen.

22-12-2014 Opdracht voor de jongeren

Als huiswerk kregen de jongeren twee dingen mee:

1. Vraag vijf mensen wat ze van je vinden:
 - a. Hoe zie jij mij?
 - b. Waarom ben ik belangrijk voor je?
 - c. Wat kan ik goed?
 - d. Wat kan ik minder goed?

→ met behulp hiervan kun je ook een mindmap over jezelf maken. Je schrijft je eigen naam in het midden en allemaal woorden die bij jou horen erom heen die je ook weer met elkaar kunt verbinden.

2. Maak een Elevator Pitch over jezelf. Deze kun je dan gebruiken voor het filmpje dat je gaat maken en aan je doelgroep laten zien.

05-01-2015 Opdracht voor de jonge moeders

1. Ze krijgen van de groepstrainer huiswerk op om samen met hun maatje te gaan maken:
 - Waar wil je heen?
 - Met wie ga je daarvoor praten? (→ campagne)
 - Hoe kan die persoon je helpen?

Je moet de mensen precies zeggen wat je nodig hebt zodat ze je kunnen helpen. Als jij zelf nog niet weet wat je nodig hebt is het moeilijk voor iemand om jou te helpen. Als je bijvoorbeeld concreet zegt: "Ik heb kinderopvang nodig zodat ik mijn opleiding af kan maken" is het veel makkelijk voor iemand om jou daarmee te helpen.

2. Daarnaast is de opdracht om samen met de maatjes een korte speech over jezelf te maken. Die gaan we volgende training samen oefenen met elkaar als publiek.

05-01-2015 Opdracht voor de jongeren

Huiswerk: Schrijf een verhaal voor jouw campagne.

12-01-2015: Opdracht voor de jonge moeders

Vervolgens legde de groepstrainer de opdracht voor volgende week uit. Iedereen moet nu 2 verhalen schrijven:

1. Eén persoonlijke, over je levenservaringen, wat je meegemaakt hebt etc.
2. Het andere verhaal is een brief die gericht is aan een school o.i.d., waarin je je kwaliteiten beschrijft en je motivatie om een professional te worden uitlegt. Alle speeches van deze week beschreven deze twee elementen al enigszins, maar het is nu de bedoeling dat ze gescheiden worden in 2 aparte verhalen.

Tenslotte gaf de groepstrainer iedereen nog de opdracht om deze week een plaats waar je graag heen wilt te bezoeken (een ziekenhuis, bejaardenhuis etc.) om daar de sfeer te proeven en met mensen te praten. Dit wordt in de volgende training dan weer besproken.

12-01-2015 Opdracht voor de jongeren

1. Als eerst je speech goed uitwerken en afronden. Deze opsplitsen in een persoonlijke verhaal en een verhaal met wat je kwaliteiten en talenten zijn, welke problemen je kunt oplossen, ervaringen of bepaalde hobby's die van toepassing zijn op werk/stage. Het worden dus twee verschillende verhalen.
2. Als tweede moeten de jongeren met hun maatje of coach een plek bezoeken waar de jongere later wil werken of stage wilt gaan lopen. Waar zien de jongeren zichzelf in de toekomst?

19-01-2015 Opdracht voor de jonge moeders

1. Een collage maken met het onderwerp: 'What image fits your dreams?'
2. Bezoek aan nieuwe werklocaties met coaches en maatjes.

19-01-2015 Opdracht voor de jongeren

1. De groep krijgt de opdracht om een kort stripverhaal/collage/andersoortig visuele presentatie te maken, waarin hun toekomstdroom naar voren komt. De vorm mogen zij hier zelf voor kiezen. Het hoofddoel voor volgende week is dat de jongeren niet alleen kunnen vertellen wat ze goed kunnen, maar het ook kunnen laten zien. De tip wordt gegeven om er kernwoorden bij te zetten om het beeld te ondersteunen. Zo wordt aan [naam jongere] gevraagd wat het met mensen doet, wanneer zij opgemaakt worden. De groep komt tot woorden als 'trots', 'zelfverzekerd', en 'mooi'. Dit soort kernwoorden kunnen bij de strip/de collage gezet worden. Aan [naam jongere] wordt de tip gegeven om in haar visuele presentatie beelden te gebruiken die associaties oproepen met het type advocaat dat zij wil worden.
2. Ten tweede wordt de opdracht gegeven om een locatie te bezoeken waar de jongeren graag zouden willen werken.

02-02-2015 Opdracht voor de jonge moeders

1. De opdracht voor deze week is om foto's te maken op de plek waar de moeders in de toekomst willen werken.
2. Daarnaast is de opdracht om na te denken over oplossingen hoe ze fondsen kunnen werven.

16-02-2015 Opdracht voor de jonge moeders

1. Schrijf op en bespreek met je coach en maatje wat jij wilt dat er gaat gebeuren de komende 6 weken.
2. Zoek samen met je coach en maatje naar plekken waar je gefilmd kan gaan worden. En maak samen met je maatje een storyboard voor een filmpje van ongeveer 3 minuten.

23-02-2015 Opdracht voor de jonge moeders

1. Nadenken over hoe het beroep eruit ziet: Hoe ziet een (werk)dag eruit? Hoe ziet een week eruit? Welke taken moeten er gedaan worden? Welke kwaliteiten zijn er nodig om het beroep te kunnen doen?
2. Mogelijk nog verder werken aan het storyboard.
3. Denk na over een locatie waar het filmpje opgenomen kan worden.
4. Denk na over welke kwaliteit jij kan veilen: kijk voor voorbeelden in de mail van de producent.

23-02-2015 Opdracht voor de jongeren

1. Duik samen met je coach en maatje in het toekomstige beroep dat je graag wil gaan doen. Hoe ziet een week van bijvoorbeeld een kok of schoonheidsspecialiste er uit? Welke taken krijg je te doen op een dag? En welke kwaliteiten wil de jongere inzetten om dit beroep te gaan uitoefenen? Door dieper in het beroep te duiken hopen we dat de jongeren ontdekken of ze een goed beeld hebben van wat hun toekomstige droombaan inhoudt.
2. Denk na over welk talent je wil veilen tijdens de Talentenveiling op 7 maart. Geef door aan de producent welk talent je gaat veilen.
3. Zoek naar een locatie waar gefilmd kan gaan worden in de komende weken.

02-03-2015 Opdracht voor de jonge moeders

1. Denk na over welk talent je wilt veilen. Zo kan je nieuwe mensen ontmoeten.
2. Maak een collage met je droom voor a.s. zaterdag. Hierin verwerk je:
 - Wat wil je?
 - Wat heb je nodig?
3. De producent wil weten:
 - Wie er a.s. zaterdag komt van de jonge moeders: ook voor het regelen van de crèche.
 - Wie er kookt: snacks, hapjes etc.

02-03-2015 Opdracht voor de jongeren

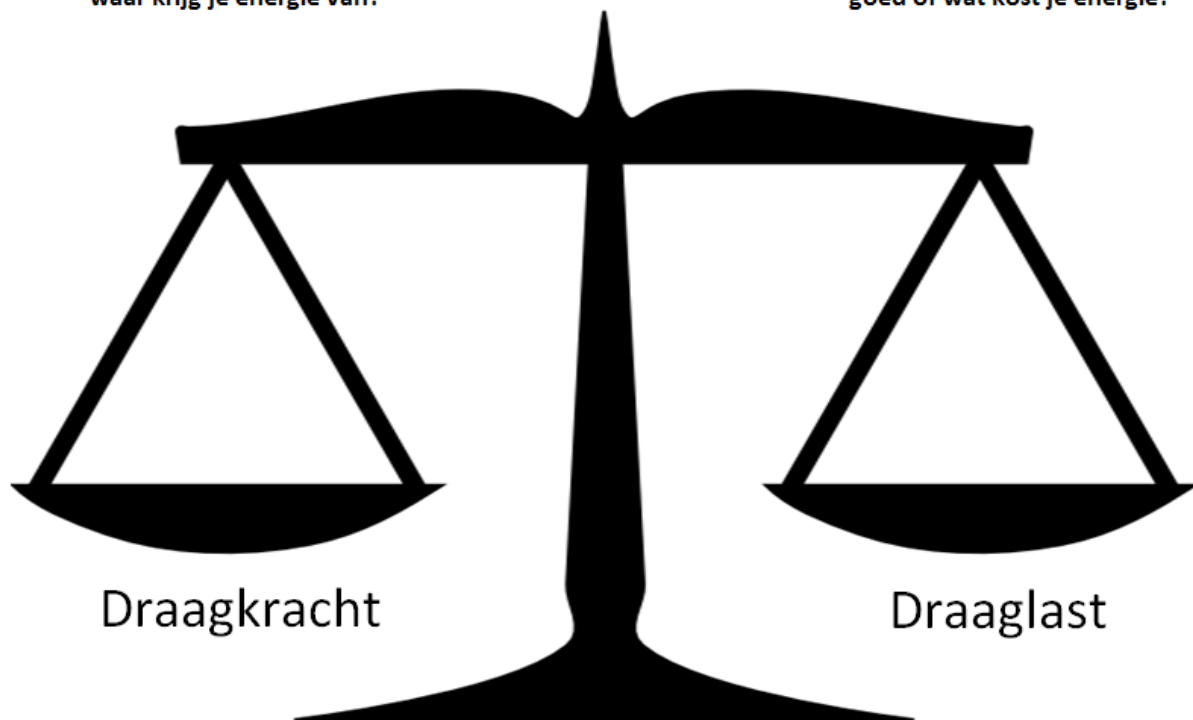
1. Maken van een poster/collage voor de Wall of Dreams.
2. Nadenken en verder uitwerken van de storyboards voor het filmen op de verschillende locaties.
3. Voorbereiden voor de Veiling van Talenten (Gatia: hapjes maken & Karen: een kunstwerk maken).

Bijlage N Weegschaal draagkracht-draaglast

(Deze draagkracht-draaglast analyse is gebaseerd op de analyse van Careyn, 2013).

Op welke gebieden gaat het goed of
waar krijg je energie van?

Op welke gebieden gaat het minder
goed of wat kost je energie?

.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

Vul dit samen in met de jongere / jonge moeder. Schrijf onder de weegschaal op wat bevorderende factoren (draagkracht) en belemmerende factoren (draaglast) zijn om de toekomstdroom te bereiken. Wanneer de jongere / jonge moeder een balans ervaart is dat fijn. Wanneer de jongere / jonge moeder geen balans ervaart, kan je als coach en/of maatje samen met de jongere / jonge moeder kijken wat er voor nodig is om de balans terug te krijgen. Daarbij kan gekeken worden hoe de bevorderende factoren uitvergroot kunnen worden, waardoor de belemmerende factoren minder belangrijk worden.

‘Nieuwe kansen voor asielzoekersjongeren’

AMERSFOORT, mei 2014 – Jongeren en jonge moeders in het asielzoekerscentrum in Amersfoort zijn meer zelfredzaam en hebben beter zicht op de toekomst door deelname aan het empowermenttraject ‘Ondernemen in je Eigen Toekomst’ (OIET), dat is de conclusie die twee studenten aan de Christelijke Hogeschool Ede geven na een intensief onderzoek. Zij onderzochten voor de organisatie New Dutch Connections hoe deelname aan het empowermenttraject OIET de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief zou beïnvloeden.

Twee vierdejaarsstudenten Maatschappelijk Werk en Dienstverlening aan de Christelijke Hogeschool Ede, Leonie Dekker en Evy van

Egmond, deden de afgelopen vijf maanden onderzoek voor de organisatie New Dutch Connections. New Dutch Connections inspireert en motiveert asielzoekers om opnieuw in zichzelf te gaan geloven en anderen te betrekken bij het realiseren van hun toekomstdromen.

Er is onderzocht hoe deelname aan het empowermenttraject OIET de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van de betreffende jongeren en jonge moeders zou beïnvloeden. Dit afstudeeronderzoek werd uitgevoerd op het asielzoekerscentrum in Amersfoort, in opdracht van W. Colenbrander, producent bij New Dutch Connections.

Om te onderzoeken hoe veranderingen hebben plaatsgevonden in de zelfredzaamheid en het toekomstperspectief van de jongeren en jonge moeders, zijn 26 interviews afgenomen, waarvan dertien met de jongeren en jonge moeders en dertien met de coaches en maatjes, die de jongeren en jonge moeders tijdens het traject vrijwillig begeleidt hebben. Vanuit de interviews kwam voornamelijk naar voren dat er bevorderende en belemmerende factoren zijn voor het ontplooiën van de zelfredzaamheid en het zicht op de toekomst. De kansen van de asielzoekersjongeren voor de toekomst worden positief ingeschat, door deelname aan het traject.